

SUOMEN PANKIN
VUOSIKERTOMUS 1997

Vuosikertomuksen luvut perustuvat
vuoden 1998 helmikuussa
käytettävissä olleisiin tietoihin.

ISSN 1239-9329

Gummerus Kirjapaino Oy
Jyväskylä 1998

Sisällys

Pääjohtajan katsaus	7	EU-maiden keskuspankkien maksujärjestelmät	
Rahapolitiikka	10	yhdistetään	48
Inflaatiopaineet lisääntyivät	11	Elektroninen maksaminen laajenemassa	49
Talouskasvu jatkui ripeänä	13	Maksuliikelainsäädäntöä valmistellaan	49
Vienti ja investointien elpyminen		Maksuvälinehuolto	50
tukivat kokonaiskysyntää	13	Käteisrahan määrä kasvoi,	
Kokonaistuotannon kasvu nopeutui	15	mutta kasvuvauhti on laantumassa	50
Työttömyys väheni tuntuvasti	16	Setelistön kiertonopeus väheni	52
Julkinen sektori täytti EMUn lähentymisehdot		20 markan Litt.A-mallin seteli	
selvästi	17	laskettiin liikkeeseen	54
Rahapolitiikka kevyttä pienestä koronnostosta		Seteleiden väärennökset pysyivät vähäisinä	54
huolimatta	19	Metallirahavirtojen pieneneminen jatkui	54
Suomen lyhyet korot EU-maiden matalimpia	19	Yhteistyö Euroopan unionin kanssa	56
Markkaa kohtaan vahvistumispaineita		Talous- ja rahaliiton valmistelu	56
alkuvuodesta	21	Raha-, valuutta- ja finanssipolitiikka	57
Markkinat rauhalliset keväällä ja kesällä,		Maksujärjestelmät	59
vaikka inflaatiopaineet alkoivat lisääntyä	23	Kirjanpitoperiaatteet	60
Käännös rahapolitiikassa syksyllä	24	Rahoitustulo	61
Pitkien korkojen lähentyminen heijasti		Valvonta- ja vakauskysymykset	61
EMUn syntyodotuksia	25	Lainsäädännön valmistelu	61
Rauhallinen tilanne ERMissä	27	Eurosetelit ja -metallirahat	62
Muutoksia rahapolitiikan ohjausjärjestelmissä	29	Tilastointi	62
Yritysten ja kotitalouksien velka ja rahamäärä	30	Tietotekniikka	63
Vaihtotaseen ylijäämä edelleen suuri	30	Muu EU-työ	63
Pörssikurssien nousu lisäksi		Muu kansainvälinen yhteistyö	65
ulkomaista nettovelkaa	30	Kansainvälinen järjestelypankki	65
Pankkien luottokanta kasvoi edelleen		Kansainvälinen valuuttarahasto	65
vaimasti	32	Tekninen apu	68
Talletusten rakenne muuttui huomattavasti	33	Muu kansainvälinen toiminta	68
Rahoitusmarkkinat	35	Valuuttavaranto	69
Rahoitussektorin rakennemuutos kiihtyi	35	Tutkimus, tilastot, tiedotus ja julkaisut	71
Pankkisektori	36	Talouden analyysi ja tutkimus	71
Pääomamarkkinat	37	Tietohallinto	72
Pankkien kannattavuus ja tehokkuus		Tilastotuotanto ja tietopalvelu	72
paranivat selvästi	37	Tietotekniikka	73
Osakemarkkinat vilkkaat, sijoitusrahastot ja		Tiedotus ja julkaisut	73
johdannaismarkkinat kasvoivat tasaisesti	39	Sisäinen toiminta, organisaatio ja henkilöstö	75
Valtion velanotto väheni	40	Organisaatio	75
Rahoitusvalvonnan ja -lainsäädännön kehittäminen	41	Suomen Pankin toimintamenot ja budjetti	76
Maksujärjestelmät	43	Henkilöstö	76
Maksu- ja selvitysjärjestelmien yleisvalvonta	43	Koulutus	77
Pankkien maksujärjestelmien kehittämistä jatkettiin	44		
Suomen Pankin sekkilijärjestelmä	44		
Muut kotimaiset järjestelmät	46		

Tilinpäätös	78
Tuloslaskelma	78
Tase	80
Tilinpäätöksen liitteet	82
Tilinpäätöksen kommentit	84
Kirjanpito- ja tilinpäätöskäytäntö	84
Tuloslaskelman kommentit	84
Taseen kommentit	85
Tilintarkastuskertomus	88

Liitteet

Raha- ja valuuttapolitiikkaa ja rahoitusmarkkinoita koskevia toimenpiteitä	91
Suomen Pankin antamia lausuntoja	92
Suomen Pankin julkaisuja	114
Suomen Pankin johto ja organisaatio	115

Taulukot

1. Suomen Pankin tase kuukausittain 1997	96
2. Suomen Pankin valuuttavaranto ja valuuttatermiiniasema	100
3. Eukorin markkakurssi ja ulkomaankauppapainoinen valuuttaindeksi	100
4. Suomen Pankin peruskorko	100
5. Suomen Pankin vähimmäisvarantojärjestelmä	101
6. Suomen Pankin maksuvalmiusjärjestelmä	101
7. Kotimaisia korkoja	102
8. Suomen Pankin rahamarkkinainterventiot	102
9. Suomen Pankin avistainterventiot valuuttamarkkinoilla	103
10. Suomen Pankin termiini-interventiot valuuttamarkkinoilla	103
11. Valuuttojen avistakeskikurssit vuosittain	104
12. Valuuttojen avistakeskikurssit kuukausittain	106
13. Setelien ja metallirahojen toimitukset	110
14. Liikkeessä olevat setelit ja metallirahat, vuoden lopussa	111
15. Setelien lajittelu Suomen Pankissa	112
16. Suomen Pankin sekkitilijärjestelmän tapahtumat	112
17. Pankkien päivänsisäiset sekkitililimiitit	113
18. Kotimainen clearingliike	113

Kuviot

1. Kuluttajahinnat	12
2. Ansiotaso	12
3. Kysynnän ja tarjonnan rakenne	14
4. Velkaantumistaso	14
5. Talouden kehitys Suomessa ja EU-maissa	15
6. Työlliset ja työttömyysaste	16
7. Valtion menojen säästöt 1991–99	17
8. Julkinen talous	18
9. Keskeisiä korkoja	19
10. Suomen ja Saksan korkojen ero	19
11. Keskuspankkikorkoja	20
12. Markan ulkoinen arvo	21
13. Suomen Pankin interventiot	22
14. Suomen Pankin valuuttavaranto	23
15. Toteutunut ja odotettu 3 kuukauden korko	24
16. 10 vuoden korkojen ero Saksan korkoon	26
17. ERM-valuuttojen poikkeama Saksan markan keskuskurssistaan	28
18. Saksan markan ja Japanin jenin kurssit suhteessa Yhdysvaltain dollariin	28
19. Kauppatase ja vaihtotase	31
20. Ulkomainen nettovelka ja osakeomistus	31
21. Pankkien luotonanto yrityksille ja kotitalouksille	32
22. Raha-aggregaatit	32
23. Talletuspankkikonsernien tulos	38
24. Talletuspankkikonsernien järjestämättömät saamiset ja luottotappiot	38
25. Kotitalouksien rahoitusvarallisuuden jakauma eräissä maissa 1996	40
26. Markkamääräisten joukkovelkakirjalainojen emissiot	41
27. Valtion viitelainat	41
28. Sekkitilijärjestelmän maksuliike	45
29. Sekkitilijärjestelmän maksuliike tapahtumatyypeittäin	45
30. Pankkien päivänsisäiset sekkitililimiitit	46
31. Suomen Pankin sekkitilijärjestelmä ja TARGET	47
32. Käteisrahan hallussapito	51
33. Liikkeessä olevat rahat	51
34. Liikkeessä olevan rahan suhde BKT:hen	52
35. Rahan kierto Suomen Pankin kautta vuonna 1997	53
36. Suomen Pankin toimintamenot 1986–1998	76

Suomen talous kehittyi myönteisesti vuonna 1997. Kasvu jatkui nopeana, ja työttömyys väheni merkittävästi. Hintojen nousu kiihtyi hieman, mutta pysyi noin kahteen prosenttiin asetetussa tavoitteessa. Valtiontalouden alijäämä pieneni selvästi, joskin se jäi suhdannetilanne huomioon ottaen yhä suureksi. Pienestä koronnostosta huolimatta rahapolitiikka säilyi edelleen kevyenä.

Kuluttajahintojen nousu, joka vuonna 1996 jäi yhden prosentin tuntumaan, alkoi voimistua vuoden 1997 aikana. Hintoja edellisenä vuonna alentaneiden erityistekijöiden poistuminen, talouden nopea kasvu ja myös markan ulkoisen arvon heikkeneminen ulkomaankauppapainoisella indeksillä mitattuna vuoden alkupuolella lisäsivät inflaatiopaineita. Paineet näkyivät vuoden kuluessa erityisesti kotimarkkinatavaroiden tuottajahintojen ja varallisuushintojen kohoamisena. Vuoden 1997 lopulla kuluttajahintojen nousuvauhti kiihtyi 12 kuukauden muutoksena jo lähes kahteen prosenttiin. Suomen Pankin rahapolitiikan perustana olevan pohjainflaatioindikaattorin nousu jäi kuitenkin selvästi alle kahden prosentin.

Kokonaistuotannon kasvu ylti runsaaseen viiteen prosenttiin vuonna 1997 sekä viennin että kotimaisen kysynnän vilkastu-

misen ansiosta. Rakentamisen toipuminen ennätyskellisen pitkästä ja syvästä lamasta sekä yksityisen kulutuksen palveluja elvyttävä vaikutus näkyivät työllisyyden parantumisena. Työvoiman tarjonnan lisääntyminen hidasti kuitenkin työttömyysasteen laskua.

Julkisen talouden, ts. valtion, kuntien ja sosiaaliturvarahastojen, vajuus pieneni, ja sekä alijäämää että velkaa koskevat EMU-kriteerit täytyivät. Valtiontalouden vajauksen pienenemisen aikaansivat ennen kaikkea suotuisa suhdannetilanne ja mm. yhteisöveron tuoton osin poikkeuksellisista tekijöistä johtunut suuri kasvu. Koko julkisen talouden osalta päätösperäisen finanssipolitiikan vaikutus oli sen sijaan likimain neutraali.

Yritysten kannattavuus säilyi vuonna 1997 hyvänä, ja yritykset kykenivät edelleen vahvistamaan pääomapohjaansa ja siten suhdanteiden sietokykyään. Kotitalouksien uusien asuntoluottojen kysyntä piristyi merkittävästi, mutta kun monet kotitaloudet samanaikaisesti lyhensivät vanhoja velkojaan, luottokanta kasvoi varsin hitaasti. Kansantalouden ulkomainen velkaantuminen väheni vaihtotaseen ylijäämän lisääntyttyä edellisvuotisesta. Ulkomaalaisten hallussa olevien osakkeiden arvonnousun vuoksi Suomen koko ulkomainen varallisuus- ja velka-asema kuitenkin heikkeni edellisvuotiseen tapaan.

Talouden suotuisa kehitys paransi pankkisektorin tilannetta, ja rahoituslaitosten voimakas rakennemuutos jatkui mm. yhdistymisinä. Merita Pankki ja ruotsalainen Nordbanken yhdistyivät, samoin Postipankki ja Suomen Vientiluotto. Pörssitoimintoja keskitettiin, ja vuoden 1997 alkaessa aloitti toimintansa raha- ja arvopaperimarkkinakeskusten yhdistämisestä syntynyt Suomen Arvopaperikeskus Oy. Toisaalta rahoitusjärjestelmä myös hajaantui, kun osuuspankkijärjestö jakautui kahteen ryhmään.

Rahapolitiikassa toteutettiin vuonna 1997 varovainen aloitus lievästi kiristävään suuntaan. Vuoden 1996 aikana Suomen Pankin huutokauppakorko oli alennettu parantuneiden inflaationäkymien vuoksi 3.0 prosenttiin eli samaksi kuin Saksan Bundesbankin rahapoliittinen korko. Kun Suomen talous on jo useita vuosia kasvanut vauhtia, joka on Euroopan nopeimpia, ja kun markka heikkeni tuntuvasti suhteessa dollariin ja puntaan, alkoivat inflaatiopaineet ja -riskit lisääntyä vuoden mittaan.

Kesäkuussa Suomen Pankki antoi julkisuuteen inflaatiovaroituksen, ja kun kesän aikana saadut tiedot tukivat näkemystä hintojen nousuun perinteisesti johtaneiden tekijöiden vahvistumisesta, Suomen Pankki nosti syyskuun 15. päivänä huutokauppakorkoa 0.25 prosenttiyksikköä. Koron nostoa oli markkinoilla odotettu, ja se otettiin rauhallisesti vastaan. Lokakuussa myös Bundesbank nosti keskeistä rahapoliittista korkoaan, mikä osaltaan lisäsi odotuksia uudesta koronnostosta myös Suomessa. Syksyn kuluessa lyhytaikaiset markkinakorot nousivatkin yleisesti puolisen prosenttiyksikköä. Markkinakorot ja korko-odotukset alenivat kuitenkin vuoden lopulla, kun maltillinen tuloratkaisu ja mm. Aasian kriisin aiheuttama kasvu- ja hintaodotusten vaimeneminen pienensivät inflaatoriskejä.

Valuuttamarkkinat olivat vuoden aikana rauhalliset lukuun ottamatta tammikuussa koettua häiriövaihetta. Häiriö alkoi ulkomailta, pääasiassa Norjan kruunun vahvistumista koskeneesta spekulatiosta, ja sijoittajat – lähinnä ulkomaiset – ostivat suuria määriä myös Suomen markkaa. Suomen Pankki osti valuuttaa markkoja vastaan viikon aikana noin 35 mrd. markan arvosta, minkä jälkeen tilanne rauhoittui ilman markan valuuttakurssin merkittävää muutosta. Suomen Pankin valuuttavaranto lisääntyi ostojen myötä tuntuvasti, mutta vuoden 1997 aikana tiedossa olleiden valtion valuuttalainojen suurten kuoletusten vuoksi tätä ei nähty ongelmalliseksi. Valtion lainojen kuoletukset pienensivätkin vuoden lopulla valuuttavarantoa.

Markka kuului koko vuoden EU:n valuuttakurssimekanismin (ERM) vahvimpiin valuuttoihin suhteessa keskuskurssiinsa. Vuoden kuluessa markkinoilla vahvistui näkemys, että euroon kiinnittymisessä tultaisiin käyttämään nykyisiä ERM-valuuttojen välisiä keskuskurssseja, mikä supisti vuoden lopulla markan poikkeaman keskuskurssistaan jo hyvin pieneksi.

Valmistelutyö yhteisen rahapolitiikan toteuttamiseksi talous- ja rahaliitossa on ollut laajaa ja sitonut huomattavasti resursseja sekä Suomen Pankissa ja pankeissa että muualla elinkeinoelämässä ja yhteiskunnassa.

Koko maan maksujärjestelmien kannalta tärkeänä kehitystyönä ovat olleet valmistelut Suomen Pankin liittymiseksi EU:n laajuiseen bruttoperiaatteella toimivaan reaaliaikaiseen maksujärjestelmään (TARGET). Rahoituslaitosten luotoissa Suomen Pankki siirtyi EMU-vaatimusten mukaiseen vakuuspolitiikkaan, jonka mukaan kaikelle keskuspankkiluotolle vaaditaan täydet vakuudet. Myös varautuminen euroseteleiden käyttöön ottoon 1.1.2002 aloitettiin.

* * *

Toukokuussa 1998 kokoontuva valtion- ja hallitusten päämiesten muodostama neuvosto päättää Maastrichtin sopimuksen mukaisesti talous- ja rahaliiton kolmanteen vaiheeseen vuoden 1999 alusta siirtyvistä maisista sekä Euroopan keskuspankin (EKP) perustamisesta 1.7.1998 alkaen. Maiden valinnan yhteydessä on tarkoitus myös tehdä päätös 1.1.1999 sovellettavista kahdenvälisistä valuuttakursseista, mikä tulee asettamaan aiempaa tiukemmat rajat siirtymävaiheen kansallisen rahapolitiikan liikkumavaralle. Euroopan keskuspankin rahapolitiikan alkaessa 1.1.1999 siirrytään yhteen koko EMU-alueesta koskevaan rahapoliittiseen korkoon. Kansalliset setelit säilyvät maksuvälineinä vuoteen 2002, ja kansallisissa valuutoissa määritellyt vaateet muutetaan euromääräisiksi asteittain 1.1.1999 ja 1.1.2002 välisenä aikana.

Yhtenä EMU-ehtona on ollut kansallisen lainsäädännön, erityisesti keskuspankkilainsäädännön saattaminen sopusointuun rahaliittoa koskevien sopimusten kanssa. Vuoden 1998 alusta voimaan tullut uusi laki Suomen Pankista täyttää Maastrichtin sopimuksen toisen vaiheen vaatimukset, muun muassa keskuspankin riippumattomuuden osalta. Lisää lainmuutoksia tarvitaan kuitenkin kolmatta vaihetta varten, jotta Suomen Pankki voisi toimia osana Euroopan keskuspankkijärjestelmää ilman ristiriitaa kansallisen lainsäädännön kanssa. Tätä koskeva lakiesitys annettiin eduskunnalle helmikuussa 1998.

Siirryttäessä yhteiseen rahaan 1.1.1999 kaikkien EMUn jäsenmaiden keskuspankkien pääjohtajat yhdessä EKP:n johtokunnan kanssa päättävät euroalueen rahapolitiikasta. Rahapoliittiset operatiot toteutetaan kansallisten keskuspankkien kautta niissä – myös Suomen Pankissa – jo nykyisin sovellettavia toimintatapoja ja välineitä käyttäen. Jäsenmaiden keskuspankit säilyvät kansallisina instituutioina keskeisessä asemassa maiden maksu- ja rahoitusjärjestelmien toimivuuden ja vakauden kannalta ja vastaavat edelleen omien maittensa rahahuollosta.

EKP:n neuvoston muusta EU-päätöksentekomenettelystä poikkeava yksi jäsen, yksi ääni -periaate antaa EMU-alueen jäsenmaiden keskuspankeille hyvät mahdollisuudet vaikuttaa yhteiseen rahapolitiikkaan. Suomen Pankki onkin sisäisessä työssään asettanut selkeäksi tavoitteekseen olla ammattitaitoon ja omiin vahvuusalueisiinsa perustuen Euroopan keskuspankkijärjestelmässä aktiivisesti vaikuttava jäsen. On tärkeitä korostaa, että EKP:n rahapolitiikkaa toteutetaan koko euroalueen kehityksen pohjalta ja koko euroalueen näkökulmasta. Suomen EMU-jäsenyyden toteutuessa Suomen Pankin keskeiseksi tehtäväksi muodostuu yhtäältä analyysin ja tietojen välittäminen Suomesta EKP:n päätöksentekoon ja toisaalta tiedon välittäminen EKP:n päätöksistä ja niiden pohjana olevasta analyysistä Suomeen.

Sirkka Hämäläinen

Rahapolitiikan harjoittamisen olosuhteet olivat edelleen varsin suotuisat vuonna 1997. Kokonaistaloudellinen kehitys oli myönteistä, ja luottamus rahataloudelliseen vakauteen säilyi hyvänä. Kuluttajahintojen nousu oli vuoden alkupuolella edelleen vähäistä, mutta vuoden lopulla hintojen nousuvauhti alkoi nopeutua. Inflaation pysymiseen alhaisena myötävaikuttivat kotimaisten yksikkötyökustannusten lasku ja yritysten rahoituskustannusten aleneminen korkojen laskun myötä. Inflaatiota puolestaan kiihdyttivät kysynnän vahvistuminen ja tuontihintojen kääntyminen nousuun osittain valuuttakurssikehityksen johdosta. Euroopan unionin yhdenmukaistetun kuluttajahintaindeksin perusteella hintojen nousuvauhti Suomessa nopeutui selvästi ja oli vuoden lopulla yhtä nopea kuin EU-maissa keskimäärin eli 1.6 %.

EU-maiden talouskasvu nopeutui selvästi vuonna 1997. Myös inflaatiokehitys jatkui EU-maissa myönteisenä vuoden alkupuolella. Vuoden jälkipuoliskolla kuitenkin alkoi näkyä merkkejä inflaation kiihtymisestä, mikä johti rahapolitiikan hienoiseen kiristämiseen EU:n valuuttakurssimekanismiin (ERM) kuuluvissa maissa. Julkisen talouden tasapainottuminen jatkui, joskin eräillä mailla oli vaikeuksia täyttää talous- ja rahaliiton (EMU) lähentymisehtoja mm. työttömyyden kasvun vuoksi.

Loppusyksyn talousongelmat ja niiden aiheuttamat valuutta- ja rahamarkkinoiden levottomuudet Kaakkois-Aasian maissa heikensivät tuntuvasti näiden maiden talousnäkymiä, mikä hidastaa jossain määrin myös Yhdysvaltain ja Euroopan talouden kasvua. Samalla kuitenkin maailmantalouden inflaatiopaineet vähenivät hieman.

Kokonaistuotannon kasvu kiihtyi selvästi myös Suomessa vuonna 1997. Viennin kasvu oli voimakasta, ja kysyntä lisääntyi rakennustoiminnassa ja muilla suljetun sektorin aloilla.

Suomen julkisen sektorin rahoitusali jäämä ja velka täyttivät EMU-ehdot. Valtiontalouden alijäämä supistui edelleen, mutta on vielä varsin suuri. Kotimaiset rahoitusmarkkinat olivat likvidit, ja valtio kykeni rahoittamaan lähes koko alijäämänsä kotimaisista lähteistä.

Rahapolitiikka voitiin pitää vuoden mittaan keveänä ja rahapolitiikan ohjauskorot olivat EU-maiden matalimpia. Kesäkuussa Suomen Pankki kuitenkin varoitti inflaation kiihtymiseen viittaavien riskien kasvaneen, ja syyskuussa huutokauppakorkoa nostettiin 0.25 prosenttiyksiköllä 3.25 prosenttiin. Kansainvälistä kehitystä seuraten Suomen pitkäaikaiset markkinakorot laskivat historiallisen alas. Suuren osan vuotta ne olivat

alle 6 prosentin ja ero Saksan vastaavaan korkoon oli vain 0,2–0,3 prosenttiyksikköä.

Suomen jäsenyys Euroopan unionin valuuttakurssimekanismissa ERMissä sujui ilman ongelmia. Markan vakautta ERMissä tukivat hyvä kansantalouden kasvu, siihen liittynyt valtiontalouden paraneminen sekä verrattain vakaana pysynyt hintakehitys. Vuoden aikana marka pysytteli hieman vahvempana kuin sen Saksan markkaan nähden asetettu keskuskurssi. Suomen muihin maihin nähden suhteellisen hyvän talouskehityksen johdosta markkaan kohdistui alkuvuodesta ja kesällä lyhytaikaisia vahvistumispaineita. Rahapolitiikan hitaaseen inflaatioon tähtäävän peruslinjan noudattamisella onnistuttiin varsin hyvin myös valuuttakurssin vakauden aikaansaamisessa.

Yritykset ja kotitaloudet vahvistivat edelleen rahoitusasemaansa, mikä jarrutti jossain määrin kotimaisen kysynnän kasvua. Ulkomaalaisten hallussa olevien suomalaisosakkeiden kurssien nousu lisäsi ulkomaista nettovelkaa, vaikka vaihtotaseen ylijäämä pysyi suurena. Pankkien markkamääräisen luottokannan kasvu jatkui hitaana. Pankkitalletukset lisääntyivät hieman. Rahamäärien kehitys normalisoitui samalla vastaamaan aiempaa paremmin talouden kokonaiskehitystä. Varojen siirtymät eri tilimuotojen välillä olivat suuria lähinnä eräiden määräaikaistilien loppettamisen vuoksi.

Inflaatiopaineet lisääntyvät

Kuluttajahintojen nousu jatkui varsin maltillisena vuoden 1997 ensimmäisen puoliskon aikana. Inflaatiopaineet alkoivat kuitenkin selvästi voimistua vuoden jälkipuoliskolla, kun talous kasvoi voimakkaasti ja käyttämätömien tuotantoresurssien määrä väheni. Myös markan ulkoisen arvon heikkeneminen kaup-

papainoisella valuuttaindeksillä mitattuna nosti markkamääräisiä tuontihintoja. Inflaatiopaineiden lisääntyminen näkyi vuoden kuluessa erityisesti kotimarkkinatarviden tuottajahintojen nousuna, varallisuushintojen voimakkaan nousun jatkumisena sekä kuluttajien inflaatio-odotusten voimistumisena. Suomen Pankki ilmoitti kesäkuussa, että tulevaan inflaatiokehitykseen liittyvät riskit ovat kasvaneet ja että inflaation ennakoidaan kiihtyvän vuoden 1997 lopussa ja seuraavan vuoden alussa. Syyskuuisen huutokauppakoron noston jälkeen inflaatiopaineet hellittivät jonkin verran, mutta vuoden 1997 lopulla kuluttajahintojen nousuvauhti oli jo selvästi nopeampi verrattuna alkuvuotiseen. Pohjainflaatioindikaattori, joka ei sisällä välillisiä veroja ja omistusasumisen pääomakuluja, nousi vähemmän kuin kuluttajahintaindeksi (kuvio 1).

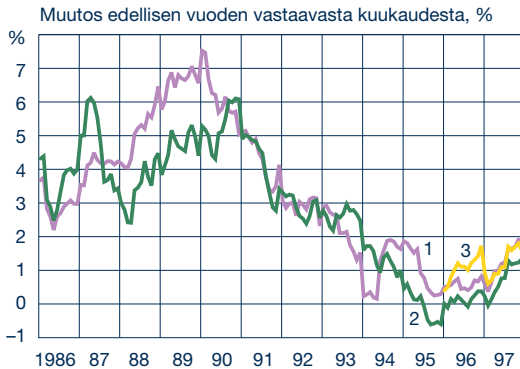
Ulkomaisesta hintakehityksestä johtuneet inflaatiopaineet olivat lieviä. Energian hintaa lukuun ottamatta raaka-aineiden dollarimääräiset hinnat kääntyivät vuoden alkupuolella loivaan nousuun, mikä kuitenkin tasaantui vuoden mittaan. Raakaöljyn maailmanmarkkinahinnat laskivat jyrkästi alkuvuonna tarjonnan lisääntyttyä Irakin öljynviennin ja Opecin ulkopuolisten maiden tuotannon kasvun vuoksi. Vuoden lopulla öljyn hinta laski edelleen.

Kuluttajahintainflaation erot EU:n alueella pienenivät huomattavan nopeasti vuoden alkupuolella samalla kun hintojen keskimääräinen nousuvauhti hidastui. Vuoden puolivälin jälkeen hintojen nousu kuitenkin nopeutui useissa EU-maissa. Kreikkaa lukuun ottamatta kaikki EU-maat täyttivät yhdenmukaistetulla kuluttajahintaindeksillä mitatun EMU-inflaatiokriteerin. Vuoden 1997 syksyyn asti Suomen inflaatiovauhti oli hitaampi kuin EU-maissa keskimäärin, mutta vuoden lopussa se oli jo EU-maiden keskiarvon mukainen (taulukko).

**Rahapolitiikka
voitiin pitää
vuoden mittaan
keveänä.**

Kuvio 1.

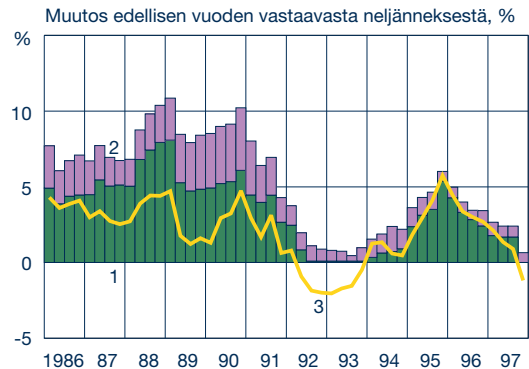
Kuluttajahinnat

- 1. Kuluttajahintaindeksi
- 2. Pohjainflaatioindikaattori
- 3. Yhdenmukaistettu kuluttajahintaindeksi

Kuvio 2.

Ansiotaso

- 1. Sopimuspalkat
- 2. Liikumät
- 3. Reaaliansiotas

Suomen koko tavarantuonnin markkamääräiset hinnat nousivat keskimäärin 1.1 %. Tähän vaikutti tuntuvasti markan ulkoisen arvon heikkeneminen kauppapainoisella indeksillä mitattuna 2.7 prosentilla vuodesta 1996. Vientihintojen jo vuoden 1995 lopussa alkanut aleneminen päättyi vuoden 1997 puolivälissä, jolloin puutavateollisuuden ja metallien perusteollisuuden vientihinnat kää-

ntyivät nousuun. Joulukuussa 1997 vientihinnat olivat 3.4 % korkeammat kuin joulukuussa 1996. Teollisuuden tuottajahinnat nousivat mm. selluloosan, puutavaran ja perusmetallien kallistumisen myötä. Joulukuussa tuottajahintojen 12 kuukauden muutos oli selvästi kuluttajahintojen muutosta suurempi. Kaakkois-Aasian kriisin takia useiden raaka-ainneiden hinnat kuitenkin alenivat vuoden loppulla.

Syksyllä 1995 tehdyt kaksivuotiset maltilliset palkkasopimukset ja ns. palkkaliukumien vähäisyys pitivät työkustannusten nousun pienenä. Nimellinen ansiotaso oli vuoden 1997 lopulla keskimäärin 2.5 % korkeampi kuin vuotta aiemmin (kuvio 2). Teollisuustuotannon ja erityisesti rakennustoiminnan nopeasta kasvusta huolimatta palkkaliukumat säilyivät koko taloutta tarkastellen maltillisina. Ansiotason noususta noin kaksi kolmannesta johtui lokakuun 1996 yleisistä sopimuskorotuksista. Loppu oli palkkaliukumaa, josta osa heijastaa työvoiman rakenteen muutoksia. Kun liukumät olivat pieniä, ansiotasokehitys eri aloilla oli tasaista. Yksik-

Taulukko. EU:n yhdenmukaistettu kuluttajahintaindeksi

	Joulukuu 1997 12 kuukauden prosenttimuutos
EU 15	1.6
Belgia	0.9
Espanja	1.9
Hollanti	2.2
Irlanti	1.0
Iso-Britannia	1.8
Italia	1.8
Itävalta	1.0
Kreikka	4.5
Luxemburg	1.5
Portugali	2.1
Ranska	1.2
Ruotsi	2.7
Saksa	1.4
Suomi	1.6
Tanska	1.7

kötyökustannukset eli palkat ja työnantajien sosiaalivakuutusmaksut tuotettua tuoteyksikköä kohden laskivat 0.2 %.

Varallisuushintojen kiivain nousu taittui vuoden 1997 alkupuolella. Asuntojen hintojen nousuvauhti hidastui jo vuoden toisen neljänneksen aikana. Hintojen nousun taittuminen oli nähtävissä myös pääkaupunkiseudun vanhojen kaksioiden hintatiedoista. Hintojen tasaantuminen heijasti asuntomarkkinoiden kysynnän ja tarjonnan tasapainottumista. Reaalisesti asuntojen hinnat nousivat 1980-luvun puolivälin tasolle, jolta niiden voimakas nousu vuonna 1987 oli alkanut. Kysynnän elpymisen ja hintojen nousun myötä myös asuntojen uustuotanto elpyi.

Kantohintojen jo vuonna 1996 alkanut jyrkkä nousu päättyi, ja hinnat alkoivat laskea kesällä 1997. Vuoden lopussa kantohinnat olivat vielä kuitenkin korkeammat kuin vuoden alussa. Kansainvälisen kehityksen mukaisesti osakkeiden hinnat nousivat vuoden alusta voimakkaasti myös Helsingin Arvopaperipörssissä samalla kun osakkeiden vaihto lisääntyi tuntuvasti. Loppusyksystä epävarmuus kansainvälisissä pörsseissä lisääntyi Kaakkois-Aasian ongelmien vuoksi ja kurssit alenivat tuntuvasti.

Kuluttajien inflaatio-odotukset lisääntyivät vuoden mittaan, mutta rauhoittuivat kuitenkin loppuvuodesta mm. rahapolitiikan kiristämisen vuoksi. Joulukuussa kotitaloudet odottivat hintojen kohoavan lähimmän vuoden aikana lähes 1.8 %. Myös yritysten myyntihintaodotukset olivat varsin maltillisia vuoden lopulla.

Vuoden lopun palkkaneuvotteluissa päädyttiin tulokseen, joka nostaa sopimuspalkkoja noin 1.8 % vuodessa vuoden 1999 loppuun ulottuvan sopimuskauden aikana. Samalla palkansaajien verotus kevenee sopimuskautena määrällä, joka vastaa noin kahta prosenttia arvioidusta vuoden 1999 palkkasummasta. Sopimuspalkkojen korotus ei ai-

heuta inflaatiotavoitetta vaarantavia paineita. Sen sijaan riskin muodostavat liukumukset, jotka saattavat vahvan kysynnän myötä kasvaa verrattuna edellisen sopimuskauden maltillisiin liukumiin.

Taloukasvu jatkui ripeänä

Vienti ja investointien elpyminen tukivat kokonaiskysyntää

Kansainvälinen talous alkoi vuoden toisella puoliskolla elpyä vuoden 1996 hitaamman kasvun jälkeen. EU-maiden taloukasvu kiihtyi selvästi voimakkaan vientikysynnän tukemana. Tuntuva jatkui myös Suomen viennin määrän kasvu, jossa käänne oli tapahtunut vuoden 1996 alkukuukausina (kuvio 3). Vuonna 1997 tavaroiden ja palveluiden viennin määrä lisääntyi 13.5 %, mikä johtui lähinnä paperin ja sellun viennin elpymisestä sekä metalliteollisuuden, varsinkin sähkö- ja elektroniikkateollisuuden, viennin nopeasta kasvusta.

Kuluttajien luottamus taloudelliseen kasvuun pysyi vuoden 1997 aikana ennätysellisen vahvana. Suomalaiset kuluttajat olivat vuoden 1996 alusta vuoden 1997 loppukevääseen asti EU-alueen optimistisimpia oman ja maansa taloudellisen tilanteen suhteen. Positiiviset odotukset vauhdittivat kulutuskysyntää ja varsinkin kestokulutushyödykkeiden hankintoja. Kulutuksen määrä kasvoi kuitenkin hieman hitaammin kuin kotitalouksien käytettävissä olevat reaalitytulot, kun säästämisaste nousi hieman. Suotuisaan tulokehitykseen vaikuttivat työllisyyden kohe-neminen, palkkojen nousu ja yrittäjätulojen huomattava kasvu.

Kotitalouksien luottamus talouden hyvään kehitykseen, velkaantuneisuuden jo pitkään jatkunut väheneminen (kuvio 4) ja korkojen alhaisuus johtivat asuntojen ostojen li-

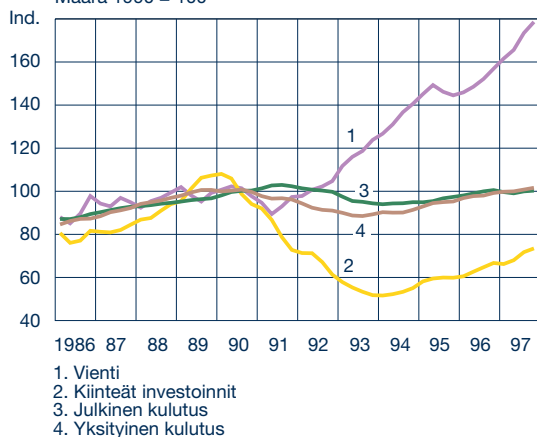
**Luottamus
talouden kasvuun
oli ennätysellisen
vahva.**

Kuvio 3.

Kysynnän ja tarjonnan rakenne

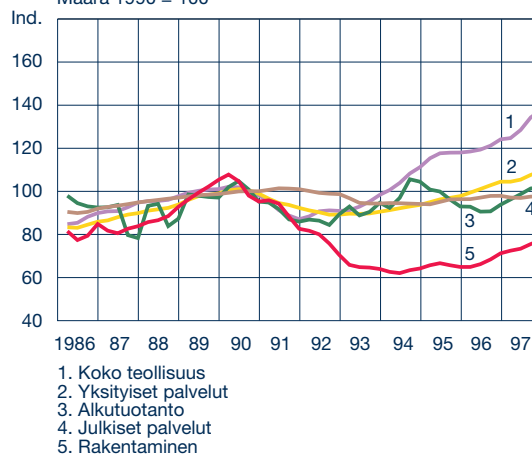
Kysynnän pääerät

Kahden neljänneksen liukuvan summan keskiarvo
Määrä 1990 = 100

Tarjonnan pääerät

Kahden neljänneksen liukuvan summan keskiarvo
Määrä 1990 = 100

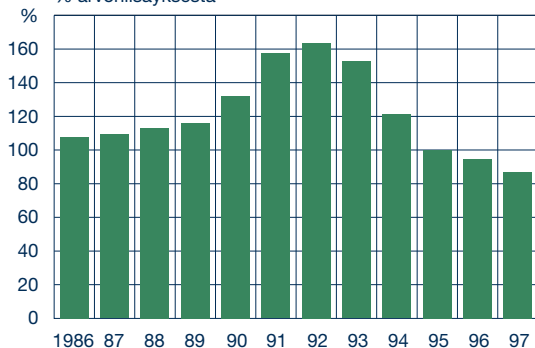

Kuvio 4.

Velkaantumisaste

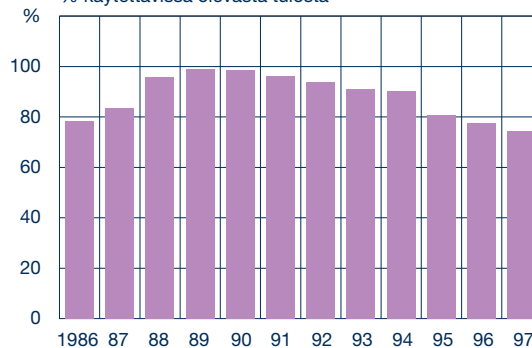
Yritykset

% arvonlisäyksestä

Kotitaloudet

% käytettävissä olevasta tulosta

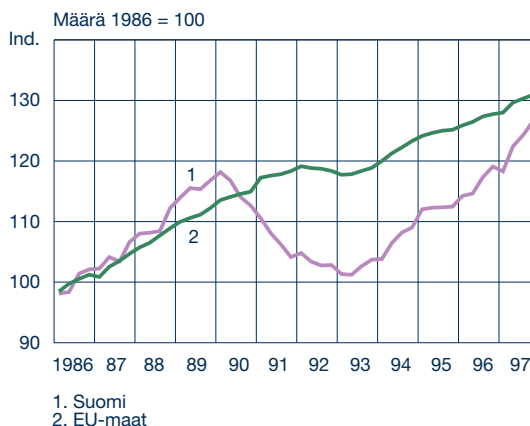
sääntymiseen. Vajaa puolet asuntoihin käytetystä rahoituksesta suuntautui edelleen asuinrakennusten peruskorjauksiin, joiden käynnistymistä edesauttoi valtion rahoitustuki. Asuntoluottojen kanta, joka oli supistunut vuodenvaihteen molemmin puolin, alkoi selvästi kasvaa keväällä 1997 uusien asuntoluottojen ripeän lisääntymisen myötä.

Korkojen alhaisuus, asuntojen hintojen nousu ja yritysten tulovirran voimakas kasvu elvyttivät yksityisiä investointeja. Investointien kasvun painopiste oli rakentamisessa: sekä asuin- että liikerakennusinvestoinnit lisääntyivät selvästi. Teollisuusinvestoinnit lisääntyivät eniten metalliteollisuudessa ja kotimaista kysyntää palvelevilla aloilla. Metsä-

Kuvio 5.

Talouden kehitys Suomessa ja EU-maissa

Bruttokansantuote

teollisuuden huomattavat investoinnit sen sijaan vietiin päätökseen pääosin vuonna 1997 eikä uusia suuria hankkeita enää käynnistetty. Uusien tuotantolaitosten valmistumisesta huolimatta kapasiteetin käyttöaste nousi lähelle aiempia huippulukuja sekä metsä- että metalliteollisuudessa.

Yritysten kannattavuus säilyi edelleen hyvänä, vaikka vientihintojen aleneminen vuositasolla heikensi vientituotannon kannattavuutta. Yritykset rahoittivat tuotannolliset investointinsa miltei kokonaan tulorahoituksella. Samalla ne pystyivät edelleen vähentämään velkaantuneisuuttaan (kuvio 4).

Finanssipolitiikka oli vuonna 1997 päätösperäisten toimenpiteiden osalta likimain neutraalia. Vaikka aiemmin tehdyt säästämispäätökset leikkasivat edelleen runsaasti valtion menoja, tuloverotusta kevennettiin enemmän kuin tulonsiirrot yksityiselle sektorille vähenivät. Suotuisan suhdannetilanteen ja yhteisöveron tuoton poikkeuksellisen suuren kasvun ansiosta julkisyhteisöjen rahoitusali jäämä supistui kuitenkin selvästi.

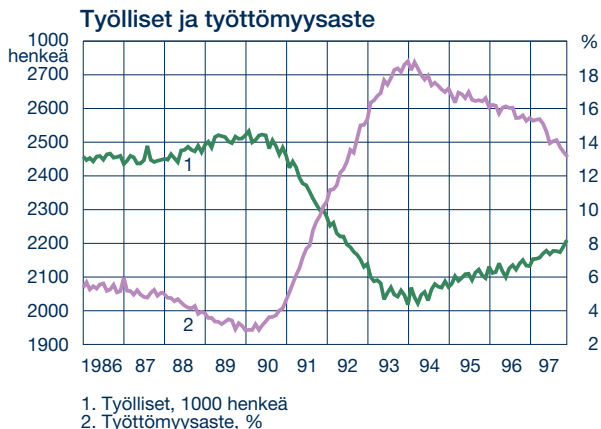
Julkinen kysyntä kasvoi maltillisesti, joskin kuntien investoinnit lisääntyivät runsaammin. Julkisten menojen osuus bruttokansantuotteesta supistui edelleen.

Kokonaistuotannon kasvu nopeutui

Laman päättymisen jälkeen Suomen kansantalous kasvoi jo viidettä vuotta ripeästi ja selvästi nopeammin kuin EU-maissa keskimäärin (kuvio 5). Kokonaistuotannon kasvu oli vuoden 1997 alussa vielä hidasta, mutta nopeutui varsinkin kesän kuluessa, ja keskimäärin tuotanto vuonna 1997 oli 5.9 % edellisvuotista suurempi.

Kasvua vauhdittivat sekä metsäteollisuuden tuotannon kääntyminen nousuun että metalliteollisuuden ja varsinkin elektroniikka- ja sähköteollisuuden tuotannon voimakas kasvu. Muun yksityisen sektorin tuotanto alkoi teollisuustuotannon ja kotimaisen kulutuksen myötä elpyä jo vuoden 1996 lopulla. Varsinkin rakentaminen toipui ennätyslisen syvän laman jälkeen. Tulojen lisäänty-

Kuvio 6.

minen ja kulutuksen kasvu tukivat toimeliaisuutta myös kotimaisilla palvelualoilla (kuvio 3).

Voimakkaasta kasvusta huolimatta kapasiteetin puute ei vielä yleisesti rajoittanut tuotannon kasvua. Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliiton tekemien barometrikyselyjen mukaan kapasiteetista ja työvoimasta oli puutetta jonkin verran lähinnä elektroniikka- ja rakennusalalla. Rakentamisessa tilanne vaihteli voimakkaasti maan eri osissa ja työvoimapula oli erityisesti pääkaupunkiseudulla. Toisaalta tilannetta helpottivat uuden tuotantolaitteiston valmistuminen sekä edelleen mahdollisuus kapasiteetin käyttöasteen nostamiseen.

Työttömyys väheni tuntuvasti

Työllisyystilanne koheni edelleen vuoden 1997 aikana (kuvio 6). Voimakkaan kasvun myötä työpaikat lisääntyivät selvästi myös teollisuudessa, jossa varovaisuus ja rahoitusrakenteiden lujittaminen rajoittivat aikaisem-

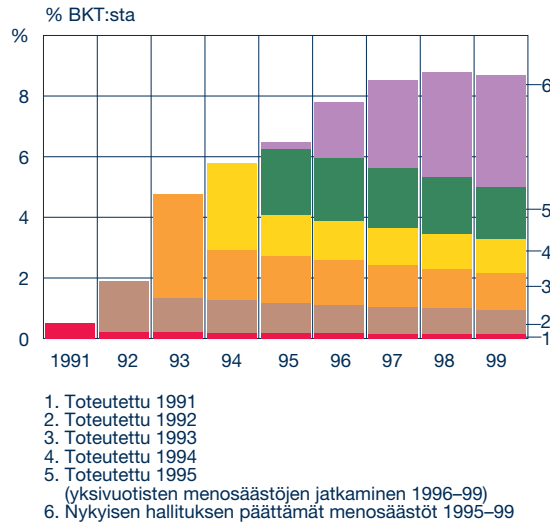
min työpaikkojen tarjontaa. Työllisyyttä edisti kasvun leviäminen työllistävimmille kotimarkkinasektoreille. Työllisyys kohentui eniten rakentamisessa, teollisuudessa ja kotimarkkinapalveluissa. Asuntoinvestointien kasvu lisäsi työpaikkoja erityisesti suurissa kaupungeissa. Alkutuotannossa ja kaupassa työvoiman väheneminen jatkui. Uusista työsuhteista suurin osa oli määräaikaista ja muita epätyypillisiä suhteita. Vuonna 1997 työllisiä oli keskimäärin 43 000 enemmän kuin vuotta aiemmin.¹

Työvoiman kysynnän kasvu lisäsi myös työvoiman tarjontaa, mikä osaltaan hidasti työttömyyden vähenemistä. Työvoiman tarjonnan kasvua puolestaan rajoittivat osaltaan aikuiskoulutuksen laajeneminen sekä ensimmäistä kertaa työmarkkinoille tulevien työttömyysturvan saantiehtojen kiristäminen. Kausivaihtelusta puhdistettu työttömyysaste oli jou-

¹ Työllisten, työvoiman ja työttömien lukumäärien vertailua vuoden 1996 lukuihin vaikeuttaa Tilastokeskuksen vuoden 1997 alussa toteuttama työvoimatiedustelun tilastouudistus.

Kuvio 7.

Valtion menojen säästöt 1991–99

lukuissa 13.1 %. Nuorten ja pitkäaikaistyöttömien määrä väheni uuden mittaustavan mukaan kesäkuukausina huomattavasti. Nopeinta työttömyyden väheneminen oli rakentamisessa, mutta silti alan työttömyysaste oli vielä varsin korkea.

Julkinen sektori täytti EMUn lähentymisehdot selvästi

Valtion välittömät verotulot lisääntyivät vuonna 1997 edelleen ripeästi, sillä yhteisöveron kertymä kasvoi huomattavasti. Osa tästä kasvusta oli kuitenkin kertaluonteista, sillä yritysten siirtymävarausten lopettaminen ja verojäämien muuttuminen korollisiksi nopeuttivat yhteisöveron tilityksiä. Valtiontalouden alijäämän supistumisesta edisti osaltaan myös menojen pieneneminen nimellisestikin sekä hallituksen säästöohjelman että työttömyydestä johtuvien menojen vähenemisen johdosta. Vuonna 1997 valtiontalouden netto-luotonotto oli 25 mrd. markkaa eli 17 mrd. markkaa vähemmän kuin edellisenä vuonna.

Korkomenot lisääntyivät edelleen, ja niiden osuus kaikista menoista kasvoi 17.5 prosenttiin.

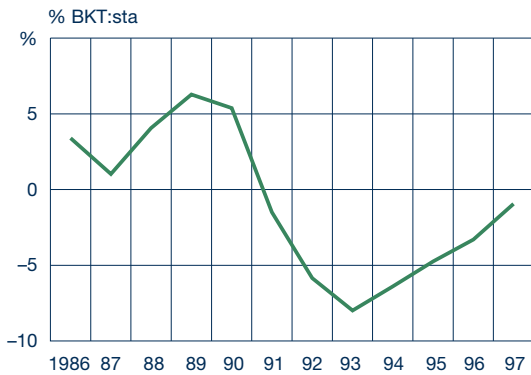
Finanssipolitiikan linja vuonna 1998 on kiristävä, kun valtion menoja leikataan edelleen. Tulojen kasvu jatkuu suotuisan suhdannetilanteen myötä vahvana, ja valtiontalouden alijäämän arvioidaan supistuvan runsaaseen 3 prosenttiin bruttokansantuotteeseen suhteutettuna. Vuonna 1998 koko julkisen talouden odotetaan likimain tasapainottuvan.

Hallituksen päättämien menokehysten mukaan talousarvioiden menojen loppusummat pidetään vuosina 1998–2001 nimellisesti suunnilleen ennallaan eli 190–192 mrd. markkana. Tavoitteena on supistaa valtion velkaantumista siten, että vuoden 2003 paikkeilla valtion budjetti olisi tasapainossa. Vuoden 1998 lisäsäästöt yhdessä aiemmin päätettyjen menoleikkausten kanssa kasvatavat säästöjen kokonaismäärän 60 mrd. markkaan vaalikautena 1995–1999. Vuosina 1991–1999 toteutetut ja päätetyt säästöt vastaavat yhteensä 10:tä prosenttia vuoden 1997 bruttokansantuotteesta (kuvio 7).

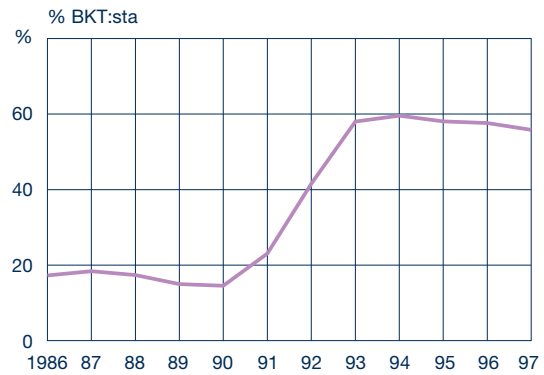
Kuvio 8.

Julkinen talous

Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä

Julkinen velka

Toukokuussa EU:n talous- ja valtiovarainministerien muodostama Ecofin-neuvosto päätti, että Suomi ei enää kuulu maihin, joissa julkisen talouden alijäämä on liiallinen. Päätös perustui siihen, että alijäämä oli supistunut nopeasti ja julkinen talous muuttuu vuonna 1996 esitetyn lähentymisohjelman tarkennuksen mukaan ylijäämäiseksi vuonna 1999 ja että julkinen velka suhteessa bruttokansantuotteeseen on pysynyt alle Maastrichtin sopimuksen mukaisen 60 prosentin viitearvon. Helmikuun 1997 ennakkotietojen mukaan julkisen talouden alijäämä suhteessa bruttokansantuotteeseen oli 2.6 % vuonna 1996 eli jonkin verran alle 3 prosentin EMU-kriteerin.

Heinäkuussa ja joulukuussa julkaistujen tarkistettujen laskelmien mukaan tämä alijäämä osoittautui kuitenkin 3.5 prosentiksi. Korjaus johtui arvioitua suuremmasta valtiontalouden alijäämästä sekä kuntien ja työeläkelaitosten ennakoitua pienemmästä ylijäämästä. Julkisen talouden velka suhteessa bruttokansantuotteeseen alitti vuonna 1996 kuitenkin selkeästi tavoitearvon.

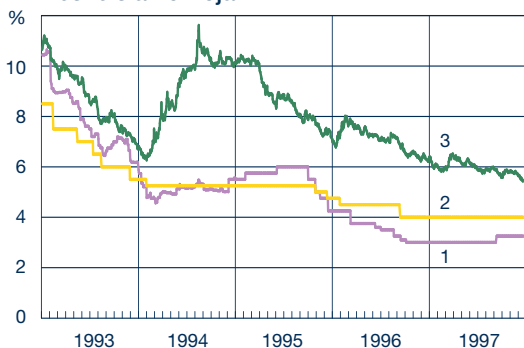
Vuonna 1997 julkisen sektorin alijäämä supistui 0.9 prosenttiin ja velkasuhde pieneni 55.8 prosenttiin (kuvio 8). Näin ollen Suomi täytti julkista taloutta koskevat kriteerit, joiden perusteella EMUn kolmanteen vaiheeseen osallistuvat maat valitaan keväällä 1998.

Lähivuosina julkisen talouden alijäämä pienenee edelleen. Hallituksen syyskuussa EU:n Ecofin-neuvostolle jättämän vuoden 1995 lähentymisohjelman toisen tarkistuksen mukaan julkisen talouden alijäämä ja velkasuhde kehittyvät aiemmin arvioitua suotuisammin tulevina vuosina. Julkisyhteisöjen alijäämä häviää vuonna 1998. Vuonna 2001 päädytään 1.9 prosentin ylijäämään samalla kun velkasuhde pienenee edelleen.

Valtion velka kasvoi vuoden 1997 loppuun mennessä 418 mrd. markkaan. Tämä oli 67.6 % suhteutettuna bruttokansantuotteeseen. Aiempina vuosina valtio rahoitti alijäämiänsä suureksi osaksi ulkomaisella rahoituksella, mutta viime vuosien aikana se on siirtynyt valuuttamääräisestä velanotosta pää-

Kuvio 9.

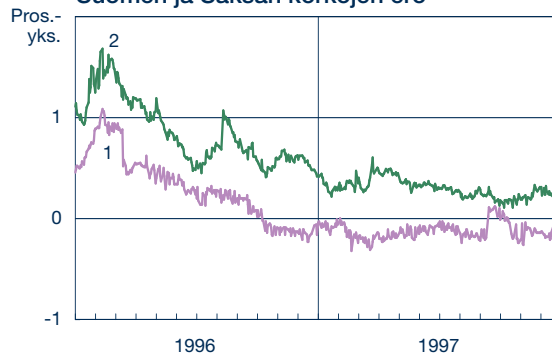
Keskeisiä korkoja

- 1. Suomen Pankin huutokauppakorko
- 2. Suomen Pankin peruskorko
- 3. Valtion 10 vuoden obligaatiolainan korko

Kuvio 10.

Suomen ja Saksan korkojen ero

- 1. 3 kuukauden heliborkko – Saksan markan 3 kuukauden eurokorko
- 2. Suomen valtion 10 vuoden obligaatiokorko – Saksan valtion 10 vuoden obligaatiokorko
- 3. 3 kuukauden heliborkko

osin kotimaisiin rahoituslähteisiin. Näistä tärkeimmät ovat olleet työeläkelaitokset, jotka ovat sijoittaneet ylijäämiään runsaasti valtion obligaatioihin. Valtion valuuttamääräisten luottojen kanta supistui vuonna 1997.

Rahapolitiikka kevyttä pienestä koronnostosta huolimatta

Suomen lyhyet korot EU-maiden matalimpia

Rahapolitiikan keveää linjaa voitiin jatkaa vuonna 1997. Vuoden 1995 lopun ja vuoden 1996 aikana rahapolitiikkaa oli kevennetty niin, että lokakuuhun 1996 mennessä huutokauppakorko oli laskettu 3 prosenttiin (kuvio 9). Tällöin korko oli sama kuin Saksan keskuspankin repokorko ja EU-maiden toiseksi alhaisin Hollannin keskuspankin ohjauskoron jälkeen. Talouden kasvun tuntuvasta voimistumisesta huolimatta kustannus- ja hintanäkymien arvioitiin vuoden alussa jatku-

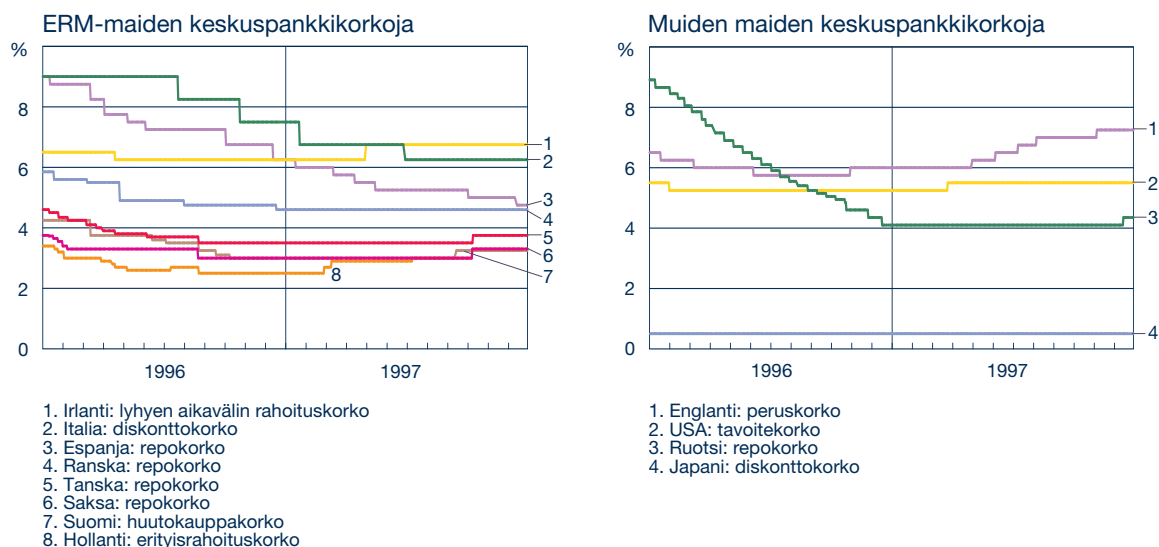
van rauhallisina ja pohjainflaation pysyvän vuonna 1997 noin 2 prosentin tavoitteessa. Inflaatio-odotukset viittasivat vain vähäiseen hintojen nousuun vuoden aikana. Näissä oloissa korko voitiin pitää ennallaan.

Vuoden 1997 tammikuussa valtion kymmenen vuoden (huhtikuussa 2006 erääntyvän lainan) obligaatiokorko laski 6 prosentin tuntumaan ja ero Saksan lähinnä vastaavaan pitkään korkoon kaventui 0,2–0,3 prosenttiyksiköksi. Lyhytaikaiset markkinakorot olivat huutokauppakorkoa seuraten laskeneet 3 prosentin tuntumaan vuoden 1996 lopulla. Suomen kolmen kuukauden markkinakorko aleni tällöin Saksan vastaavaa korkoa matalammaksi (kuvio 10) ja säilyi tällä tasolla koko vuoden 1997 alkupuoliskon.

Euroopan unionin valuuttakurssimekanismin ERM:n ydinmaissa keskuspankkikorjoja oli laskettu 3–3 ½ prosenttiin vuoden 1996 syksyyn mennessä ja keveätä rahapolitiikkaa voitiin jatkaa vuonna 1997 (kuvio 11). Ainoastaan Hollannin keskuspankki nosti erityisrahoituskorkoaan pariin otteeseen jo al-

Kuvio 11.

Keskuspankkikorkoja

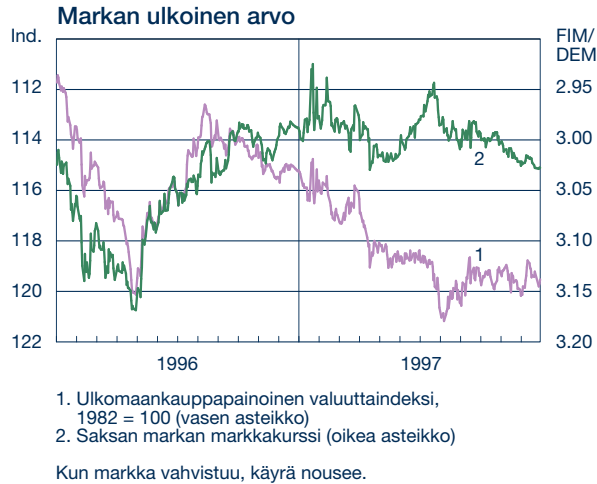
kuvuodesta inflaation nopeutumisen vuoksi. Silti Hollannin korko pysyi EU-maiden alhaisimpana. Eteläisissä EU-maissa (Italia, Espanja, Portugali) keskuspankkikorkoja laskettiin tuntuvasti vuoden 1996 aikana ja vuonna 1997 laskua jatkettiin, kun inflaatiovauhti hidastui historiaansa nähden vähäiseksi ja läheni muiden EU-maiden inflaatiota. Päätöksiin vaikutti myös näiden maiden valuuttojen vahvistuminen ERMissä. EU:n eteläisissä maissa keskuspankkikorot olivat vuoden 1997 alkupuolella vielä selvästi korkeammat kuin ydinmaissa. Englannissa ja Irlannissa korot pidettiin suhteellisen vakaina ja korkeina ydinmaiden korkoihin verrattuna. Ruotsissa jatkettiin edellisen vuoden aikana tuntuvasti kevennettyä rahapolitiikkaa.

Maaliskuun lopulla Yhdysvaltojen keskuspankki nosti rahapolitiikan ohjauskorkoaan 0.25 prosenttiyksikköä 5.50 prosenttiin (kuvio 11), kun taloudellinen kasvu jatkui verraten voimakkaana ja inflaation voimistumisen riskit lisääntyivät. Koron nosto aiheutti epävarmuutta myös EU-maissa, sillä

sen arvioitiin ennakoivan muutosta kevyen rahapolitiikan linjaan laajemminkin. Se koki myös pitkiä korkoja väliaikaisesti sekä Yhdysvalloissa että Euroopassa, etenkin EU:n reuna-alueen maissa. Euroopan maissa myös erilaiset talous- ja rahaliiton toteutumiseen liittyvät epäilyt vaikuttivat osaltaan pitkien korkojen väliaikaiseen nousuun. Tässä yhteydessä Suomen pitkä korko nousi 6 ½ prosentin tuntumaan maaliskuun huhtikuussa ja ero Saksan vastaavaan korkoon kasvoi lievästi; suurimmillaan ero oli noin puoli prosenttiyksikköä.

Myös Isossa-Britanniassa kiristettiin rahapolitiikkaa nopeasti toukokuun 1. päivänä toimitettujen vaalien jälkeen. Peruskorkoa nostettiin kesän aikana neljässä vaiheessa 6:sta 7:ään prosenttiin. Perusteluna oli inflaatiopaineiden lisääntyminen voimakkaan talouskasvun vuoksi. Samalla Ison-Britannian uusi hallitus lisäsi keskuspankin päätösvaltaa korkoratkaisuissa. Nyt keskuspankille annettiin operationaalinen itsenäisyys asettaa korot siten, että valtiovarainministeriön

Kuvio 12.

määrittelemä inflaatiotavoite saavutetaan. Toukokuun alussa myös Irlannin keskuspankki nosti rahapolitiikan ohjauksorkoa puoli prosenttiyksikköä 6.75 prosenttiin. Rahapolitiikan kiristämistä perusteltiin nopealla talouskasvulla ja inflaatiouhan lisääntymisellä. Kesällä rahapolitiikkaa kiristettiin niin ikään Norjassa nopean talouskasvun ja inflaatiopaineiden lisääntymisen takia.

Markkaa kohtaan vahvistumispaineita alkuvuodesta

Lokakuussa 1996 toteutuneen ERMiin liittymisen jälkeen Suomen markkan arvo pysyi aluksi vakaana Saksan markkaan nähden ja markka oli yksi järjestelmän vahvimista valuutoista suhteessa keskuskurssiinsa. Kauppapainoiseen indeksiin nähden markka oli kuitenkin alkanut heiketa vuoden 1996 jälkipuoliskolla, ja tämä heikkeneminen jatkui vuoden 1997 puolella, kun Yhdysvaltojen dollari ja Englannin punta vahvistuivat (kuvio 12).

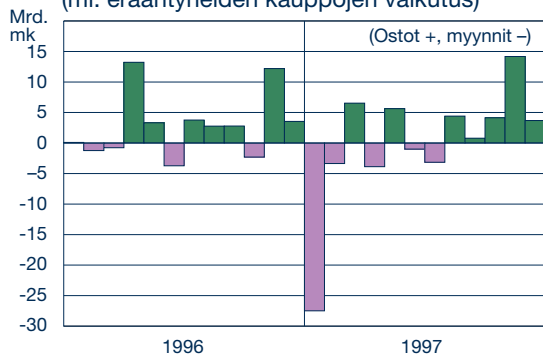
Valuuttamarkkinoiden rauhallinen ja tasapainoinen kehitys keskeytyi tammikuussa, kun markkaan kohdistui lyhytaikaisesti voimakkaita vahvistumispaineita suhteessa Saksan markkaan. Vahvistumispaineiden taustalla oli useita tekijöitä. Saksan markkan heikentyminen suhteessa dollariin heijastui selvästi Euroopan reunamaiden valuuttoihin, jotka pyrkivät vahvistumaan Saksan markkaa vastaan. ERM-maiden valuutoista Suomen markkan ohella Espanjan, Italian ja Portugalin valuuttaan kohdistui merkittäviä paineita suhteessa Saksan markkaan. Dollarin vahvistuminen ja Saksan markkan heikkeneminen heijastuivat selvästi myös muihin pohjoismaisiin valuuttoihin, joiden vahvistumispaineita vielä lisäsivät Norjan kruunun pitkään jatkuneet revalvoitumispaineet.

Suomen markkan vahvistumispaineita lisäsi niin ikään talousnäkymien paraneminen. Kehitykseen vaikuttivat samoin suurten kansainvälisten investointipankkien arviot, joiden mukaan markka oli aliarvostettu. Ilmeisesti markkinat myös testasivat markkan

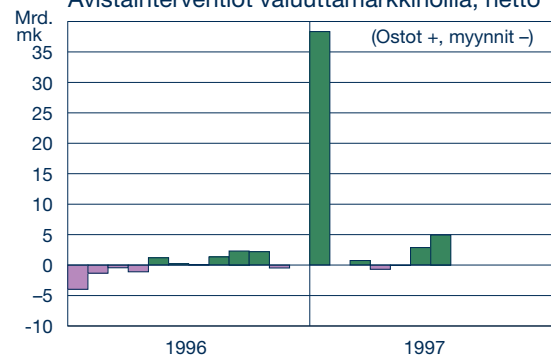
Kuvio 13.

Suomen Pankin interventiot

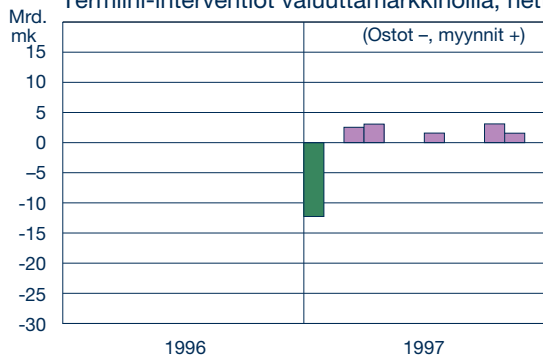
Rahamarkkinainterventiot, netto
(ml. erääntyneiden kauppojen vaikutus)

Avistainterventiot valuuttamarkkinoilla, netto

Termiini-interventiot valuuttamarkkinoilla, netto

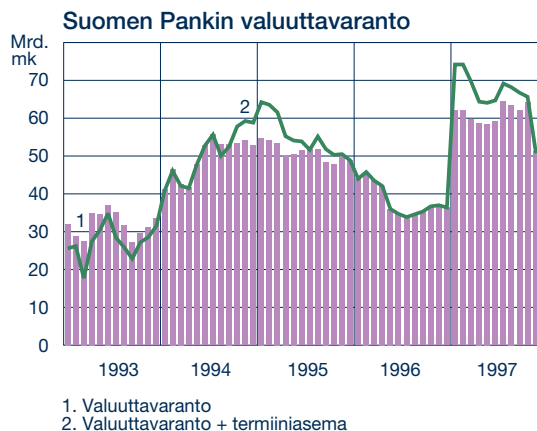
kurssin pitävyyttä ERMin sisällä ja samalla Suomen Pankin reaktioita valuuttamarkkinoilla.

Markan vahvistuspaineet alkoivat tammikuun toisella viikolla, jolloin ulkomaiset sijoittajat ryhtyivät ostamaan markkaa. Suomen Pankki pyrki aluksi pitämään markan kurssin vakaana suhteessa Saksan markkaan intervenoimalla hyvin suurilla valuutustoilla. Suurimmillaan interventiot olivat tammikuun kolmannen viikon aikana, jolloin Suomen Pankki osti valuuttaa markkoja vastaan 35.5 mrd. markan arvosta. Avistamarkkinakauppojen likviditeetti- ja valuuttavarantovaikutusta vähennettiin tekemällä termiini-markkinoilla vastakkaisia kauppoja 12 mrd.

markalla (kuvio 13). Markan kurssi Saksan markkaan nähden saatiinkin pidettyä melko vakaana.

Tammikuun neljännen viikon alusta Suomen Pankki antoi markan vahvistua niin, että se hetkellisesti poikkesi lähes 5 % DEM-keskuskurssistaan. Suomen Pankki ilmoitti myös, että valtio voi jatkossa hankkia valuutat omiin valuuttaliikkeisiinsä suoraan valuuttamarkkinoilta, mikäli se markkinatilanteen kannalta nähdään hyödylliseksi; perinteisesti valtio on hankkinut valuutat suoraan Suomen Pankin valuuttavarannosta. Tämän ilmoituksen jälkeen ja ilmeisesti myös vastareaktion vahvistumiselle markan kurssi alkoi heiketä. Tämä kiihdytti sijoittajien voittojen kotiu-

Kuvio 14.

tuksia ja sitä kautta edelleen kurssin heikkenemistä niin, että markka heikkeni lähtötasolleen muutamassa päivässä. Keskuspankkikorot pidettiin vahvistumispaineiden aikana ennallaan, mutta pitkien korkojen ero Saksan vastaavaan korkoon kapeni hieman.

Interventioiden vaikutuksesta Suomen Pankin valuuttavaranto kasvoi tammikuussa tuntuvasti (kuvio 14). Tämä kasvu oli osin myönteistä, sillä valtion valuuttalainojen hoitomenot olivat myöhemmin vuoden mittaan suuret. Kun valuuttavaranto oli vuoden 1996 lopulla ollut 36.4 mrd. markkaa, oli se tammikuun loppuun mennessä kasvanut 74.2 mrd. markkaan termiinasema mukaan lukien.

Markkinat rauhalliset keväällä ja kesällä, vaikka inflaatiopaineet alkoivat lisääntyä

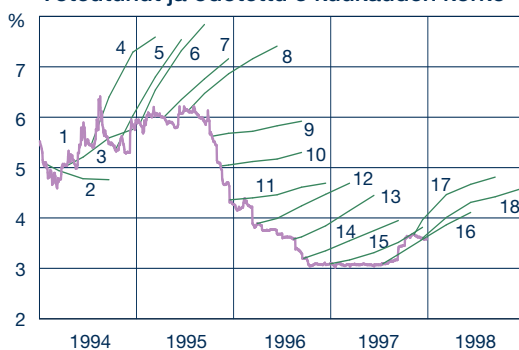
Suomen raha- ja valuuttamarkkinoilla oli rauhallista kevään aikana. Markka pysyi vakaana Saksan markkaan nähden, ja pitkät korot laskivat ulkomaisten korkojen myötä. Taloudellisen kasvun nopeutuessa merkkejä

inflaation hienoisesta kiihtymisestä alkoi kuitenkin esiintyä ja inflaatio-odotukset alkoivat myös lisääntyä. Suomen Pankin kevään ennuste osoitti, että inflaatiovauhti tulisi nopeutumaan vuoden loppua kohden ja kiihtymään yli 2 prosentin seuraavan vuoden alussa. Kesäkuun puolivälissä Suomen Pankki ilmoittikin, että tulevaan inflaatiokehitykseen liittyvät riskit ovat kasvaneet ja johtaisivat toteutuessaan rahapolitiikan kiristämiseen. Ilmoituksen jälkeen markkinat alkoivat ounastella rahapolitiikan kiristymistä.

Talouskehityksen jatkuminen suotuisana loi kesällä myönteisen perusvireen kotimaisille valuuttamarkkinoille. Saksan markan tuntuva heikentyminen suhteessa Yhdysvaltojen dollariin ja Englannin puntaan aiheutti jonkin verran vahvistumispaineita Suomen markan kurssikehityksessä suhteessa Saksan markkaan. Saksan markan heikkenemistä voimisti osaltaan markkinoilla syntynyt käsitys, jonka mukaan talous- ja rahaliiton kolmas vaihe toteutuu laajana. Heinäkuussa Suomen markan vahvistumispaineet lisääntyivät siinä

Kuvio 15.

Toteutunut ja odotettu 3 kuukauden korko*

1. 3 kuukauden heliborkorko	10. Korko-odotukset 15.11.1995	15.11.1995
2. Korko-odotukset 15.1.1994	11. "	20.12.1995
3. "	15.4.1994	12. "
4. "	15.7.1994	13. "
5. "	14.10.1994	14. "
6. "	16.1.1995	15. "
7. "	13.4.1995	16. "
8. "	14.7.1995	17. "
9. "	13.10.1995	18. "
		15.12.1997

* Odotettu korko on laskettu korkotermininoteerauksista.

määrin, että Suomen Pankki vaimensi niitä intervenoimalla noin 5 mrd. markan edestä estääkseen markan kurssin liian jyrkkiä vaihteluita. Markka oli enimmillään noin 3 % Saksan markan keskuskurssiaan vahvempi, mutta elokuun lopussa enää runsaan prosentin vahvempi.

Kotimaan rahamarkkinat olivat kesällä rauhalliset. Pitkät markkinakorot laskivat ulkomaisten korkojen vanavedessä. Pisin korko laski kesäkuun lopulla takaisin alle 6 prosentin. Ero Saksan pitkiin korkoihin pysyi useita kuukausia noin 0.2–0.3 prosenttiyksikkönä. Lyhyet markkinakorot ja korkoterminit pysyivät kesällä vakaina, vaikka markkinoiden odotukset rahapolitiikan kiristämisestä jonkin verran lisääntyivät.

Käänte rahapolitiikassa syksyllä

Suomen Pankki nosti huutokauppakorkoa 15. syyskuuta 0.25 prosenttiyksikköä 3.25 prosenttiin. Korkopäätöksen perusteluina olivat varallisuushintojen voimakas nousu, joidenkin toimialojen tuotantokapeikot sekä markan heikkeneminen kauppapainoisella indeksillä mitattuna, mikä oli lisännyt tuontihintapaineita. Koronnoston seurauksena lyhyimmät markkinakorot nousivat suunnilleen samaksi kuin Saksan vastaavat korot. Markkinoilla rahapolitiikan kiristystä oli odotettu varsin yleisesti, ja se välittyi lähes täysimääräisesti heliborkorkoihin, jotka nousivat 0.20–0.25 prosenttiyksikköä huutokauppakoron perässä. Sen sijaan pitkät korot pysyivät lähes ennallaan. Koronnostolla ei juuri ollut vaikutusta markan arvoon.

Saksan keskuspankki ilmaisi jo loppukesästä huolensa Saksan markan heikkoudesta dollariin nähden ja sen mukanaan tuo-

mista inflaatiopaineista. Markkinoilla alkoi tämän jälkeen näkyä arveluja Bundesbankin koronnostosta. Saksan keskuspankki nostikin repokorkoaan 9. lokakuuta 0.3 prosenttiyksikköä 3.3 prosenttiin. Belgian, Hollannin, Itävallan, Ranskan ja Tanskan keskuspankit seurasivat Saksan esimerkkiä ja nostivat omia ohjauskorkojaan saman päivän aikana. Vaikka Saksan keskuspankki perusteli koronnostoa ensisijaisesti kotimaisilla inflaationäkymillään, perusteluissa esiintyi myös huoli koko tulevan euroalueen hintatason vakaudesta. Markkinat tulkitsivat Saksan ja muiden maiden koronnostot melko yleisesti ensi askeleeksi kohti euroalueen yhteistä rahapolitiikkaa ja korkotasoa.

Suomen lyhyet korot ja korkotermiinit nousivat hieman Saksan ja muiden ERM-maiden korkojen tavoin keskuspankkikorkojen noston jälkeen. Suomessa syyskuinen huutokauppakoron nosto oli luonut odotuksia uudesta koronnostosta ja Saksan korkopäätös lisäsi näitä odotuksia edelleen (kuvio 15). Lokakuussa seuraavan vuoden korkoja koskenut nousuodotus oli runsaan yhden prosenttiyksikön suuruinen.

Marraskuun alussa Englannin keskuspankki jatkoi rahapolitiikkansa kiristämistä nostamalla peruskoron 7.25 prosenttiin. Perusteena olivat kotimaisen kysynnän jatkuminen vahvana ja tavoiteltua voimakkaampi inflaatio. Myös Ruotsin keskuspankki kiristi rahapolitiikkaa loppuvuodesta. Espanja ja Portugali sen sijaan jatkoivat rahapolitiikkansa keventämistä vuoden lopulla.

Suomen valtion 10 vuoden obligaatiokorko laski lokakuun alussa noin 5.60 prosenttiin. Korko oli hyvin alhainen paitsi historiallisesti myös suhteessa kansainvälisiin korkoihin. Ero Saksan vastaavaan korkoon pieneni ajoittain alle 0.2 prosenttiyksikön eli samaksi kuin rahataloudeltaan vakaimpien EU-maiden vastaava korkoero. Pienenemi-

seen vaikuttivat edelleen myönteisenä pysyneet Suomen talousnäkömät sekä vahva odotus Suomen siirtymisestä ensimmäisten maiden joukossa EMUn kolmanteen vaiheeseen. Vuoden lopulla pitkä korko laski jo alle 5 ½ prosenttiin.

Suomen markan kurssi pysyi elokuusta lähtien vakaana suhteessa Saksan markkaan ja oli vuoden lopulla hyvin lähellä Saksan markan keskuskurssiaan. Suomen Pankin koronnostolla sen paremmin kuin Bundesbankin koronnostopäätökselläkään ei ollut vaikutusta Suomen ja Saksan markan väliseen kurssiin. Myös kauppapainoisella indeksillä mitattuna markka pysyi varsin vakaana syksyn ajan. Pörssikurssien yleismaailmallinen lasku lokakuussa heikensi väliaikaisesti dollaria Saksan markkaan ja muihin ERM-valuuttoihin nähden. ERMissä valuuttojen kurssierot pysyivät loppuvuoden kapeina. Poikkeuksena oli edelleen vahvana pysynyt Irlannin punta, jonka poikkeama Saksan markan suhteen lasketusta keskuskurssistaan oli vuoden lopulla noin 7 %.

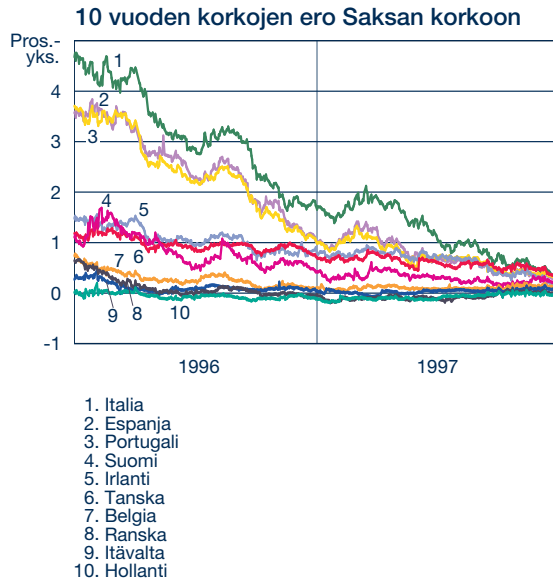
Suomen Pankin valuuttavaranto oli vielä lokakuun lopussa runsaan 65 mrd. markan suuruinen, mutta valtion velan marraskuiset noin 20 mrd. markan kuoletukset ja korot pienensivät varantoa niin, että vuoden lopussa se oli 51.5 mrd. markkaa.

Pitkien korkojen lähentyminen heijasti EMUn syntyodotuksia

Vuosien 1995 ja 1996 aikana EU-maiden taloudet olivat lähentyneet toisiaan talous- ja rahaliiton lähentymisehtojen edellyttämällä tavalla, ja tämä kehitys jatkui vuonna 1997. Inflaatio oli jo vuoden 1997 alussa hidastunut useimmissa EU-maissa niin, että sitä voitiin pitää hintavakauden saavuttamisena. Julkisen talouden vajeiden supistamisessa oli niin ikään saavutettu tuntuvaa edistystä. Vuonna 1997 lähes kaikkien EU-maiden ennustet-

Rahapolitiikan kiristäminen välittyi lähes täysimääräisesti heliborkorkoihin.

Kuvio 16.

tiin alittavan tai saavuttavan kriteerinä olevan 3 prosentin rajan vajeen suhteessa bruttokansantuotteeseen. Myös julkisen talouden velka oli useimmissa maissa alkanut vähetä.

Nämä myönteiset kehityspiirteet olivat puolestaan myötävaikuttaneet siihen, että ERM-järjestelmään kuuluvien maiden valuutat Irlannin puntaa lukuun ottamatta olivat asettuneet lähelle keskuskurssejaan. Kaikkein selvimmän tämän myönteinen kehitys ja usko EMUn kolmannen vaiheen toteutumiseen näkyivät siinä, että pitkät korot olivat kaikissa EU-maissa alentuneet ja erot rahataloudellista vakautta edustavan Saksan pitkään korkoon supistuneet vuoden 1997 alkuun mennessä tuntuvasti. Merkittävää oli, että etenkin EU:n reuna-alueiden maiden korot olivat alentuneet selvästi.

Vuoden 1997 aikana pitkät korot lähenevät edelleen Saksan pitkää korkoa ja korkoerot kapenivat (kuvio 16). Erojen kaventumisen katsottiin yleisesti kuvaavan odotuksia, että EMU toteutuu, lyhyiden korkojen lasku jatkuu

muutamissa maissa ja inflaation ja muiden talouden perustekijöiden lähentyminen edistyy.

Euroopan pitkien korkojen lasku ja korkoerojen kaventuminen keskeytyivät kevättalvella, kun Yhdysvaltojen pitkät korot nousivat väliaikaisesti maaliskuussa inflaatiopelkojen ja koronnosto-odotusten vuoksi. Kun Yhdysvaltojen korot laskivat seuraavina kuukausina, Euroopan korot palautuivat Saksan korkoja lähentyväälle uralleen. Korkojen nousuun vaikutti osaltaan myös epävarmuus EMUn aikataulun pitävyydestä ja ensimmäisinä kolmanteen vaiheeseen osallistuvista maista. Herkimpiä tässä suhteessa olivat Italian, Espanjan ja Portugalin pitkät korot, joiden eroa Saksan pitkiin korkoihin epävarmuus suurensi. Epävarmuus EMUn toteutumisesta näkyi myös ERMin ulkopuolisissa maissa, kuten Ruotsissa, helmi- ja maaliskuussa korkojen nousuna. Suomeen nämä häiriöt heijastuivat hyvin lievinä.

Alkukesästä ERM-maiden pitkät korot laskivat Yhdysvaltojen pitkien korkojen va-

navedessä. Etenkin Etelä-Euroopan maissa markkinoiden usko laajan EMUn toteutumiseen alensi pitkiä korkoja kesäkuukausina. Muiden EU-maiden koroista poiketen Ison-Britannian pitkät korot pysyivät ennallaan ja samalla 10 vuoden korkojen ero Saksaan nähden kasvoi jo noin 1.5 prosenttiyksikköön.

Suomen kannalta myönteistä oli, että markkinoilla määräytyvät pitkäaikaiset korot pysyivät lähellä Saksan ja sen ympärillä olevan ydinryhmän maiden (Belgia, Hollanti, Itävalta, Ranska) pitkiä korkoja. Ero Saksan korkoon oli vuoden aikana pääosan aikaa 0.2–0.3 prosenttiyksikköä. Vuoden aikana myös muiden EU-maiden pitkät korot lähentyivät merkittävästi Saksan korkoa, ja vuoden lopulla kaikkien ERM-maiden korkojen ero Saksan pitkään korkoon supistui enintään 0.5 prosenttiyksikköön (kuvio 16). Ruotsin koron ero suhteessa Saksan vastaavaan korkoon pieneni vuoden puolivälissä alle yhden prosenttiyksikön, ja Englannin korkoero oli loppuvuodesta noin yhden prosenttiyksikön.

EU-maiden päätöksentekijät saivat markkinat vakuuttuneiksi voimakkaasta poliittisesta sitoutumisestaan EMUn kolmannen vaiheen alkamiseen ajallaan. Tärkeitä poliittisia päätöksiä tehtiin etenkin Eurooppa-neuvoston kokouksissa Dublinissa joulukuussa 1996 ja Amsterdamissa kesäkuussa 1997 sekä Ecofin-neuvoston kokouksissa. Sopimukseen päästiin useista EMU-valmisteluun liittyvistä asioista: yhteisen valuutan euron käyttöönoton laillisista perusteista, uudesta valuuttakurssijärjestelmästä ERM 2:sta, vakaus- ja kasvusopimuksesta ja valuuttakurssien peruuttamattoman kiinnittämisen menettelytavasta. Markkinat näyttivät lisääntyvässä määrin oletettavan, että EMUn kolmas vaihe tulisi alkuvaiheessaan käsittämään melko suuren joukon maita. Nämä tekijät vaikuttivat osaltaan pitkien korkojen lähentymiseen.

Rauhallinen tilanne ERMissä

ERM-valuuttojen kurssit olivat lähentyneet keskuskurssiin jo vuoden 1996 aikana, ja vuonna 1997 miltei ne kaikki asettuivat keskuskurssiensa lähelle. Poikkeus oli Irlannin punta, johon ERM:n ulkopuolella olevan Englannin punnan suuret muutokset vaikuttavat tuntuvasti. Irlannin punta oli alkanut vahvistua vuoden 1996 lopulla voimakkaan talouskasvun ja Ison-Britannian punnan vahvistumisen vuoksi, ja vuonna 1997 Irlannin punta oli selvästi ERM:n vahvin valuutta suhteessa keskuskurssiinsa (kuvio 17). Tämä asetelma säilyi koko vuoden.

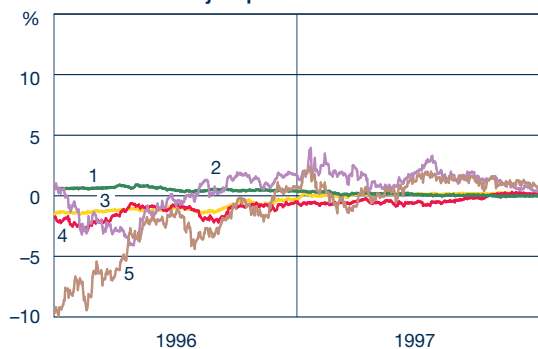
Saksan markan heikkeneminen suhteessa dollariin lähensi osaltaan muita ERM-valuuttoja toisiinsa. Ydinmaiden valuutat pysyivät hyvin lähellä Saksan markan keskuskurssiaan ja muutkin ERM-valuutat muutamman prosentin sisällä. Ilman Irlannin puntaa heikoimman ja vahvimman valuutan ero oli alkuvuonna ja kesällä suurimmillaan 4–5 %, mutta syyskuussa tämä ero kapeni alle 2 prosentin. Irlannin punnan poikkeama heikoimmasta valuutasta vaihteli 6–12 %. Eron kapeeneminen keväällä ja uudestaan syksyllä johtui lähinnä markkinoilla esiintyneistä arvailuista, että keskuskurssiä tultaisiin käyttämään muuntokursseina EMUn kolmanteen vaiheeseen siirryttäessä. Kaakkois-Aasian maiden talousongelmista lokakuun lopulla alkaneella pörssikurssien yleismaailmallisella laskulla ei juuri ollut vaikutusta ERM-valuuttojen kurssiin.

Päävaluuttojen väliset kurssit muuttuivat vuoden aikana tuntuvasti. Yhdysvaltojen dollari vahvistui Saksan markkaan nähden alkuvuodesta elokuulle asti noin 20 % (kuvio 18). Dollaria vahvistivat lähinnä talouskasvun jatkuminen suotuisana ja odotukset rahapolitiikan kiristämisestä. Saksan markkaan nähden dollaria vahvistivat myös arvailut EMUn syntymisestä laajana. Dollari vah-

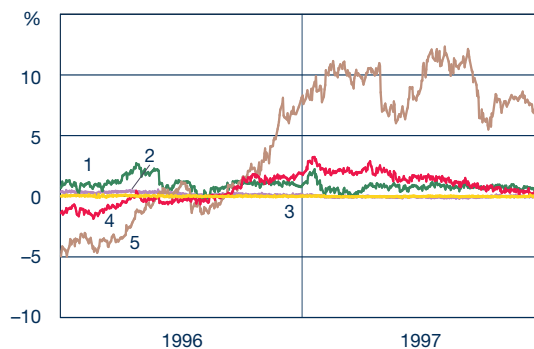
**Markkinat
vakuuttivat
EMUn kolmannen
vaiheen aikataulusta.**

Kuvio 17.

ERM-valuuttojen poikkeama Saksan markan keskuskurssista

1. Hollannin guldeni
2. Suomen markka
3. Tanskan kruunu
4. Ranskan frangi
5. Italian liira

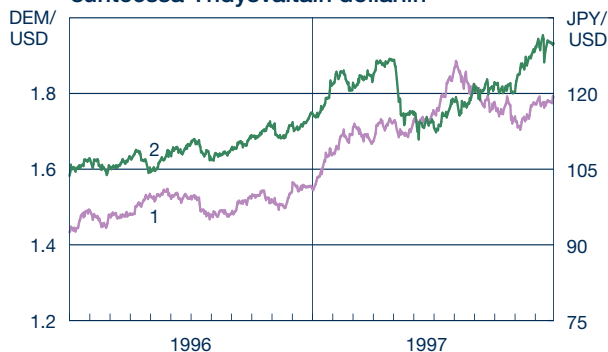

1. Espanjan peseta
2. Belgian frangi
3. Itävallan šillinki
4. Portugalin escudo
5. Irlannin punta

Kun valuutta vahvistuu suhteessa Saksan markkaan, käyrä nousee.

Kuvio 18.

Saksan markan ja Japanin jenin kurssit suhteessa Yhdysvaltain dollariin

1. DEM/USD (vasen asteikko)
2. JPY/USD (oikea asteikko)

Kun dollari vahvistuu, käyrä nousee.

vistui alkuvuodesta myös Japanin jeniin nähden, mutta toukokuun alussa kurssikehitys väliaikaisesti kääntyi, kun koronnosto-odotukset vähenivät Yhdysvalloissa ja lisääntyivät Japanissa. Vuoden jälkipuoliskolla dollari heikkeni suhteessa Saksan markkaan ja vahvistui suhteessa jeniin. Kun Suomen markka oli vakaa Saksan markkaan nähden, dollari vahvistui myös suhteessa Suomen

markkaan alkuvuoden ajan. Suomen markka oli kauppapainoisella valuuttaindeksillä mitattuna vuonna 1997 keskimäärin 2.7 % heikompi kuin vuonna 1996.

Englannin punta vahvistui lähes parikymmentä prosenttia Saksan markkaan nähden vuoden alkupuolella, mutta heikkeni myöhemmin puolet tästä. Syksyllä Englannin punnan arvo puolestaan vaihteli pitkälti

sen mukaan, miten maan hallitus kulloinkin ilmoitti suhtautuvansa EMU-jäsenyyteen.

Muutoksia rahapolitiikan ohjauksjärjestelmissä

Useimmat Euroopan unionin keskuspankit alkoivat vuoden mittaan yhdenmukaistaa rahapolitiikan välineistöään kohti Euroopan rahapoliittisen instituutin (EMI) julkaisemassa yleisasiakirjassa esitettyä muotoa (tarkemmin s. 58). Yhdenmukaistamiseen kuluva aika ja työmäärä ovat luonnollisesti sidoksissa kunkin maan välineistön erityispiirteisiin. Tässä suhteessa Suomen Pankin lähtötilanne oli parempi kuin monien muiden keskuspankkien, sillä 1990-luvulla tehtyjen uudistusten johdosta suurin osa EMIn valmistelemista välineistä kuului jo valmiiksi Suomen Pankin välineistöön.

Suomen Pankki yhdenmukaisti rahapolitiikan ohjauksjärjestelmänsä käytäntöjä eurooppalaiseen käytäntöön loppusyksystä 1997. Muutokset koskivat sekä avomarkkinaoperaatioita että maksuvalmiusjärjestelmää. Vähimmäisvarantojärjestelmään ei tehty muutoksia.

Marraskuun alusta alkaen Suomen Pankki alkoi soveltaa sekä rahamarkkinoita kiristävässä Suomen Pankin sijoitustodistusten huutokaupoissa että markkinoita keventävissä repohuutokaupoissa kahden viikon maturiteettia. Aiemmin näillä rahamarkkinoiden likviditeetin hallinnan kannalta tärkeimmillä operaatioilla lisättiin tai vähennettiin likviditeettiä kuukauden ajaksi. Maturiteetin muuttamisen lisäksi Suomen Pankki lyhensi huutokauppoihinsa liittyvien maksujen suoritusviivettä päivällä. Uudistuksen jälkeen likviditeetti siirtyi Suomen Pankin ja sen rahamarkkinavastapuolten välillä jo kaupantekopäivää seuraavana pankkipäivänä, kun viive aiemmin oli kaksi pankkipäivää.

Niin ikään marraskuun alusta lukien Suomen Pankki ryhtyi soveltamaan seitse-

män päivän sijasta yhden päivän maturiteettia maksuvalmiusluottoon. Uudessa järjestyksessä pankit saattavat turvata likviditeettiänsä hankkimalla Suomen Pankista yön yli -maksuvalmiusluottoa. Maksuvalmiusluoton maturiteetin ja huutokauppojen suoritusviiveen lyhentäminen helpottivat pankkien likviditeetin hallintaa ja selkeyttivät rahamarkkinakaupankäyntiä pankkien välisillä yön yli -markkinoilla.

Rahapolitiikan linjaa koskevat viestit annetaan edelleenkin ohjaukskorkona toimivan huutokauppakoron avulla, mutta uudistuksen jälkeen maksuvalmiusjärjestelmän korot (maksuvalmiusluotto- ja ylimääräisille talletuksille maksettava korko) muodostavat entistä selkeämmän ja yksikäsitteisemmän korkoputken, jonka sisällä pankkien välinen yön yli -korko saattaa vaihdella. Korkoputken uudistuksella on tarkoitus eliminoida suurimmat korkopiikit yön yli -markkinoilla ja siten vaimentaa Suomen yön yli -markkinoiden aiempia kansainvälisesti suuria korkovaihteluita.

Toinen maksuvalmiusjärjestelmään liittyvä uudistus koski maksuvalmiusluoton enimmäismäärää. Aiemmin pankki oli velvollinen ottamaan maksuvalmiusluottoa vain tilanteessa, jossa sen Suomen Pankissa olevalla sekkitalilla oli päivän lopussa negatiivinen saldo. Lisäksi pankki saattoi ottaa maksuvalmiusluottoa saattaakseen pitämiensä vähimmäisvarantotalletusten keskiarvon vähimmäisvarantovelvoitteensa tasolle. Marraskuun alusta lukien pankit ovat edelleen velvollisia kattamaan negatiiviset sekkitalidonsa maksuvalmiusluotolla, mutta maksuvalmiusluoton muuta käyttöä ei enää rajoiteta muutoin kuin täysimääräisten vakuuksien vaatimuksella. Maksuvalmiusluotto on normaalioloissa kallein lyhytaikaisen rahoituksen lähde pankkien välisillä markkinoilla, joten sille asetetut enimmäismäärät eivät

**Suurin osa
EMIn valmistelemista
rahapolitiikan
välineistä kuuluu jo
Suomen Pankin
välineistöön.**

aiemminkaan tosiasiallisesti rajoittaneet pankkien käyttäytymistä.

Monista vuoden mittaan tehdyistä uudistuksista huolimatta Suomen Pankin käyttämään korkojenohjausjärjestelmään jäi vielä joitakin yhdenmukaistamistarpeita vuodeksi 1998. Esimerkiksi keskuspankkioperaatioissa käytettävien korkojen laskentakäytäntöä täytyy muuttaa nykyisin sovellettavasta todelliset päivät / 365 -käytännöstä todelliset päivät / 360 -pohjaiseksi vuoden 1999 alkuun mennessä. Lisäksi rahamarkkinaoperaatioissa vakuutena käytettävät arvopaperit ja operaatioihin osallistumiskelpoiset vastapuolet tullaan tarkistamaan viimeistään talous- ja rahaliiton kolmannen vaiheen alussa.

Vuoden lopulla Suomen Pankki ilmoitti, että se aikoo lopettaa viitekorkojen noteeraamisen vuonna 1998, kun lopullinen päätös Suomen osallistumisesta talous- ja rahaliiton kolmanteen vaiheeseen on tehty. Noteeraamisesta luopuminen tulee koskemaan niin heliborkorkoja kuin Suomen Pankin pitkiä viitekorkojakin. Tätä silmällä pitäen Suomen Pankkiyhdistys alkoi 16.4.1997 laskea Suomen Pankin laskemia heliborkorkoja vastaavat viitekorkonoteeraukset. Lisäksi pankkien ilmoitettiin ottavan käyttöönsä Suomen Pankkiyhdistyksen laskemat ja julkaisemat heliborkorot uusissa asiakassopimuksissaan 3.11.1997 alkaen.

Yritysten ja kotitalouksien velka ja rahamäärä

Vaihtotaseen ylijäämä edelleen suuri

Toisin kuin yleensä aikaisemmin vaihtotase on nousukaudesta huolimatta pysynyt Suomessa ylijäämäisenä, ja ylijäämä jopa kasvoi vuonna 1997 edellisvuotisesta ja oli 33 mrd. markkaa eli 5.3 % kokonaistuotannosta (kuvio 19). Vaihtotaseen suurta ylijäämän kasvua

vastasi julkisen sektorin alijäämän merkittävä supistuminen; myös yksityisen sektorin ylijäämä supistui.

Kauppataseen ylijäämä vuonna 1997 oli 54 mrd. markkaa. Tavaraviennin määrä kasvoi tuntuvasti vuoden aikana. Kasvuvauhti pysyi nopeana vuoden loppuun asti, mikä nosti kapasiteetin käyttöasteen huippuunsa paperiteollisuudessa.

Vaihtotaseen muista eristä palvelutase vahvistui selvästi. Kuljetuksista saadut tulot kasvoivat edelleen nopeammin kuin matkailun lisääntymisestä koituneet menot. Pääomankorvausten tase vahvistui niin ikään, kun ulkomainen velka väheni (ilman ulkomaalaisten sijoituksia suomalaisiin osakkeisiin). Tulonsiirtojen tase pysyi alijäämäisenä mm. EU:lle maksettujen jäsenmaksujen ylittäessä saadut tuet sekä kehitysavun lisääntyä.

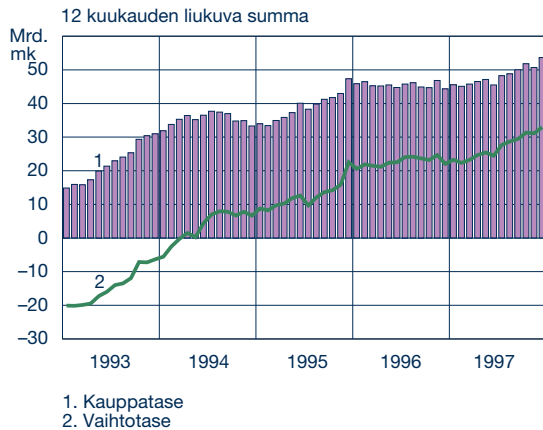
Yksityisen sektorin rahoitusylijäämä pysyi suurena. Kotitaloudet ovat olleet rahoitusylijäämäisiä jo vuodesta 1991 alkaen, ja ne ovat siten vähentäneet velkaantumistaan jo pitkään. Kotitaloussektorin rahoitusylijäämä kuitenkin supistui vuonna 1997 asuntovestointien alettua tuntuvasti lisääntyä. Kotitaloussektorin säästämisaste pysyi alhaisena suotuisten tulo-odotusten, tuloepävarmuuden vähenemisen ja pienen korkotuoton vuoksi. Yritysten rahoitusylijäämä pieneni niin ikään mm. investointimenojen kasvun vuoksi.

Pörssikurssien nousu lisäsi ulkomaista nettovelkaa

Suomen ulkomainen nettovelka oli vuoden 1997 lopussa 268 mrd. markkaa eli 43.3 % bruttokansantuotteesta (kuvio 20). Vaihtotaseen suuresta ylijäämästä huolimatta ulkomainen nettovelka kasvoi, mikä johtui lähes kokonaan suomalaisosakkeiden hintojen noususta. Vuoden lopun laskusta huolimatta pörssikurssit nousivat vuoden aikana 32 %, mikä

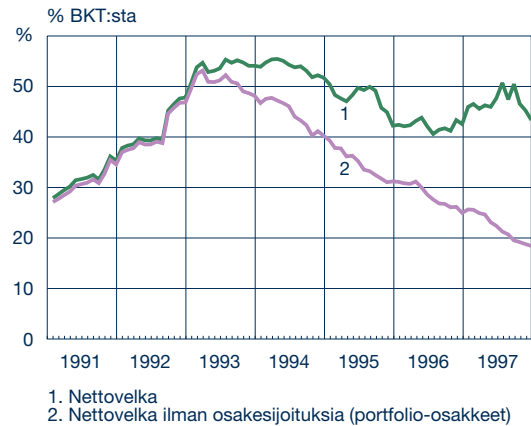
Kuvio 19.

Kauppatase ja vaihtotase

Kuvio 20.

Ulkomainen nettovelka ja osakeomistus

lisäsi ulkomaalaisten hallussa olevien suomalaisosakkeiden markkina-arvoa noin 43 mrd. markalla. Ulkomaalaisten hallussa olevat suomalaisosakkeet kohosivat siten merkittäväksi eräksi ulkomaisessa nettovelassa. Muiden arvostuserien, kuten esimerkiksi valuuttakurssi-muutosten, nettovaikutus ulkomaiseen nettovelkaan oli vähäinen.

Hyvässä tulostuksessa olleiden suomalaisyritysten osakkeet kiinnostivat vuonna 1997 ulkomaisia sijoittajia. Suomalaisosakkeita myytiin ulkomaille 21 mrd. markan edestä, mikä oli yli kaksi kertaa niin paljon kuin vuonna 1996. Osakkeiden vilkkaasta kysynnästä huolimatta pörssikurssien nousun vaikutus ulkomaiseen nettovelkaan oli kuitenkin huomattavasti suurempi kuin ulkomaille myytyjen osakkeiden nettovaikutus.

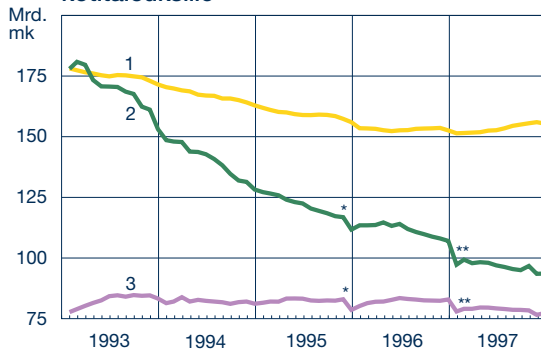
Myös suomalaisten sijoitukset ulkomaille olivat edellisvuotiseen tapaan merkittäviä. Suomalaisyritysten suorat sijoitukset ulkomaille olivat 23 mrd. markkaa. Suomesta ulkomaille tehtyjen suorien sijoitusten kanta oli vuoden 1997 lopussa 110 mrd. markkaa eli yli kaksinkertainen Suomeen

tehtyihin sijoituksiin nähden. Myös suomalaisten sijoitukset ulkomaisiin joukkovelkakirjalainoihin jatkuivat vilkkaina. Sijoitukset olivat 15 mrd. markkaa, ja niiden kanta oli vuoden 1997 lopussa 42 mrd. markkaa. Esimerkiksi vakuutusyhtiöt hajauttivat ulkomaisilla sijoituksilla sijoitussalkkuaan. Sijoitukset ulkomaisiin arvopapereihin olivat pääasiallinen syy siihen, että muiden rahoituslaitosten kuin pankkien ulkomainen nettovelka kääntyi nettosaamiseksi. Pankkien nettovelka oli muuttunut nettosaamiseksi jo vuoden 1996 aikana. Rahoituslaitosten ulkomaiset nettosaamiset olivat vuoden 1997 lopussa 23 mrd. markkaa.

Valtion valuuttamääräisen velan kuolelutukset vuonna 1997 olivat noin 19 mrd. markkaa suuremmat kuin uusien lainojen nostot. Markan heikentyminen lainavaluuttoihin, lähinnä dollariin, nähdessä lisäksi tosin vuoden aikana valtion valuuttavelan markka-arvoa. Valtion valuuttamääräinen nettovelka oli kuitenkin edelleen huomattavan suuri: vuoden 1997 lopussa se oli 169 mrd. markkaa, mikä on lähes 30 % bruttokansantuotteesta. Velan

Kuvio 21.

Pankkien luotonanto yrityksille ja kotitalouksille

- 1. Kotitalouksien markkaluottojen kanta
- 2. Yritysten markka- ja valuuttaluottojen kanta
- 3. Yritysten markkaluottojen kanta

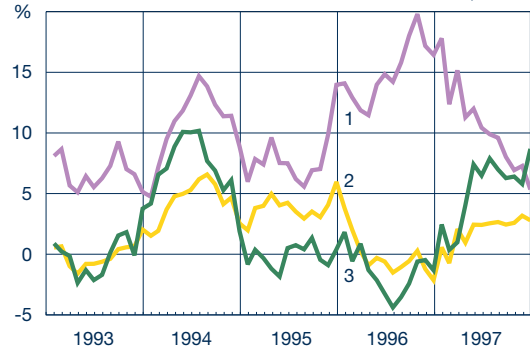
* Pankkiluottoja siirrettiin omaisuudenhoito-yhtiöihin noin 5 mrd. mk joulukuussa 1995.

** Tilastouudistuksessa luottokannasta poistettiin
a) sijoitusomaisuuteen kuuluvat joukkovelkakirjat ja muut haltijapaperit
b) kotimaisten pankkien ulkomaisten sivukonttoreiden myöntämät luotot.

Kuvio 22.

Raha-aggregaatit

Muutos edellisen vuoden vastaavasta kuukaudesta, %

- 1. M1 (suppea raha)
- 2. M2 (lavea raha)
- 3. M3 (lavea raha + yleisön hallussa olevat pankkien sijoitustodistukset)

kuoletukset tulevat olemaan suuria myös lähivuosina.

Valtion nettorahoitustarve katettiin parin edellisen vuoden tapaan pääasiassa kotimaisilta rahoitusmarkkinoilta, joilla rahoituksen saatavuus oli hyvä ja korkotaso alhainen. Ulkomaalaisten sijoittajien hallussa oli vuoden lopussa noin 39 mrd. markan edestä markkamääräisiä Suomen valtion obligaatioita. Ulkomaalaiset sijoittivat markkaobligaatioihin 17 mrd. markkaa eli yli kaksinkertaisesti edellisvuotiseen nähden.

Pankkien luottokanta kasvoi edelleen vaimeasti

Pankkiluottojen kysyntä elpyi vuonna 1997 hieman. Markkaluottojen kanta kasvoi vuoden aikana 4 % ja oli vuoden lopussa 276 mrd. markkaa. Asuntoluottoja nostettiin kuudennes enemmän kuin vuotta aiemmin, mutta vanhoja luottoja myös kuoletettiin paljon. Yri-

tysluottojen määrä väheni hieman (kuvio 21). Valuuttaluottojen määrä supistui edelleen ja oli enää noin kuudesosa vuosikymmenen alun huippumäärästä. Markka- ja valuuttaluottojen yhteismäärä lisääntyi vain hieman ja oli vuoden lopussa noin 292 mrd. markkaa. Enimmillään näiden luottojen kanta oli vuoden 1991 lopulla noin 400 mrd. markkaa. Vuosikymmenen alun ylivelkaantumiseen liittyvät ongelmat näkyivät vielä vähäisenä velkaantumishalukkuutena taloudellisen tilanteen tuntuvasta paranemisesta huolimatta.

Luottojen kysyntää elvytti taloudellisen tilanteen paranemisen ohella luottokorkojen pysyminen matalina. Luottojen korot seurasivat keskeisten viitekorkojen kehitystä. Vuoden alkukuukausina kolmen ja kahden-toista kuukauden heliborkorot laskivat vielä hieman, mutta kääntyivät vuoden kuluessa hienoiseen nousuun. Vuoden lopulla heliborkoroihin sidottujen uusien luottojen keski-

korko oli 4.5 %, mikä oli 0.3 prosenttiyksikköä korkeampi kuin vuoden 1996 joulukuussa. Pankkien omat viitekorot olivat vuoden alussa $3\frac{3}{4}$ ja $4\frac{1}{4}$ prosentin välillä. Toisin kuin edellisinä vuosina primekorkoja muutettiin erittäin harvoin. Vuoden alkupuolella primekorkojaan laskivat Ålandsbanken ja Svenska Handelsbanken, ja vuoden loppupuolella Svenska Handelsbanken, säästöpankit ja Merita Pankki nostivat hieman viitekorkojaan.

Uuden antolainauksen keskikorko oli vuoden 1996 lopulla laskenut alle 5 prosentin, millä tasolla se pysytteli myös vuonna 1997. Kotitalousluottojen keskikorko oli vuoden aikana noin 6 %. Uusien asuntoluottojen korko liikkui vuoden aikana $5\frac{1}{2}$ –6 prosentin tienoilla.

Uudet luotot sidottiin edelleen pääosin lyhyisiin viitekorkoihin tai primekorkoihin. Luotonottajat eivät ilmeisesti pidä korkorisikää kovin suurena verrattain vakaiden inflaationäkymien vuoksi. Heliborkorkoon sidottujen luottojen osuus markkaluottokannasta kasvoi huomattavasti vuoden aikana: joulukuun lopussa jo yli puolet markkaluotoista oli heliborsidonnaisia. Peruskoron merkitys viitekorkona on koko ajan vähentynyt, ja vuoden lopussa siihen oli sidottu enää vain 13 % markkaluotoista. Uusien asuntoluottojen viitekorkona olivat vuoden alusta syksyyn asti hallitsevina heliborkorot, mutta vuoden viimeisinä kuukausina primekorot tulivat jälleen suosituimmiksi. Niiden osuus uusien asuntoluottojen korkosidonnaisuuksissa oli loka-joulukuussa noin 60 %.

Talletusten rakenne muuttui huomattavasti

Pankkien talletuksien rakenteen muuttuminen jatkui, ja samalla rahamäärien kasvu normalisoitui vastaamaan paremmin talouden kokonaiskehitystä. Kokonaisuutena pank-

kitalletukset lisääntyivät noin 3 %. Talletusten lisääntyminen yhdessä talletusrakenteen muutoksen kanssa näkyi laajojen rahamäärien kasvuna ja suppean rahan määrän M1:n kasvun hidastumisena (kuvio 22). Lavean rahan M2:n määrä kasvoi vuoden 1997 aikana vielä varsin vähän eli vain noin 3 %. M3, joka sisältää myös yleisön hallussa olevat pankkien sijoitustodistukset ja voi siten vaihdella tuntuvasti, lisääntyi noin 9 %.

Talletusten veronhuojennuslakiin perustuvat verottomat määräaikaistilit katosivat vähitellen. Kahden vuoden verottomat määräaikaistalletukset purkautuivat kokonaan veronhuojennuslain voimassaolon umpeutuessa. Lisäksi lähdeverolliset määräaikaistilit vähenivät 11 mrd. markkaa, mihin lienevät olleet syynä alhaiset markkinakorot; talletuksille sai lähes saman tuoton verottomilta tileiltä.

Eräänntyneiltä 24 kuukauden tileiltä ja lähdeverollisilta tileiltä vapautuneet varat ohjautuivat pääosin muille verottomille tileille, joiden korkotuotto voi olla korkeintaan 2 %. Vuonna 1996 vastaavat eräänntyneet varat päätyivät useimmiten käyttelytileille. Kotitalouksien likvidit käyttelytilit lisääntyivät vuonna 1997 vain 9 mrd. markkaa, kun niiden kasvu edellisenä vuonna oli ollut 25 mrd. markkaa. Pankkien koko ottolainauksen keskikorko aleni edelleen vuoden alkupuoliskolla ja oli 1.44 % vuoden 1997 joulukuussa.

Pankkien markkatalletusten korkosidonnaisuus muuttui suuresti: monet pankit muuttivat käyttelytilien korot kiinteiksi tai sitoivat ne omaan primekorkoonsa. Peruskorkosidonnaisten talletusten osuus pieneni perinteisten 2 vuoden verottomien talletusten eräännyttyä lopullisesti vuoden loppuun mennessä. Niiden tilalle tulivat käytännössä tuloverolain mukaista 2 prosentin ylintä verotonta korkoa noudattavat talletukset, jotka ovat ehdoiltaan joko puhtaasti määräaikaistalle-

**Pankkien
markkatalletusten
korkosidonnaisuus
muuttui suuresti.**

tuksia tai ns. jatkuvia talletuksia, joiden korko määräytyy jälkikäteen talletusajan mukaan.

Talletusten kanssa kilpailevat sijoitusrahastosijoitukset lisääntyivät vuoden aikana runsaaseen 18 mrd. markkaan, kun ne edellisen vuoden lopulla olivat olleet vajaat 12 mrd. markkaa. Kasvu näkyi sekä korko- että sekarahastoissa ja myös kansainvälisissä rahastoissa. Valtion kotitalouksille suuntaamien tuotto-obligaatioiden määrä pysyi suunnilleen ennallaan noin 30 mrd. markkana. Pari vuotta kestänyt kotitalouksien vapaaehtoisten henki- ja eläkevakuutus sijoitusten nopea kasvu pysähtyi.

Suppean rahan M1:n määrää kasvatti pienessä määrin yleisön hallussa olevan setelistön lisäys noin 1 mrd. markalla. Setelistön määrä kasvoi nyt hieman hitaammin kuin parin edellisen vuoden aikana, jolloin pankkien seteliautomaateissa oleva setelistö siirtyi pankeilta seteliautomaatteja hoitamaan perustetulle erilliselle yhtiölle ja siten tilastoinnissa pankkien kassoista yleisön hallussa olevaksi. Nyt setelistön määrän kasvuun vaikutti ennen kaikkea yksityisen kulutuksen elpyminen.

Rahoitusmarkkinoilla ja erityisesti pankkisektorilla tehtiin vuoden 1997 aikana useita merkittäviä rakenteellisia muutoksia. Merkittävimpiä tapahtumia olivat Merita Pankin ja Nordbankenin omistusjärjestely sekä Postipankin ja Suomen Vientiluoton fuusio. Lisäksi uusi osuuspankkien yhteenliittymä Osuuspankkikeskus-OPK osuuskunta aloitti toimintansa heinäkuussa. Myös pääomamarkkinoilla tapahtui rakenteellisia muutoksia. Helsingin Arvopaperipörssi ja SOM Oy, Arvopaperi- ja johdannaispörssi, selvitysyhtiö fuusioituivat. Lisäksi Suomen Arvopaperikeskus Oy (APK) aloitti toimintansa vuoden 1997 alussa.

Pankkien tulokset ylittivät selkeästi markkinoiden odotukset. Pankkien kannattavuuden nopea elpyminen oli paljolti vähentyneiden luottotappioiden, osakkeiden myyntivoittojen sekä alentuneiden kustannusten ansiota. Kokonaistuotannon kasvu sekä työttömyyden väheneminen vauhdittivat osaltaan pankkien hyvää kannattavuuskehitystä. Pankkisektorilla ei realisoitunut vuoden aikana yhtään sellaista riskiä, joka olisi aiheuttanut pankeille normaalia suuremman tappion. Hyvä tulos perustui kuitenkin suurelta osin kertaluonteisiin eriin, jollaisiin kannattavuus ei voi tulevaisuudessa perustua.

Pääomamarkkinoiden kehitys oli vakaata. Korkotaso pysyi koko vuoden ajan

poikkeuksellisen alhaisena, ja osakekurssit nousivat voimakkaasti. Syksyllä Aasiasta alkanut osakemarkkinoiden hermostuneisuus johti kuitenkin lokakuussa osakekurssien voimakkaaseen laskuun kaikkialla maailmassa. Myös Suomessa pörssikurssit laskevat selvästi.

Suomen Pankki osallistui rahoitus- ja vakuutusvalvonnan kehittämiseen tähtäävään työskentelyyn eri tahoilla. Valvontaviranomaisten kesken käsiteltiin mm. rahoitus- ja vakuutusvalvonnan sisällön suuntaviivoja sekä sovittiin viranomaisten välisestä tietojenvaihdosta ja yhteistyöstä.

Vuoden 1998 alussa tuli voimaan luottolaitoksia ja sijoituspalveluyrityksiä koskevia useita lainsäädäntömuutoksia. Tärkeimpänä näistä hankkeista voidaan pitää talletussuojan rajaamista koskevaa lakiuudistusta.

Rahoitussektorin rakennemuutos kiihtyi

Kansainvälinen kehitys rahoitussektorilla on kulkenut kohti entistä suurempien yksiköiden muodostamista. Erityisesti pankkisektorilla toteutettiin useita merkittäviä kansainvälisiä fuusioita ja toimialajärjestelyjä vuonna 1997. Myös eri toimialojen välisiä omis-

tus- ja yhteistyöjärjestelyjä tehtiin runsaasti. Varsinkin pankki- ja vakuutustoimialojen yhteistyö on lisääntynyt huomattavasti viime vuosina.

Odotettavissa oleva talous- ja rahaliiton kolmanteen vaiheeseen siirtyminen on selvästi nopeuttanut rahoitussektorin rakennemuutosta Euroopassa. Yhteisen rahan aiheuttamat muutokset rahoitusalan yritysten liiketoimintaan sekä kilpailun kiristyminen ovat vauhdittaneet toimintojen tehostamista. Voimakkaaseen rakennemuutokseen on osaltaan vaikuttanut myös tietotekniikan nopea kehitys. Innovaatiot ja tekniset sovellukset ovat kiihdyttäneet kilpailua rahoitustoimialan sisällä, sekä mahdollistaneet uusien kilpailijoiden mukaantulon myös perinteisen rahoitustoimialan ulkopuolelta. Vastaavasti myös rahoitussektorin yritykset ovat laajentaneet toimintaansa muille toimialoille.

Pankkisektori

EMU-prosessi ja kiihtyvä kansainvälinen kilpailu vaikuttivat selvästi myös Suomen pankkisektorilla. Suomalaistenkin pankkien on ollut välttämätöntä sopeuttaa toimintojaan uuteen kilpailuympäristöön sekä uudistaa omistus- ja yhteistyörakenteitaan.

Merkittävin rakenteellinen muutos oli Merita Pankin ja ruotsalaisen Nordbankenin omistusjärjestely. Pankit perustivat uuden MeritaNordbanken-nimisen holdingyhtiön, joka omistaa ja hallinnoi sekä Merita Pankin (mukaan lukien Merita Oy:n tytäryhtiöt) että Nordbankenin toimintoja. MeritaNordbankenin suomalaisena omistusyhtiönä on Merita Oy, joka omistaa 40 % osakkeista ja käyttää 50 prosentin äänivaltaa uudessa yhtiössä. Nordbanken puolestaan omistaa uudesta yhtiöstä 60 % ja käyttää 50 prosentin äänivaltaosuutta. Uuden suurpankin kotipaikkana on Suomi, mutta yhtiön operatiivinen johto sijaitsee Tukholmassa. Uusi pankki on taseen

loppusummalla mitaten Pohjoismaiden toiseksi suurin pankkikonserni Svenska Handelsbankenin jälkeen. MeritaNordbankenian valvoo Suomen Rahoitustarkastus.

Valtion omistamien rahoituslaitosten uudelleenjärjestely eteni, kun valtio ilmoitti aikomuksestaan yhdistää Postipankin ja Suomen Vientiluoton toiminnot. Postipankin ja Suomen Vientiluoton toiminnot siirrettiin uuden holdingyhtiön alaisuuteen loppuvuodesta. Uudessa konsernissa Postipankki on liikepankki, joka keskittyy hoitamaan kotitalouksien, pienten ja keskisuurten yritysten sekä julkisyhteisöjen pankkipalveluja. Suomen Vientiluotto puolestaan myy uuden rahoituskonsernin kotimaisia ja kansainvälisiä pankki- ja rahoituspalveluja suomalaisille suuryrityksille sekä näiden ulkomaisille asiakkaille. Lisäksi konserniin perustettiin uusi investointipankki, jonka toimialaan kuuluvat kaikki investointipankkipalvelut.

Heinäkuussa 1997 aloitti toimintansa Osuuspankkikeskus-OPK osuuskunta. Uusi yhteisömuoto mahdollistaa osuuspankkien sitoutumisen aiempaa kattavampaan yhteisvastuuseen. Yhteisvastuun kautta yhteenliittymään kuuluvia osuuspankkeja tarkastellaan kokonaisuutena mm. vakavaraisuuden, talletussuojan ja suurten asiakasriskien kannalta. Uuteen yhteenliittymään liittyi 251 osuuspankkia, mukaan lukien Osuuspankkien Keskuspankki (OKO). Yhteenliittymästä irtaantui 44 paikallista osuuspankkia, jotka perustivat Paikallisosuuspankki-ryhmän (POP). Ryhmän osuuspankkeja käsitellään mm. talletussuojan kannalta erillisinä pankeina.

Kauppa- ja teollisuusministeriön asettama työryhmä julkaisi elokuussa 1997 kokonaisselvityksen valtion erityisrahoituksesta ja sen uudelleen järjestelämisestä. Keskeinen toimenpide-ehdotus oli koota yhteen aiemmin hajallaan ollutta erityisrahoitustoimintaa sekä tiivistää hallinnonalojen yhteistyötä. Työryh-

mä ehdotti, että perustetaan uusi, kaikkea valtion erityisrahoitusta hoitava yhtiö, johon yhdistettäisiin Keran ja Valtiontakuukeskuksen pieniä ja keskisuuria yrityksiä koskevat toiminnot ja Valtiontakuukeskuksen suurasiakasyksikön vientitakuutoiminta sekä valtion kehitysrahoitusyhtiön Finnfundin ja erityisluottolaitoksen Fiden toiminnot.

Ulkomaisten pankkien tulo Suomen rahoitusmarkkinoille jatkui. Kaksi uutta pohjoismaista pankkia avasi Suomessa sivukonttorin vuoden aikana. Suomessa sijaitsevien ulkomaisten pankkien sivukonttoreiden yhteenlaskettu tase oli vuoden vaihteessa noin 65 mrd. mk, mikä on noin 10 % suomalaisten talletuspankkien taseesta. Ulkomaisten pankkien markkinaosuudet Suomen raha- ja pääomamarkkinoista olivat edelleen kasvussa. Markkinaosuuksien suuruudet vaihtelivat kuitenkin huomattavasti rahoitustoiminnan eri osa-alueilla.

Pääomamarkkinat

Siirtyminen yhteiseen rahaan, kilpailun kiristyminen ja tietotekniikan kehitys ovat pakottaneet myös pääomamarkkinoilla toimivat yritykset ja markkinaosapuolet tehostamaan toimintaansa.

Arvopaperien rekisteröinti ja selvitys tehostuivat huomattavasti, kun Suomen Arvopaperikeskus Oy aloitti toimintansa vuoden alussa. Helsingin Rahamarkkinakeskuksen ja Suomen Osakekeskusrekisteri Osuuskunnan liiketoimintojen sekä Helsingin Arvopaperipörssin kaupanselvityksen yhdistämisestä oli sovittu jo vuonna 1996, mutta toiminta päätettiin aloittamaan vasta uudistetun lainsäädännön astuttua voimaan 1.1.1997. Suomen Pankin omistusosuus uudessa yhtiössä on 24.4 % ja koko julkisen sektorin yhteensä 40 %.

APK pyrki kehittämään toimintaansa sekä kansainvälisiä yhteyksiään vastatakseen muuttuvan toimintaympäristön asettamiin

haasteisiin. Toukokuussa 1997 se oli mukana perustamassa Euroopan kansallisten arvopaperikeskusten yhteistyöjärjestöä ECSDAa (European Central Securities Depositories Association). ECSDA-järjestö laati ehdotuksen arvopaperikeskusten välisestä verkostosta, jonka kautta voitaisiin tehostaa kansainvälisen arvopaperikaupan selvitystä sekä mahdollistaa Euroopan keskuspankkijärjestelmän luotoissa vaadittavien vakuuksien käyttö maasta toiseen. Suunniteltujen arvopaperikeskusten välisten yhteyksien avulla markkinaosapuolet voisivat käsitellä myös ulkomaisissa arvopaperikeskuksissa liikkeeseen laskettuja arvopapereita kotimaansa arvopaperikeskuksen kautta.

Helsingin Arvopaperipörssi ja SOM Oy, Arvopaperi- ja johdannaispörssi, selvitysyritys ilmoittivat fuusioistaan heinäkuussa. Uuden yhtiön nimeksi tuli HEX Oy, Helsingin Arvopaperi- ja johdannaispörssi, selvitysyritys. Yhtiön toimialoina ovat arvopaperi- ja johdannaispörssitoiminta sekä johdannaisten selvitystoiminta. Fuusiolla yhtiö pyrki varautumaan pääomamarkkinoiden kovevaan kansalliseen ja kansainväliseen kilpailuun. Yhtiön suurimmaksi osakkeenomistajaksi tuli Merita Pankki noin 1/3 omistusosuudella. Myös Tukholman johdannaispörssi OM oli mukana 16 prosentin omistusosuudella.

Ulkomaiset pankit ja pankkiiriliikkeet tekivät yrityskauppoja Suomessa. Skandinaaviska Enskilda Banken osti Ane Gyllenberg Oy:n ja Pankkiiriliike Carnegie Suomi Oy osti Pankkiiriliike Oy Erik Selin Ab:n.

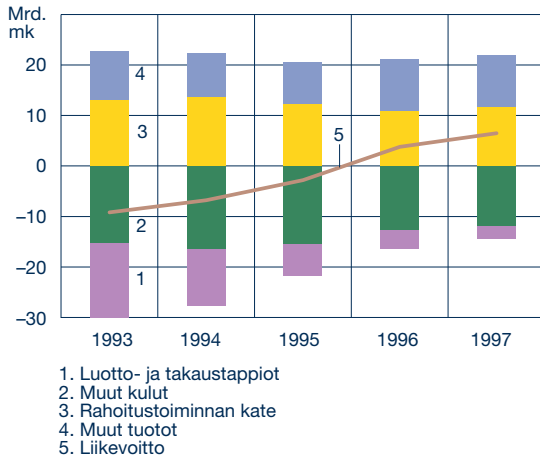
Pankkien kannattavuus ja tehokkuus paranivat selvästi

Pankkisektorin huomattavat saneeraus- ja rationalisointitoimenpiteet alkoivat vaikuttaa,

Ulkomaiset pankit kasvattivat markkinaosuuksiaan Suomessa.

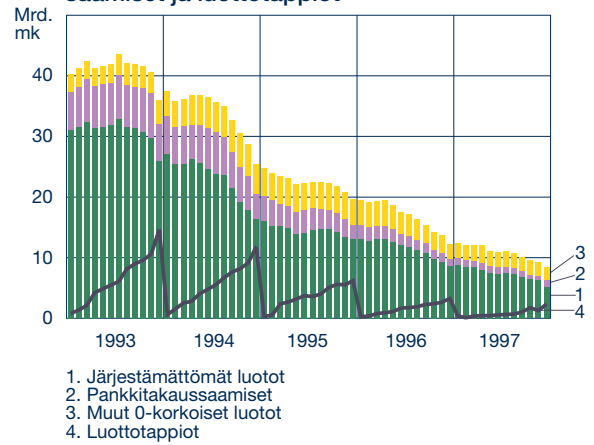
Kuvio 23.

Talletuspankkikonsemin tulos

Kuvio 24.

Talletuspankkikonsemin järjestämättömät saamiset ja luottotappiot

ja pankkien kannattavuus parani. Vuonna 1996 alkanut myönteinen tuloskehitys jatkui, ja pankkien tulokset ylittivät selkeästi markkinoiden odotukset. Tulosten kohenemisen myötä myös pankkien vakavaraisuus parani. Suurimmat syyt kannattavuuden kohentumiseen olivat luottotappioiden vähäisyys, osakeiden myyntivoitot, toimintakulujen pieneeminen sekä rahoituskatteiden paraneminen (kuvio 23). Suuri osa pankkisektorin hyvästä tuloksesta muodostui kuitenkin kertaluonteisista eristä, ja myönteisen tuloskehityksen jatkuminen seuraavina vuosina onkin vahvasti sidottu koko talouden kehitykseen. Talouden vakaa kasvu ja alhainen korkotaso luovat edellytykset myös pankkisektorin hyvän kannattavuuden jatkumiselle.

Luottotappiot vähenivät vuoden aikana vahvan talouskasvun ja alhaisen korkotason ansiosta (kuvio 24). Lisäksi pankit saivat merkittävän määrän palautuksia jo aiemmin kirjatuista luottotappioista. Vakuuksien realisoineista saatiin usein perityksi odotettua suurempi määrä velasta, jolloin luottotap-

pioiksi kirjattuja saamia palautui. Myönteinen kehitys oli paljolti vakuutena olleiden omaisuuserien arvonnousun ansiota. Erityisesti kiinteistöjen arvot nousivat merkittävästi. Myös järjestämättömien saamisten määrä supistui, mutta vähemmän kuin vuonna 1996.

Pankkisektorin hyvään tulokseen vaikuttivat merkittävästi myös osakekaupoista realisoituneet myyntivoitot. Näistä osaketuotoista valtaosa oli Merita Pankin kirjaamia. Kokonaisuutena arvopaperikaupan kate ilman Merita Pankin myyntivoittoa oli kuitenkin heikko.

Huutokauppakoron nosto syyskuun puolivälissä kasvatti pankkien korkomarginaaleja, sillä antolainauskorot reagoivat markkinakorkojen muutoksiin yleensä nopeammin ja voimakkaammin kuin ottolainauskorot. Kilpailu sekä kotitalous- että yrityssektorin laina-asiakkaista kuitenkin kiristyy tulevaisuudessa, eikä pankkien ole helppo ylläpitää aiempia korkomarginaaleja ko-
veneudessa kilpailuympäristössä.

Uusien asuntoluottojen kysyntä jatkui vilkkaana koko vuoden ja kotitalouksien asuntoluottokanta alkoi kasvaa. Yritysluottojen kysyntä puolestaan vaihteli vuoden aikana voimakkaasti. Yritysluottokanta kokonaisuudessaan on jonkin verran pienentynyt viime vuosina; erityisesti valuuttaluottokanta on pienentynyt koko 1990-luvun ajan. Syynä yritysluottojen laimeaan kysyntään olivat mm. yritysten pyrkimys vahvistaa taserakenteitaan ja tulorahoituksen käyttäminen investointien rahoitukseen.

Pankkien rahoituskatteen paranemiseen on vaikuttanut myös niiden huonotuotoisen omaisuuden väheneminen. Merkittävimpiä huonotuottoisia eriä ovat olleet järjestämättömät luotot ja kiinteistöt. Järjestämättömistä luotoista suurin osa oli vakuudellisia. Kun vakuuden arvo oli velkaa pienempi, erotus kirjattiin luottotappioksi ja vakuuden arvoa vastaava osa pysyi taseessa järjestämättömänä saamisena vakuuden realisointiin asti. Järjestämättömien saamisten kanta on pienentynyt sitä mukaa kuin vakuuksia on realisoitu. Realisointeja ovat hidastaneet mm. pitkät konkurssioikeudenkäynnit. Myös kiinteistöomaisuuden määrä oli pienenemässä, mutta oli silti edelleen suuri. Korkotason lasku auttoi pankkeja vähentämään huonotuottoisesta omaisuudesta aiheutuneita rahoituskustannuksia.

Pankit olivat edelleen talletusylijäämäisiä. Ylimääräiset varat olivat sijoitettuina rahamarkkinoille. Pankkien välillä ei juuri esiintynyt kilpailua talletuksista, mikä osaltaan edesauttoi rahoituskatteiden positiivista kehitystä. Markkatalletusten määrä pankeissa kasvoi edelleen vuoden aikana. Matalakorkoiset talletukset olivat pankkien tärkein rahoituksen lähde, jopa niin, että niiden suurta määrää pidettiin ottolainausrakenteen kannalta uhkatekijänä. Jos yleisön sijoitustottumukset muuttuvat vastaamaan enemmän län-

sieurooppalaista sijoitusrahastoja ja vakuutussäästämistä suosivaa säästämistapaa, pankit saattavat joutua vastaamaan kilpailuun talletuskorkoja nostamalla.

Postipankki maksoi joulukuussa valtion pääomallainan takaisin kokonaisuudessaan. Myös Merita Pankki sekä eräät osuuspankki- ja säästöpankkiryhmän pankeista maksoivat osan valtion pääomallainasta takaisin vuoden 1997 aikana.

Pankkien riskienhallinta on kehittynyt voimakkaasti viime vuosina. Pankit ovat panostaneet erityisesti luotto- ja markkinariskien hallintaan. Vuoden aikana ei pankkisektorilla realisoitunutkaan yhtään sellaista riskiä, joka olisi aiheuttanut pankeille normaalia suurempia tappioita.

Osakemarkkinat vilkkaat, sijoitusrahastot ja johdannaismarkkinat kasvoivat tasaisesti

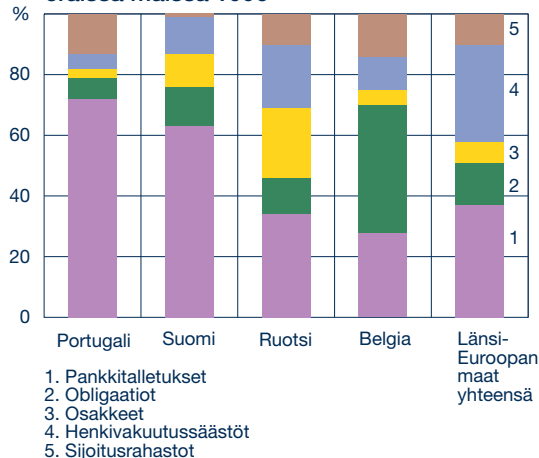
Helsingin Arvopaperipörssin vaihto kasvoi selvästi: edellisen vuoden pörssivaihto ylittyi jo elokuussa. Vuoden päättyessä ulkomaisilla sijoittajilla oli hallussaan jo noin 45 % pörsiosakkeiden markkina-arvosta. Osakkeiden ulkomaalaisomistuksen osuus oli suurin EU-maiden joukossa. Huolimatta uusien yhtiöiden mukaantulosta pörssilistalle Suomen osakemarkkinoita voitiin edelleen pitää varsin keskittyneinä. Kahdenkymmenen eniten vaihdetun yhtiön osakkeiden osuus oli noin 90 % koko vaihdosta.

Sijoitusrahastojen ja vakuutussäästämisen suosio kasvoi tasaisesti. Silti niiden osuus kotitalouksien kaikesta rahoitusvarallisuudesta oli Suomessa edelleen varsin vähäinen verrattuna muihin Länsi-Euroopan maihin (kuvio 25): sijoitusrahastojen osuus oli vain noin prosentti ja henkivakuutussääs-

Pankkien tulokset ylittivät selkeästi markkinoiden odotukset.

Kuvio 25.

Kotitalouksien rahoitusvarallisuuden jakauma
eräissä maissa 1996

Lähde: Suomen Pankkiyhdistys.

töjen osuus noin 8 %. Ruotsissa sijoitusrahastojen osuus oli noin 10 % ja henkivakuutusäästöjen noin 20 %. Ruotsissa rahastoilla on kuitenkin jo pitkä historia, kun taas Suomessa rahastosijoittamisen voidaan katsoa olevan vasta alkuvaiheessa. Myös muissa Länsi-Euroopan maissa rahasto- ja henkivakuutusäästäminen olivat suosittuja sijoituskohteita.

Pankit ovat viime vuosina selvästi lisänneet taseen ulkopuolisten instrumenttien käyttöä. Erityisesti korkojohdannaisten määrä on kasvanut voimakkaasti: vuonna 1997 se kasvoi noin 60 % edellisvuotiseen verrattuna. Suurin osa korkojohdannaissopimuksista tehdään tai selvitetään pörssissä. Valuuttajohdannaissopimukset ovat sen sijaan pääosin ns. OTC-sopimuksia, jotka ovat vakioimattomia ja jotka osapuolet tekevät keskenään pörssin ulkopuolella.

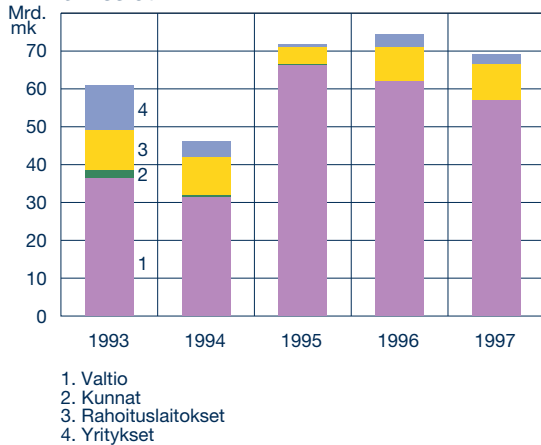
Valtion velanotto väheni

Joukkovelkakirjaemissiot vähenivät 9 %. Etenkin valtio reagoi lainanottotarpeensa pienenemiseen vähentämällä selvästi joukkolainojen emissioita. Muiden sektoreiden emissiot olivat suunnilleen yhtä suuret kuin edellisenä vuonna (kuvio 26).

Valtion markkamääräinen lainanotto keskittyi viitelainamarkkinoille (kuvio 27). Pääasiassa kotitalouksille myytävien tuotto-obligaatioiden määrä supistui vuoden aikana jonkin verran. Hyvänä säilynyt kannattavuus ja investointien hidaskasvu olivat syynä siihen, että yritykset ottivat pitkäaikaista rahoitusta pääomamarkkinoilta varsin vähän; yrityssektorin joukkovelkakirjalainakanta itse asiassa pieneni vuoden aikana noin 10 %. Pankkien tarve laskea liikkeeseen pitkäaikaisia joukkovelkakirjalainoja oli vähäinen, koska pankit sitoivat luottokorkonsa pääosin helibor- ja primekorkoihin. Myös pankkien ja muiden rahoituslaitosten joukkolainakanta supistui vuonna 1997.

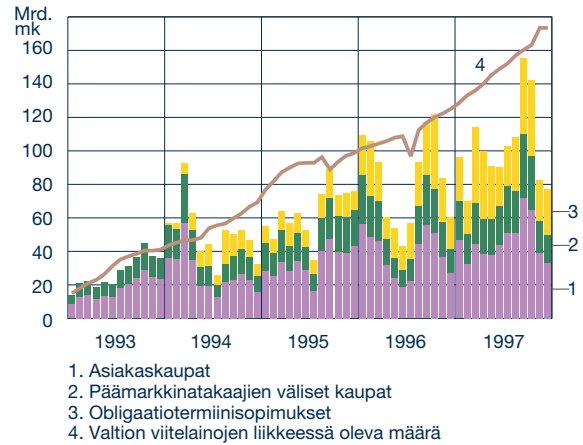
Kuvio 26.

Markkamääräisten joukkovelkakirjalainojen emissiot

Kuvio 27.

Valtion viitelainat

Valtion viitelainojen jälkimarkkinoiden likviditeetti parani aikaisempien vuosien likviditeettiin verrattuna. Vakuutuslaitokset, erityisesti eläkeyhtiöt, olivat edelleen keskeisin sijoittajaryhmä valtion lainamarkkinoilla, joskin niiden sijoitusten määrän kasvu hidastui loppuvuonna. Ulkomaiset sijoittajat lisäsivät vuoden aikana sijoituksiaan pitkäaikaisilla markkamarkkinoilla.

Rahoitusvalvonnan ja -lainsäädännön kehittäminen

Suomen Pankki vastaa osaltaan rahoitusjärjestelmän vakauden ja toimivuuden yleisvalvonnasta. Keskuspankin tehtävänä on edistää maksu- ja muun rahoitusjärjestelmän vakautta ja luotettavuutta sekä huolehtia osaltaan rahoitusjärjestelmän tehokkuudesta ja kehittää sitä.

Rahoitusvalvontaa kehitettiin vuoden aikana useilla eri tahoilla. Valvontaviranomaisten kesken käsiteltiin mm. rahoitus- ja

vakuutusvalvonnan sisällön linjauksia sekä sovittiin viranomaisten välisestä tietojenvaihdosta ja yhteistyöstä. Rahoitusvalvonnan kehittämiseen tähtäävissä toimenpiteissä korostettiin omistajavalvonnan ja riittävän markkinainformaation merkitystä. Valtiovarainministeriö asetti selvitysmiehen tutkimaan rahoitus- ja vakuutusvalvonnan tehostamistapoja ja -mahdollisuuksia. Selvitysmies Björn Wahlroos teki esityksen vakuutus- ja rahoitusvalvonnan yhdistämisestä sekä ehdotti uuden valvontaviranomaisen perustamista. Valtiovarainministeriö pyysi esitykseen osapuolten lausuntoja vuoden 1997 loppuun mennessä.

Vuoden 1998 alussa tuli voimaan monta luottolaitoksia ja sijoituspalveluyrityksiä koskevaa lainmuutosta. Merkittävimpanä voidaan pitää talletussuojasäädösten uudistamista. Uuden lain mukaan talletukset ovat täysin suojattuja 150 000 markkaan asti. Suoja on tallettaja- ja pankkikohtainen siten, että yhden tallettajan talletukset yhdessä pankissa (pankkiryhmässä) on suojattu 150 000 mark-

Talletussuojan rajaaminen korostaa omistajien, markkinoiden ja tallettajien vastuuta pankkien tilan seurannassa.

kaan asti. Talletusten lukumäärää eri pankeissa ei ole rajattu. Heinäkuun 1996 talletusten perusteella arvioiden suoja kattaa käytännössä yleisötalletuksista lukumääräisesti 96 % ja markkamääräisesti noin 60 %. Talletussuojan rajaamista koskevaa lainmuutosta voidaan pitää myös merkittävänä periaatteellisenä uudistuksena, sillä se selkeyttää osaltaan pankkisektorin valvontaa ja vastuunkantoa koskevia kysymyksiä. Talletussuojan rajaamisella korostetaan omistajien, markkinoiden ja tallettajien vastuuta pankkien taloudellisen tilan seurannassa. Muutoksen jälkeen suomalainen talletussuojajärjestelmä on myös entistä paremmin yhtenäinen muiden EU-maiden talletussuojasäästösten kanssa.

Lainsäädäntömuutokset sisälsivät lisäksi mm. osavuositarkastuksen julkistamisvelvollisuuden ulottamisen myös Osuuspankkikeskus-OPK osuuskunnan talletuspankeihin. Uudistuksen tavoitteena oli lisätä ja selkeyttää luottolaitosten taloudellista asemaa koskevaa julkista informaatiota ja sen saata-

vuutta markkinamekanismin tehostamiseksi. Lainsäädäntömuutoksilla laajennettiin myös jonkin verran viranomaisvalvontaan kuuluvien luottolaitosten ja sijoituspalveluyritysten piiriä niin, että Rahoitustarkastuksen valvontaan kuuluvat vastedes myös niiden omistusyhteisöt. Myös eräitä kirjanpitosäädöksiä muutettiin. Varojen ja velkojen arvostusperiaatteet muuttuivat mm. siten, että vaihtuviin vastaaviin luettavat arvopaperit merkitään kirjanpidossa aina markkinahintaan.

Hallitus antoi eduskunnalle esityksen arvopaperikaupan selvitystoimintaa koskevista laista. Arvopaperimarkkinlaki ei ole aiemmin sisältänyt selvitystä koskevia säädöksiä. Uuden lainkohdan mukaan selvitystoiminnan ammattimaiseen harjoittamiseen tarvittaisiin toimilupa. Selvitysyhteisöä koskisivat saman tyyppiset säännökset kuin arvopaperipörssiä ja optioyhteisöä. Uudella lailla pyritään parantamaan sijoittajien, markkinaosapuolten ja julkisen vallan asemaa arvopaperimarkkinoilla.

Suomen Pankin tehtävänä on huolehtia osaltaan maksujärjestelmän toimivuudesta ja tehokkuudesta sekä osallistua sen kehittämiseen ja tarjota palveluja maksuliikkeen ja maksujen selvityksen hoitamiseksi. Keskuspankki valvoo maksujärjestelmiä kokonaisuuksina, kun taas Rahoitustarkastus vastaa yksittäisten luottolaitosten ja niiden maksujärjestelmäriskien valvonnasta. Useat kansainväliset organisaatiot (EU, EMI, BIS) ovat antaneet ohjeita ja suosituksia maksuliikkeen luotettavuuden ja turvallisuuden edistämiseksi. Tavoitteena on saada Suomen järjestelmät ja niiden valvonta kansainvälisten suositusten mukaisiksi ja EMU-kelpoisiksi vuoden 1998 loppuun mennessä.

Kotimaisten maksujärjestelmien kehittämiseksi Suomen Pankki toimii yhteistyössä pankkien ja Suomen Pankkiyhdistyksen kanssa. Suomen Pankin vastuu painottuu suurten maksujen välitykseen, mikä korostuu euroaikana, kun Suomen Pankin kautta voidaan välittää euromaksuja myös toisiin EU-maihin. Vuoden 1997 aikana jatkettiin Suomen Pankin sekkitilijärjestelmän ja siihen liittyvien selvitystoimintojen kehittämistä vastaamaan yhteisesti sovittuja vähimmäisvaatimuksia EMUn kolmannessa vaiheessa. Yhteisen rahapolitiikan tehokas ja luotettava toteuttaminen edellyttää toiminta-

varmoja maksu- ja selvitysjärjestelmiä euroalueella. Kansainvälinen yhteistyö jatkui ensisijaisesti Euroopan rahapoliittisen instituutin maksu- ja selvitysjärjestelmiä kehittävässä asiantuntijatyöryhmissä.

Tekninen kehitys, maksujärjestelmien elektronisoituminen ja uudet maksuvälineet asettavat haasteita myös maksujärjestelmien valvonnalle. Suomen Pankki seurasi elektronisen rahan käytön ja sääntelyn kehitystä ja osallistui sääntelykeskusteluun sekä kotimaassa että EU:n piirissä.

Maksu- ja selvitysjärjestelmien yleisvalvonta

Suomen Pankki vastaa maksu- ja selvitysjärjestelmien yleisvalvonnasta, jonka tavoitteiden ja tehtävien määrittelyä sekä analysointia jatkettiin yhteistyössä Rahoitustarkastuksen kanssa. Suomen Pankin ja Rahoitustarkastuksen yhteinen maksujärjestelmien valvonnan kehittämisprojekti (MAJAVA) sai marraskuussa valmiiksi kotimaisten maksujärjestelmäriskien ja niiden sääntely- ja valvontatarpeiden määrittelytyön.

Maksujärjestelmiin liittyvät riskit voivat toteutuessaan heikentää järjestelmien toimivuutta tai pysäyttää järjestelmät koko-

Vastapuoliriskin toteutumisella voi olla vaikutuksia sekä maksuliikkeen sujuvuuteen että maksu- ja rahoitusjärjestelmien vakauteen.

naan. Pankkienvälinen vastapuoliriski syntyy, mikäli maksunsaajapankki ottaa vastuun maksusta ja hyvittää maksun saajan tiliä ennen kuin kate on lopullisesti siirretty pankkien välillä. Vastapuoliriskin toteutumisella voi olla vaikutuksia sekä maksuliikkeen sujuvuuteen että maksu- ja rahoitusjärjestelmien vakauteen, mikäli yksittäisen pankin vaikeudet suoriutua maksuvelvoitteistaan leviävät laajalle. Vastapuoliriski voidaan eliminoida mm. siirtämällä maksujen katteet reaaliaikaisesti bruttoperiaatteella ennen maksun suorittamista asiakkaalle ns. RTGS-järjestelmän (Real-Time Gross Settlement System) avulla.

Rahoitustarkastuksen kanssa jatkettiin Suomessa toimivien pankkien valuuttakauppoihin liittyvien selvitysrisikien kartoittamista. Kaikkien pankkien valuuttakauppoihin liittyvät vastapuoliriskipositiot ovat huomattavat. Valuuttakauppojen toteutuksessa PVP-periaate (payment versus payment eli maksu maksua vastaan) ei toteudu, vaan rahansiirrot joudutaan toteuttamaan eriaikaisesti valuuttojen aikavyöhykkeiden ja maakohtaisten toimitusajankohtaerojen vuoksi. PVP-periaatetta voitaisiin soveltaa mm. kansainvälisen valuuttakauppojen nettoutuskeskuksen avulla tai samanaikaisilla toisistaan riippuvaisilla RTGS-siirroilla. Selvitysrisikien kartoittamisen pohjana oli G 10 -maiden keskuspankkien keväällä 1996 julkaisema raportti valuuttakauppojen selvitysriskeistä ja niiden vähentämiskeinoista ja -tarpeista.

Kotimaisiin selvitysyhteisöihin (arvopaperikeskus, johdannaispörssit sekä Automatia-yhtiöt) liittyvien yleisvalvontatehtävien kehittämiseksi asetettiin syksyllä 1997 Suomen Pankin ja Rahoitustarkastuksen yhteiset projektiryhmät. Näiden tulee määritellä selvitysjärjestelmien yleisvalvonnan periaatteet ja valvonnan sisältö. Arvopaperikaupassa voidaan noudattaa toimitus maksua vastaan peri-

aatetta ja kytkeä maksun suorittaminen arvoosuuden luovutukseen.

Pankkien maksujärjestelmien kehittämistä jatkettiin

Suomen Pankki kehittää sekkitilijärjestelmää ja muita kotimaisia maksujärjestelmiä yhteistyössä pankkien ja Suomen Pankkiyhdistyksen kanssa. Kehitystyön tavoitteena on parantaa järjestelmien tehokkuutta, vähentää pankeille maksujenvälityksestä aiheutuvia riskejä ja täyttää EU:n maksujenvälitykselle asetetut vähimmäisvaatimukset.

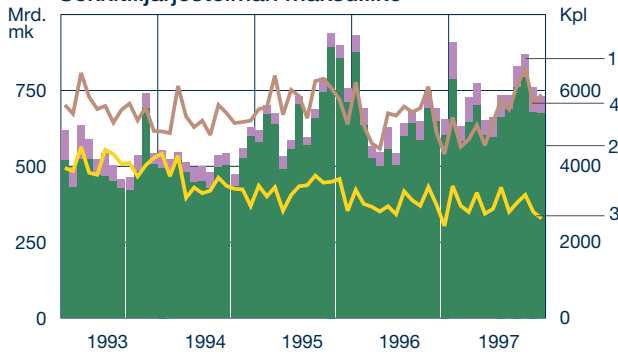
Suomen Pankin sekkitilijärjestelmä

Sekkitilijärjestelmän kautta suoritettiin vuonna 1997 keskimäärin 402 maksua päivässä. Keskimääräinen päivittäinen liikevaihto, 35.9 mrd. markkaa, oli 5.9 % Suomen bruttokansantuotteesta, eli rahavirtojen arvo saavutti BKT:n arvon 17 päivässä. Sekkitilijärjestelmän maksujen kappalemäärät ja markka-arvot kasvoivat edellisvuotisiin verrattuna (kuvio 28). Suurin muutos tapahtui vuoden jälkipuoliskolla tilinhaltijoiden välisten maksujen kappalemäärässä. Näitä maksuja oli joulukuussa 1997 lähes puolitoistakertainen määrä edellisen vuoden joulukuun maksuihin verrattuna. Kasvu aiheutui tapahtumakohtaisten RTGS-katesiirtojen käyttöönotosta. Sekkitilijärjestelmän maksutapahtumista lähes 30 % liittyi pankkien rahahuoltoon. Raha-huollon osuus maksujen kokonaisarvosta oli vain prosentti, ja puolet maksujen kokonaisarvosta liittyi arvopaperi- ja valuuttakauppaan (kuvio 29).

Vuoden 1996 alusta lähtien Suomen Pankki on vaatinut täysimääräisen vakuuden myöntäessään pankeille päivänsisäistä sekkitililimiittii. Myös EMIn sääntöjen mukaan

Kuvio 28.

Sekkitilijärjestelmän maksuliike

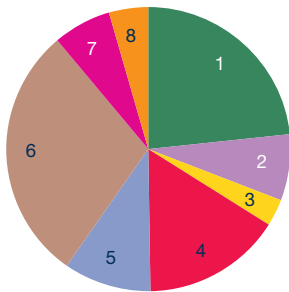
1. Suomen Pankin ja tilinhaltijoiden väliset maksut, mrd. mk
2. Tilinhaltijoiden väliset maksut, mrd. mk
3. Suomen Pankin ja tilinhaltijoiden väliset maksut, kpl
4. Tilinhaltijoiden väliset maksut, kpl

Kuvio 29.

Sekkitilijärjestelmän maksuliike tapahtumatyypeittäin

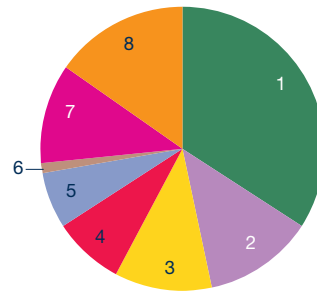
Kappalemäärien suhteessa (%)

Heinä–joulukuu 1997.

1. Arvopaperikaupan maksut (24)
2. Bruttokatesiirrot (8)
3. Lorokatteet (3)
4. Maksuliikeclearing (16)
5. Muut maksut (10)
6. Rahahuolto (28)
7. Rahamarkkinasiirrot (7)
8. Valuuttakaupat (4)

Markkamäärien suhteessa (%)

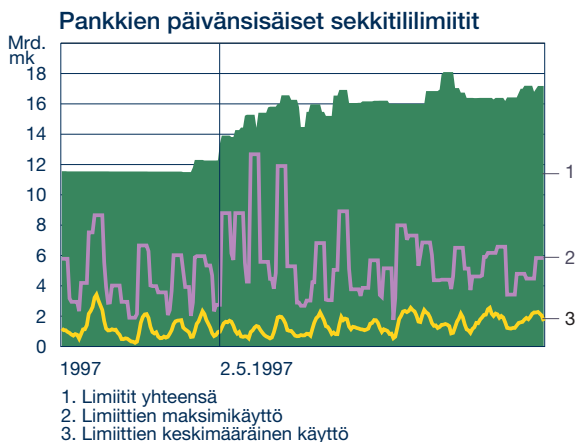

1. Arvopaperikaupan maksut (35)
2. Bruttokatesiirrot (12)
3. Lorokatteet (11)
4. Maksuliikeclearing (8)
5. Muut maksut (7)
6. Rahahuolto (1)
7. Rahamarkkinasiirrot (12)
8. Valuuttakaupat (14)

sekkilimiiteillä on aina oltava täysimääräinen vakuus. Suomen Pankki halusi joustavoittaa pankkien maksuliikkeen hallintaa sekkitilijärjestelmässä ja luopui 1.5.1997 lähtien lupamenettelystään, jonka mukaan limiitinmuutoksiin tarvittiin keskuspankin johtokunnan hyväksyntä. Muutoksen jälkeen Suomen Pankki voi hyväksyä pankkien limiitin-

muutospyyntöt tarkistettuaan toimitettujen vakuuksien kelpoisuuden ja katearvon. Pankit voivatkin nyt pyytää sekkilimiitinmuutosta joustavasti päivänsäisen likviditeettitarpeen mukaan. Pankit ovat kasvattaneet sekkilimiittiensä yhteismäärää (kuvio 30) varautuessaan likviditeettitarpeen vaihteluihin ja sekkitilijärjestelmän tapahtumamää-

Kuvio 30.

rien kasvuun bruttomääräisten tapahtumakirjausten lisääntyessä.

Elokuussa 1997 Suomen Pankki hyväksyi automaattisen vakuushallintapalvelun peruseriaatteet. Automatisointihanke antaa pankkeille mahdollisuuden tehostaa arvo-osuusmuotoisen vakuusmateriaalin käsittelyä. Palvelun avulla vakuuksien riittävyden valvonta kohdistuisi pantattujen arvo-osuuksien kokonaisarvoon. Hankkeesta neuvoteltiin pankkien kanssa ja sen valmistelu aloitettiin. Järjestelmän rakentamisesta vastaa Suomen Arvopaperikeskus, ja tavoitteena on ottaa järjestelmä käyttöön alkuvuodesta 1998.

Tilinhaltijat voivat kytkeytyä sekkitilijärjestelmään Suomen Pankin työasemasovelluksen kautta tai itse rakentamaansa sovellusta käyttäen. Vuonna 1997 Suomen Pankki rakensi uutta ohjelmaversiota työasemasovelluksesta ja sekkitilijärjestelmästä. Näihin sisältyy mm. maksujen jonotusmahdollisuus. Jos tilinhaltijan sekkitilillä ei ole riittävästi katetta maksun suorittamiseksi, maksua ei palauteta lähettäjälle, vaan se jää jonoon odotamaan, kunnes tilillä on riittävästi käyttövaroja. Jonottavien maksujen järjestys määräy-

tyy mm. saapumishetken ja tilinhaltijan niille antaman etuoikeusjärjestyksen mukaisesti. Uudet järjestelmät otetaan käyttöön keväällä 1998.

Muut kotimaiset järjestelmät

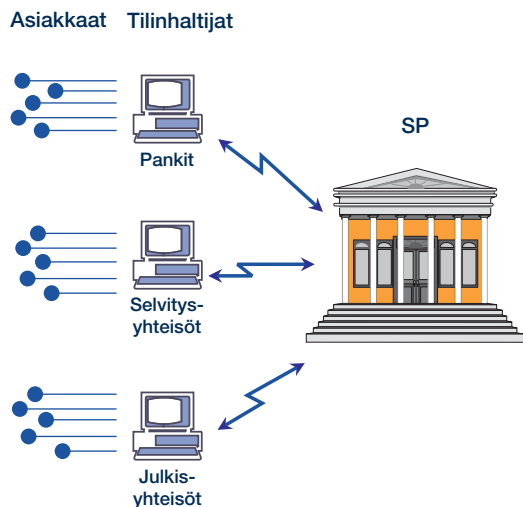
Suomessa toimivien pankkien keskinäiset katteensierrot suoritetaan Suomen Pankin sekkitilijärjestelmän kautta. Vuoden 1997 aikana kehitettiin etenkin pikasiirtoja ja sekkejä välittävää POPS-järjestelmää (pankkien on line -pikasiirrot ja -sekit) ja pankkien maksujenvälitysjärjestelmää, maksuliikeclearingiä sekä loromaksuja eli ulkomaisia markkamaksuja.

Pankit ottivat käyttöön POPS-järjestelmän vuonna 1996 pikasiirtojen ja sekkiä maksutietojen vaihtamiseksi ajantasaisesti pankkien välillä. Maksujen katteet siirrettiin pankkien muun maksuliikeclearingin yhteydessä. POPS-järjestelmän vastapuoliriskien vähentämiseksi otettiin kesäkuussa 1997 käyttöön pankkipareittaiset limiitit. Limiitin ylittävien maksujen kate pankkien välillä suoritetaan bruttoperiaatteella ennen maksun suorittamista asiakkaalle ja limiitin alittavien

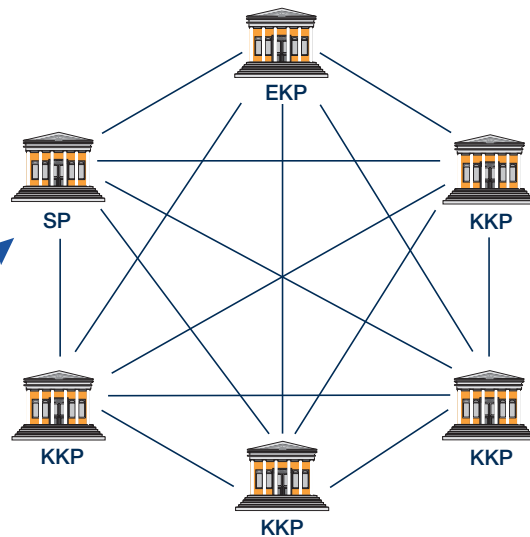
Kuvio 31.

Suomen Pankin sekkitilijärjestelmä ja TARGET

Suomen Pankin sekkitilijärjestelmä

TARGET

SP = Suomen Pankki
EKP = Euroopan keskuspankki
KKP = Kansallinen keskuspankki

maksujen kate toistaiseksi päivän lopussa, mutta käytäntö tulee muuttumaan vuoden 1998 aikana. Tällöin POPS-järjestelmän kautta välitetään maksuja ainoastaan limiitin puitteissa. Pankkienvälisen kahdenkeskisen limiitin ylittyessä velkaantunut pankki suorittaa katteensiirron limiitin vapauttamiseksi.

Pankit vaihtavat maksuliikeclearingin maksutietoja mm. tilisiirroista, korttimaksuista ja suoraveloituksista kahdenkeskisesti useita kertoja päivässä. Suomen Pankki suorittaa pankkien maksuliikeclearingin eli pankkienvälisten katteiden siirrot kerran päivässä pankkien toimittamien clearinglaskelmien perusteella. Tällä hetkellä osa asiakasmaksuista kirjataan saajien tileille jo ennen pankkienvälisen katteiden suorittamista, mikä aiheuttaa pankkien välille vastapuoliriskin.

Vastapuoliriskin eliminoimiseksi – pankkien asiakaspalvelua huonontamatta – on esitetty uuden, ajankohdaltaan aikaisemman maksuliikeclearingajon käyttöönottamista.

Loromaksut ovat markkamääräisiä ulkomaanmaksuja Suomessa ja ulkomailla asuvan tai kahden ulkomailla asuvan välillä. Tällä hetkellä pankit välittävät maksutiedot keskenään, ja niihin liittyvät katteet siirretään joko kahdenkeskisesti tai pankkien välisessä loroclearingissä nettokatteiden siirtona sekkitilijärjestelmässä. Loromaksut ovat usein arvoltaan suuria. Tästä syystä niiden katteiden suorittaminen loroclearingissä vasta sen jälkeen, kun saajien tilejä on hyvitetty, aiheuttaa pankeille huomattavia päivänsisäisiä vastapuoliriskejä. Suomen Pankin, kotimaisten pankkien ja Suomen Pankkiyhdistyksen väli-

sissä yhteistyöryhmissä käytyjen keskustelujen ja valmistelujen perusteella päätettiin, että loroclearingistä siirrytään bruttoperiaatteella tapahtuvaan loromaksujen käsittelyyn viimeistään syksyllä 1998. Tämän jälkeen yli 50 000 markan arvoiset ulkomaiset markkamaksut suoritetaan bruttomääräisinä, kun alle 50 000 markan loromaksut voidaan sisällyttää pankkien muun maksuliikeclearingin yhteyteen.

Arvopaperikauppa ja sen maksuliike ovat suurten muutosten edessä EMUn yhtenäistessä markkinat. Jotta uusiin haasteisiin kyettäisiin vastaamaan, perustettiin Suomen Arvopaperikeskuksen, pankkien, Suomen Pankkiyhdistyksen ja Suomen Pankin yhteinen työryhmä, joka laati vuoden kuluessa useita selvityksiä. Niissä kuvattiin tulevia muutoksia ja määriteltiin arvopaperikaupan maksuliikkeen kehittämisohjelma.

Sekkitilijärjestelmän tapahtumamäärien oletetaan kasvavan huomattavasti, kun bruttoperiaatteella tehtävien katteensiertojen määrä kasvaa. Tapahtumamäärien kasvun vaikutuksia pankkien maksuliikkeeseen sekkitilijärjestelmässä arvioitiin Suomen Pankissa rakentamalla likviditeetin kokeilumalleja. Mallien tulokset antavat viitteitä siitä, että pankkien päivänsisäisten sekkitililimiittien käyttö kasvaa jonkin verran ja saldovaihtelut suurenevät hieman siirryttäessä vastapuoliriskejä vähentäviin katteensiertokäytäntöihin.

EU-maiden keskuspankkien maksujärjestelmät yhdistetään

Suomen Pankin sekkitilijärjestelmä on yksi ensimmäisiä käyttöön otettuja RTGS-järjestelmiä Euroopassa. Se tullaan liittämään osaksi EU-maiden yhteistä RTGS-järjestelmää TARGETia (Trans-European Automated Real-time Gross settlement Express Transfer), kun Euroopan keskuspankki aloit-

taa operatiivisen toimintansa 1.1.1999 (kuvio 31). Myös EMUn kolmannen vaiheen ulkopuoliset EU-maat voivat liittyä TARGETiin. Järjestelmä on kehitetty ensisijaisesti rahapolitiikan ja yhteisön rahamarkkina-kaupan euromääräisten maksujen välityskanavaksi. EU-keskuspankit toivovat, että järjestelmän kautta välitetään myös muita suuria euromääräisiä maksuja vastapuoliriskien vähentämiseksi. EMI on alustavasti määrittänyt maasta toiseen välitettävien TARGET-maksujen yhtenäiseksi tapahtumahinnaksi 1.5–3 ecua.

Suomen Pankin TARGET-projekti käynnistettiin 1996. Vuoden 1997 aikana projekti eteni toteuttamis- ja testausvaiheeseen. Ensimmäiset testit kotimaisten pankkien kanssa aloitettiin toukokuussa, jonka jälkeen järjestelmää viimeisteltiin kesän aikana. Testit EMIn kanssa aloitettiin syyskuussa, ja ne jatkuivat koko loppuvuoden. Eri keskuspankkien välinen testaus alkaa alkuvuodesta 1998, ja kaikkien keskuspankkien välinen simuloituvaihe alkaa kesällä 1998.

Euroopan rahapoliittisen instituutin päätöksen mukaan TARGET toimii arkisin Suomen aikaa klo 8.00–19.00. Nykykäsitöksen mukaan koko järjestelmä on kiinni viikonloppujen lisäksi vain joului- ja uudenvuodenpäivänä. Muulloin TARGET-järjestelmä on toiminnassa, mikäli vähintään kaksi EU-keskuspankkia on avoinna. Kansalliset keskuspankit päättävät osallistumisestaan järjestelmään arkipyhinä ottaen huomioon mm. kilpailunäkökohdat ja pankkien toiveet. Viimeistään EMUn kolmannen vaiheen myötä, mutta todennäköisesti jo aikaisemmin, Suomen Pankki pidentää sekkitilijärjestelmän tilinhaltijasovelluksen aukioloaika ja varautuu järjestelmän palveluiden tarjoamiseen myös kansallisina arkipyhinä pankkien toiveiden mukaan.

Elektroninen maksaminen laajenemassa

Suomen Pankki osallistui valtiovarainministeriön sähköisen käteisen eli elektronisen kortti- ja verkkorahan sääntelytyöryhmään. Työryhmän raportissa, joka valmistui joulukuussa 1996, käsiteltiin sähköisen käteisen lähtökohtia ja sääntelyn yleisiä suuntia elektronisen rahan käyttäjän aseman turvaamiseksi liikkeeseenlaskijalle asetettavilla velvoitteilla.

Uusi valtiovarainministeriön asettama sähköistä käteistä käsittelevä työryhmä aloitti toimintansa marraskuussa 1997. Työryhmän tehtävänä on valmistella toukokuun 1998 loppuun mennessä elektronista rahaa koskevaa sääntelyä ja mahdollisten suosituksen antamista. Elektronista rahaa ja sen sääntelyn tarvetta selvitettiin myös kansainvälisesti EMIn ja EU:n komission elektronisen rahan työryhmissä. EU:n komissio aloitti heinäkuussa 1997 elektronista rahaa koskevan direktiivin valmistelun.

Suomessa elektronisen rahan käyttö hieman lisääntyi ja toiminnassa oli useita järjestelmiä. Merkittävien näistä on kolmen suomalaisen pankin (Merita Pankki, PSP ja OKO) omistaman Automatia Rahakortit Oy:n kehittämä yleiskäyttöinen Avant II -elektroninen raha, joka otettiin käyttöön maaliskuussa 1997. Marraskuun alusta lukien Automatia tarjosi mahdollisuutta suppeaan korttirahalla maksamiseen tietoverkossa kortinlukijan avulla.

Suomen maksujärjestelmien elektronisoituminen jatkui edelleen vuoden 1997 aikana. Internet- ja puhelinpankkiyhteydet tuovat lähitulevaisuudessa uusia kehittämismahdollisuuksia maksamiseen ja saavat yleistyessään aikaan suuren kulttuurinmuutoksen maksuliikepalvelujen välityksessä. Tekninen kehitys, maksujenvälityksen elektronisoitu-

minen ja uudet maksuvälineet asettavat haasteita myös valvonnalle.

Maksuliikelainsäädäntöä valmistellaan

Maksuliikkeen teknisen kehityksen ja elektronisoitumisen lisääntyessä useissa maissa on alettu kiinnittää huomiota myös maksuliikelainsäädäntöön. Suomessakaan ei ole yhtä erityistä maksuvälineitä, maksamista ja maksuliikettä koskevaa lakia. Eräissä maissa on käynnistynyt lainsäädännön uudistus kattavan maksuliikelain luomiseksi. Suomessa kehitys seuraa EU:n komission antamista direktiiveistä aiheutuvia velvoitteita.

Tilisiirtodirektiivin käyttöönotto Suomessa tulee muuttamaan tilisiirtojen tilanteen. Direktiivi säätelee alle 50 000 ecun arvoisia maasta toiseen tehtäviä hyvityspersuhteisia tilisiirtoja EU:n alueella. Suomen Pankki osallistuu oikeusministeriön työryhmään tilisiirtolain luomiseksi Suomeen. Samalla luodaan säännökset myös kotimaisille tilisiirroille. Työryhmän on määrä saada työnsä päätökseen vuoden 1998 maaliskuun loppuun mennessä.

Kesäkuussa 1997 astui voimaan laki, jossa säädetään arvopapereiden, johdannais-sopimusten, valuuttakaupan ja niihin liittyvien maksujen nettoutuksen pitävyydestä. Suomalaisessa maksuliikelainsäädännössä maksujen lopullisuutta ei ole tarkkaan määritelty, mikä voi heikentää suomalaisten osapuolten kilpailuasemaa yhdentyvillä markkinoilla. Kotimaista lainsäädäntöä, samoin kuin EU:n direktiiviä maksujen lopullisuudesta ja nettoutuksen pitävyydestä, ollaan valmistele-massa. Lisäksi EU:n komissio on käynnistänyt työskentelyn elektronista rahaa koskevan direktiivin luomiseksi.

**Suomen
maksujärjestelmät
elektronisoituvat
edelleen.**

Maksuvälinehuollon toimintaympäristö muuttui vuonna 1997 lievästi edellisiin vuosiin verrattuna. Muutoksista keskeisimpiä olivat käteisrahan kysynnän kasvuvauhdin hidastuminen, pankkien hallussa olevan käteisen rahan vähenemisen pysähtyminen sekä Suomen Pankin kautta tapahtuvan setelikierron kasvun taittuminen.

Suomen Pankki oli tiiviisti mukana euroseteleiden liikkeeseenlaskun valmisteluissa. Pääpaino näissä valmisteluissa oli tuotantoa koskevissa järjestelyissä ja tarvearviassa, seteleiden turvatekijöissä sekä seteliväarennösten käsittelyjärjestelmän kehittämisessä (lähemmin s. 62).

Käteisrahan määrä kasvoi, mutta kasvuvauhti on laantumassa

Liikkeessä olevan käteisrahan määrän vuonna 1995 käynnistynyt kasvu jatkui vuonna 1997 yksityisen kulutuksen kasvun myötä. Vuoden 1997 kuluessa käteisrahan kysynnän kasvu kuitenkin hidastui mm. pankki- ja luottokorttien käytön lisääntymisen takia. Keskimäärin rahaa oli liikkeessä vuonna 1997 runsaat 16 mrd. markkaa, kun rahamäärä oli edellisenä vuonna noin 15 mrd.

markkaa ja pysytteli koko 1990-luvun alkupuolen 14 mrd. markan tuntumassa (kuvio 32). Vuoden 1997 lopussa liikkeessä olevan rahan määrä oli 17 817 milj. markkaa eli kasvua oli 5.5 %; edellisenä vuonna lisäys oli 8.2 %. Setelistön määrän kasvu, 847 milj. markkaa, oli niin ikään pienempi kuin edellisenä vuonna, jolloin se oli 1208 milj. markkaa (liitetaulukko 1).

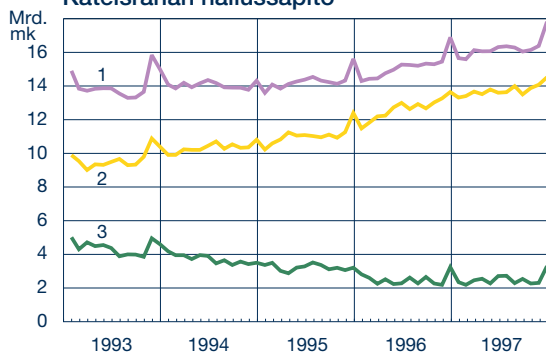
Joulukuussa setelistön liikkeessä olevaa määrää lisäsivät veronpalautukset ja normaali kausivaihtelu. Setelistön määrä lisääntyi 5.6 % vuoden 1997 aikana (kuvio 33).

Liikkeessä olevien metallirahojen määrä lisääntyi edelleen: vuonna 1997 lisäys oli 4.4 % oltuaan edellisenä vuonna 4.1 %. Käytörahat lisääntyivät 53 milj. markkaa ja juhlarahat 26 milj. markkaa.

Suhteessa bruttokansantuotteeseen liikkeessä olevan käteisrahan määrä pysyi vuonna 1997 likimain edellisvuotisella tasolla eli 2.6 prosenttina (kuvio 34). Pitkällä aikavälillä tämä suhde on maksujärjestelmien kehityksen myötä selvästi pienentynyt, ja 1990-luvun kehityksen perusteella näyttää siltä, että lievästi pienenevä suuntaus tulee myös jatkumaan. Etenkin lähivuosina mahdollisesti yleistävä elektroninen raha voi syrjäyttää perinteisen käteisrahan käyttöä maksuvälineenä.

Kuvio 32.

Käteisrahan hallussapito

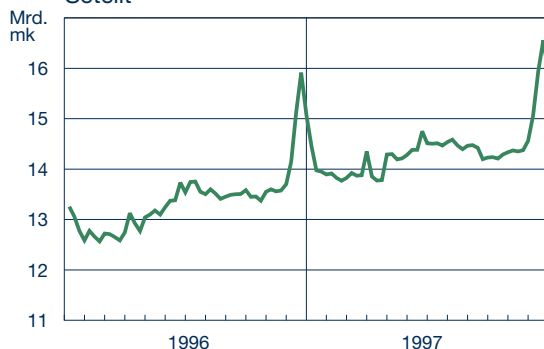

1. Liikkeessä oleva raha
2. Yleisön hallussa oleva raha
3. Pankkien hallussa oleva raha

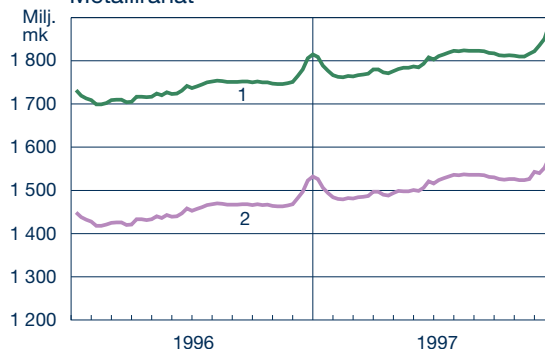
Kuvio 33.

Liikkeessä olevat rahat

Setelit

Metallirahat

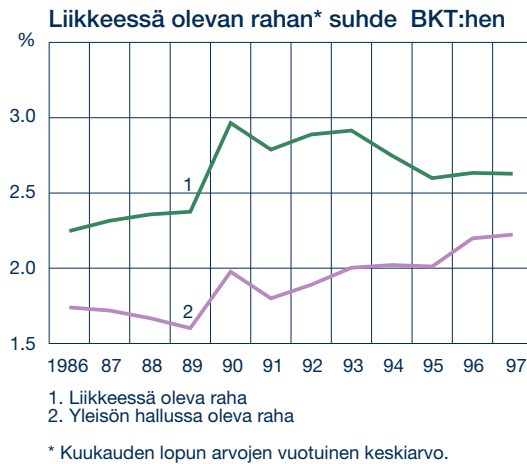
1. Käyttö- ja juhlarahat
2. Käyttörahat

Suomessa liikkeessä olevan käteisrahan suhde bruttokansantuotteeseen oli Belgian kanssa rahaliitossa olevaa Luxemburgia lukuun ottamatta edelleen EU-maista pienin. Muissa EU-maissa tuo suhde vaihteli runsaasta kolmesta yli kymmeneen prosenttiin. Suhdeluvun pienuuteen vaikuttavat lähinnä Suomen maksujärjestelmän kehittyneisyys,

setelistön vähäinen käyttö säästämismuotona sekä ulkomailla olevan setelistön pieni määrä.

Pankkien hallussa olevan käteisrahan määrä pysyi vuonna 1997 likimain edellisvuotisen suuruisena, mikä merkitsi vuodesta 1991 alkaneen vähenemissuuntauksen pysähtymistä. Näin ollen koko liikkeessä olevan käteisrahamäärän lisäys vuonna 1997 ai-

Kuvio 34.

heutui yleisön rahankysynnästä (kuvio 32). Vuoden lopussa pankkien hallussa oli käteistä rahaa 3 300 milj. markkaa ja yleisön hallussa 14 517 milj. markkaa. Yleisön hallussa olevaan rahaan luetaan myös pankkien vuonna 1994 perustaman yhtiön Automatia Pankkiautomaatit Oy:n käteisautomaateissa (lukumääräisesti yli 90 % kaikista käteisautomaateista) oleva raha.

Koko liikkeessä olevan rahamäärän kasvaessa pankkien osuus siitä kuitenkin pieneni vuonna 1997 runsaan prosenttiyksikön edellisvuotisesta ja oli koko vuonna keskimäärin enää noin 15.3 %. Ennen käteisvaluottojärjestelmän lakkauttamista ja laman aiheuttamia rationalisointitoimenpiteitä tuon osuus oli vuoden 1991 lopussa lähes 40 %. Koska osuus on vieläkin historiallisesti ja myös kansainvälisesti verraten suuri, voi sen odottaa edelleenkin pienevän.

Setelistön kiertonopeus väheni

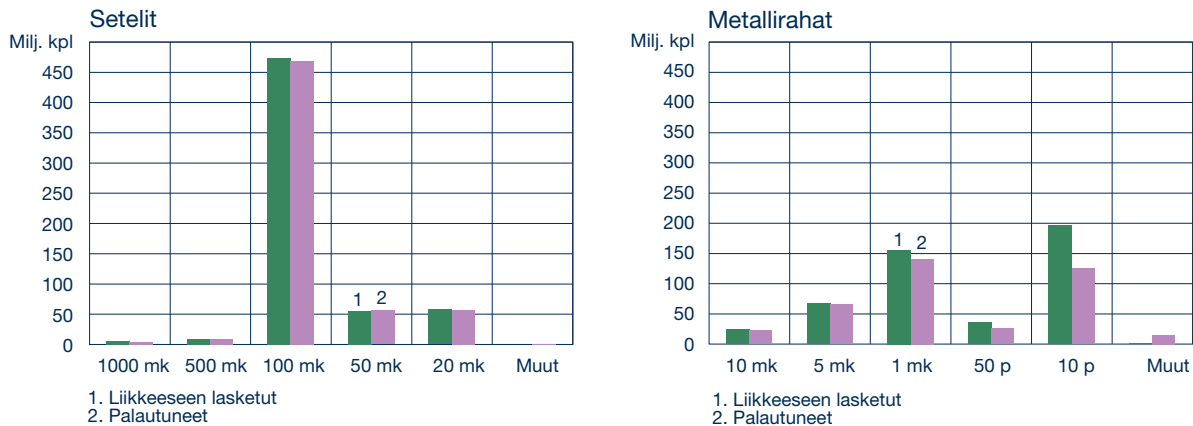
Liikkeessä oleva setelistö kiersi Suomen Pankin kautta vuonna 1997 keskimäärin 6.0 kertaa. Tämä merkitsi usean vuoden ajan jatkuneen seteleiden kiertonopeuden voimakkaan kasvun taittumista, sillä vuonna 1996 kiertonopeus oli 6.7 oltuaan vielä vuonna 1992 vain 3.5. Muissa EU-maissa setelistön keskimääräinen vuotuinen kiertonopeus on ollut viime vuosina yleensä 1.5–3.

Eri seteleistä suurin kiertonopeus oli 100 markan setelillä, 8.1. Muiden setelien vastaavat luvut olivat 1000 mk 0.9, 500 mk 1.9, 50 mk 4.6 ja 20 mk 2.9.

Kiertonopeuden kasvun taittumiseen vaikutti ennen kaikkea Suomen Pankin vuoden 1997 alussa käyttöön ottama setelien käsittelymaksu. Kuten muutkin rahahuollon suoritteista perityt maksut, käsittelymaksu on määriteltä valtion maksuperustelain mukaisesti omakustannushinnan perusteella. Maksu koskee setelistön kiertoa siltä osin kuin vuotuinen keskimääräinen kiertonopeus ylit-

Kuvio 35.

Rahan kierto Suomen Pankin kautta vuonna 1997

tää arvon kolme. Tämän arvon on euroopalaisen vertailun pohjalta katsottu riittävän setelistön laadusta ja aitoudesta huolehtimiseen Suomen Pankin viranomaisvelvoitteen mukaisesti. Käsittelymaksun vuoksi seteleitä ryhdyttiin aiempaa enemmän käsittelemään pankeille rahahuoltopalveluja tarjoavissa alueellisissa laskentakeskuksissa. Samalla pankit alkoivat pohtia myös muita ratkaisuja vähentääkseen setelikiertoa Suomen Pankin kautta.

Koska keskimääräinen kiertonopeus oli vieläkin selvästi tavoiteltua suurempi ja koska ongelma koskee nimenomaan vain 100 ja 50 markan seteleitä, Suomen Pankki päätti kohdistaa käsittelymaksun vuoden 1998 alusta pelkästään näihin kahteen seteliin. Ohjauksvaikutuksen tehostamiseksi pankki päätti samalla tarkistaa käsittelymaksua puolivuositain edellisen puolivuotiskauden setelikierron perusteella.

Tilattujen setelien määrä väheni 6 % vuonna 1997 ja oli 61.1 mrd. markkaa. Kappalemääräisesti seteleitä tilattiin 601 milj.

(kuvio 35), kun niitä edellisenä vuonna oli tilattu 637 milj. kappaletta. Myös palautettujen setelien määrä pieneni: seteleitä palautettiin 597 milj. kappaletta eli 6 % vähemmän kuin edellisenä vuonna. Markkamääräisesti palautuksia oli 60.2 mrd.

Setelien käsittelymaksu oli 0.85 markkaa 100 kappaleen setelierästä samaa setelirahalajia. Maksun tuotto oli 10.2 milj. markkaa.

Rahahuollon tietojenkäsittelyjärjestelmää käyttäviltä pankeilta Suomen Pankki peri 5.3 milj. markkaa vuonna 1997. Tämä oli 1.4 milj. markkaa vähemmän kuin edellisenä vuonna. Vähennys johtui pankkien rahahuollon keskittymisestä alueellisiin laskentakeskuksiin, mistä aiheutui rahantilaus- ja -palautussuoritteiden määrän pieneneminen.

Seteleiden lajittelukapasiteetti kasvoi vuoden aikana pankin hankittua kaksi uuden sukupolven lajittelukonetta, joilla myös tulevien eurosetelien lajittelu on mahdollista.

20 markan Litt.A-mallin seteli laskettiin liikkeeseen

Vuonna 1993 liikkeeseen lasketusta 20 markan setelistä otettiin käyttöön uusi Litt.A-malli. Seteli muuttui väriltään sinivihreäksi. Väritystä muutettiin, jotta seteli erottuu paremmin 100 markan setelistä.

Vuonna 1991 lisättiin 1 000 ja 500 markan seteleihin moniulotteinen vaihtuva heijastuskuvio, kinegrammi, joka on toiminut hyvin setelin aitoustekijänä. Nyt otettiin samantapainen heijastuskuvio, hologrammi, käyttöön 20 markan setelissä. Muilta osin 20 markan setelin aitoustekijät säilyivät ennallaan.

Kopiokoneiden ja kuvankäsittelytekniikan kehitys on jatkuva haaste keskuspankeille ja setelipainoille. Seteleihin kehitellään sen takia uusia aitoustekijöitä, joilla setelit pyritään tekemään entistä turvallisemmiksi mahdollisia väärennysyrityksiä vastaan. Siksi uusia seteleitä lasketaan liikkeeseen edelleen myös useissa EU:n jäsenmaissa, vaikka tulevien euroseteleiden suunnittelu on jo pitkällä.

Seteleiden väärennökset pysyvät vähäisinä

Suomalaisten setelien väärennöksiä tavattiin vuonna 1997 jonkin verran enemmän kuin edellisvuonna, lukumääräisesti 188 kappaletta. Väärennökset olivat pääasiassa yksittäisiä.

Suomen Pankki järjesti yhdessä keskusrikospoliisin kanssa 10 koulutusseminaaria väärennösten ehkäisemisestä. Lisäksi pankki toimitti materiaalia rahaa ammattimaisesti käsitteleville seteleiden aitouden tunnistamiseksi.

Metallirahavirtojen pieneneminen jatkui

Käyttösarjan metallirahoja Suomen Pankki laski liikkeeseen 775 milj. markkaa. Liikkeeseen laskettu määrä väheni 20 % edellisen vuoden määrästä. Palautuksia oli 722 milj. markkaa.

Suomen Pankki peri metallirahan käsittelemänsä vuoden 1997 aikana 3.6 milj. markkaa, mikä oli 1.7 milj. markkaa vähemmän kuin vuonna 1996. Suoritteiden määrä väheni noin 16 %. Lisäksi maksun tuottoon vaikutti suoritteen hinnan aleneminen vuonna 1997.

Vuoden aikana laskettiin liikkeeseen kolme juhlarahaa. Paavo Nurmen syntymän 100-vuotisjuhlan johdosta laskettiin liikkeeseen hopeinen juhlaraha, jonka nimellisarvo on 100 markkaa. Sen lyöntimäärä oli 51 500 kappaletta. Itsenäisyyden 80-vuotisjuhlan johdosta laskettiin liikkeeseen 1000 markan kultainen juhlaraha, jonka lyöntimäärä oli 20 000 kappaletta. Samalla laskettiin liikkeeseen 25 markan alumiini-pronssista ja kupari-nikkelistä valmistettu juhlaraha. Sen lyöntimäärä oli 100 000 kappaletta.

EU:n ministerineuvoston asetuksen mukaan EU:n jäsenmaan keskuspankilla saa olla hallussaan enintään 10 % liikkeessä olevasta metallirahasta. Suomen Pankilla oli enimmillään metallirahaa 8.1 % liikkeessä olevasta määrästä 28.2.1997 ja vuoden lopussa 6.4 %.

Valtiovarainministeriö lakkautti 1.1.1998 alkaen rahalain nojalla edellisen metallirahasarjan vuosina 1964–1993 lyödyt yhden markan ja vuosina 1972–1993 lyödyt viiden markan rahat. Nämä rahat oli korvattu vuoden 1993 marraskuusta alkaen uuden metallirahasarjan rahoilla. Lakkautettuja yhden markan rahoja oli vuoden 1997 lopussa liikkeessä 123 milj. markan ja viiden markan ra-

hoja 78 milj. markan arvosta. Lisäksi valtiovarainministeriö lakkautti hopeiset juhlarahat vuosilta 1967–1985. Niiden liikkeessä oleva määrä 31.12.1997 oli 127 milj. markkaa. Suomen Pankki on velvollinen lunastamaan lakkautettuja rahoja kymmenen vuo-

den ajan päätöksen voimaantulosta eli vuoden 2007 loppuun asti.

Vuonna 1997 Suomen Pankki lunasti 1.1.1994 lakkautettuja seteleitä 6 milj. markkaa ja metallirahoja 2 milj. markkaa.

Yhteistyö Euroopan unionin kanssa

Talous- ja rahaliiton valmistelu

Euroopan unionin talous- ja rahaliiton (EMU) kolmannen vaiheen valmistelu oli Suomen Pankin keskeinen painopistealue vuonna 1997. Pankki osallistui valmisteluihin EU:n tasolla erityisesti Euroopan rahapoliittisessa instituutissa (EMI) ja EU:n rahakomiteassa (Monetary Committee). EMI:n merkitys on keskeinen talous- ja rahaliiton raha- ja valuuttapolitiikan sekä maksujenvälityksen ja euroseteleiden valmistelussa. EU:n komissio ja rahakomitea osallistuvat tiiviisti kolmannen vaiheen valmisteluihin mm. valmistelemalla luonnoksia yhteisön lainsäädännöksi sekä muita EU:n neuvoston käsiteltäväksi meneviä asioita.

Maastrichtin sopimuksen mukaisesti EMI on vuoden 1994 alussa alkaneen talous- ja rahaliiton toisen vaiheen aikana jatkanut EU:n keskuspankkien pääjohtajien komitean aikanaan aloittamia käytännön valmisteluja talous- ja rahaliiton 1.1.1999 alkavaa kolmatta vaihetta varten. Suomen Pankki on osallistunut kaikkeen EMI:ssä tapahtuvaan valmisteluun.

EMI:n valmistelutyöstä vastaa korkeimmalla tasolla EMI:n neuvosto. Sen valmistelueliminä toimivat neuvoston sijaistason komitea sekä joukko alakomiteoita ja työryh-

miä, joissa kaikissa Suomen Pankki on mukana. Alakomiteoita ovat rahapolitiikan, valuuttapolitiikan ja rahoitusvalvonnan alakomiteat. Pysyviä työryhmiä ovat maksujärjestelmä-, seteli-, tilasto-, kirjanpito-, tietotekniikka- ja juristityöryhmät. Alakomiteoiden ja työryhmien alaisuudessa työskentelee lisäksi joukko erityiskysymyksiä käsitteleviä ja yleensä vain määrääjäksi asetettuja alatyöryhmiä.

Neuvostossa Suomen Pankin edustajana oli johtokunnan puheenjohtaja Sirkka Hämmäläinen ja sen sijaistason komiteassa johtokunnan jäsen Matti Vanhala.

Tärkeimmät EMI:ssä vuonna 1997 valmisteltavina olleet asiat olivat tulevan rahapolitiikan strategia ja välineet, koko EU-alueen kattavan, bruttoperiaatteella toimivan reaaliaikaisen maksujärjestelmän (TARGET) luominen yhteisten rahoitusmarkkinoiden toimintaa varten sekä seteleiden suunnitteluun liittyvät turvallisuus- ja ulkoasukysymykset. Kansallisille keskuspankeille yhteisen rahapolitiikan harjoittamisesta ja setelinannosta syntyvän ns. rahoitustulon määrittelyä ja jakamista koskevat valmistelut jatkuivat myös tiiviinä.

Valmisteluja vaativat edelleen myös euron käyttöönottoon liittyvät kysymykset ja muutokset, joita EMU edellyttää kansallisia kes-

kuspankkeja koskevaan lainsäädäntöön. Rahoitusvalvonnan alakomiteassa jatkettiin keskustelua rahoitusvalvonnan yhteistyön kehittämisestä jäsenmaiden välillä sekä Euroopan keskuspankin EKP:n ja Euroopan keskuspankkijärjestelmän EKPJ:n mahdollisesta roolista valvojana sekä rahoitusmarkkinoiden vakauden edistäjänä EMUn kolmannessa vaiheessa.

Huhtikuussa 1997 EMI julkaisi kolmannen vuosikertomuksensa Euroopan unionin talous-, raha- ja valuuttapolitiisesta kehityksestä sekä EMI:n tehtävistä ja toiminnasta. Vuosikertomus sisältää myös yksityiskohtaisen kuvauksen vuoden aikana tehdystä valmistelutyöstä EMUn kolmanteen vaiheeseen siirtymistä varten.

Maastrichtin sopimuksen mukaan yhteistä rahapolitiikkaa koskevat päätökset tehdään kansallisten keskuspankkien pääjohtajien ja Euroopan keskuspankin johtokunnan muodostamassa neuvostossa. Vuoden 1997 valmistelun myötä on vahvistunut, että yhteisen rahapolitiikan edellyttämät käytännön toimenpiteet tullaan toteuttamaan hajautevasti kansallisissa keskuspankeissa.

Suomen Pankin edustajat osallistuivat yhdessä valtiovarainministeriön edustajien kanssa EU:n rahakomitean ja sen sijaistason komitean sekä EU:n talouspoliittisen komitean kokouksiin. Rahakomiteassa Suomen Pankkia edusti johtokunnan jäsen Matti Vanhala ja sen sijaistason komiteassa johtokunnan neuvonantaja Peter Nyberg.

Valtiovarainministeriön johtamassa valtakunnallisessa EMU-projektissa Suomen Pankki osallistui valmisteluihin, joilla huolehditaan siitä, että kaikki EMUn kolmannen vaiheen edellyttämät lainsäädäntötoimet samoin kuin muut valmistelut on hoidettu yhteiskunnan kaikilla lohkoilla vuoden 1999 alkuun mennessä. Lainsäädännön alalla on ollut valmisteltavana mm. Suomen Pankin asemaa koskevia säädöksiä. Koska Suomen

Pankki viimeistään EMUn kolmannen vaiheen alkaessa lopettaa erilaisten viitekorkojen laskemisen ja noteeraamisen, viitekorkoihin sidottujen sopimusten jatkuvuus turvataan viranomaisohjeilla ja lainsäädännöllä.

Suomen Pankki tiedotti pankeille monissa yhteyksissä EMU-valmisteluista ja niiden edellyttämistä yhteisistä toimenpiteistä. Vastavuoroisesti pankit ovat raportoineet keskuspankille omasta valmistautumisestaan. Konkreettisinta yhteistyö on ollut maksujärjestelmien alueella TARGETin käyttöönoton valmistelussa. Vuoden aikana päästiin jo erimaiden TARGET-järjestelmien testaamisvaiheeseen.

Raha-, valuutta- ja finanssipolitiikka

Yhteisen rahapolitiikan strategian valmistelu jatkui EMI:ssä vuoden 1997 aikana. EMI julkaisi helmikuussa tulevan rahapolitiikan elementtejä käsittelevän raportin, jossa päädyttiin esittämään joko rahan määrälle asetettuun välitavoitteeseen tai suoraan inflaatiota-voitteeseen perustuvaa rahapolitiikkaa. Raportissa suljettiin pois valuuttakurssin, koron tai nimellisen bruttokansantuotteen käyttö rahapolitiikan välitavoitteena. Siinä myös arvioitiin päästrategioiksi hyväksytyjen vaihtoehtojen ja niiden muunnelmien tehokkuutta, luotettavuutta, selkeyttä ja jatkuvuutta sekä yhteensopivuutta EKPJ:n riippumattomuuden kanssa.

Arviointia on vaikeuttanut se, että tulevan euroalueen rahapolitiikan vaikutusmekanismien toiminnasta ei tässä vaiheessa voi vielä olla kokemuseräistä tietoa. Rahan määrän tavoitteen käyttöönottoa puoltaisi mm. jatkuvuus sikäli, että ERM:n ankkurivaluutan maassa Saksassa noudatetaan rahan määrän välitavoitteen avulla mitoitettua rahapolitiikkaa. Vastaavasti suoraan inflaatiotavoitteeseen päätyminen puoltaisivat rahan kysynnän ennustettavuuteen liittyvien epävarmuuk-

Yhteisen rahapolitiikan käytännön toimenpiteet hajautetaan kansallisille keskuspankeille.

sien lisäksi mm. ymmärrettävyys yleisön kannalta ja se, että näin painotettaisiin suoraan EKP:n päätavoitetta eli hintavakautta.

EKPJ:n on tulevan rahapolitiikan mahdollisen välitavoitteen lisäksi päätettävä myös muista rahapolitiikan strategiaan liittyvistä kysymyksistä, kuten tavoiteasetannan aikavälin pituudesta ja mahdollisesti tavoitteen ympärillä sallittavasta liikkumavarasta. EMI jatkaa rahapolitiikan strategian valmistelua mm. tuottamalla empiirisiä tutkimuksia jäsenmaiden rahapolitiikan välitysmekanismeista, eri inflaatioidikaattoreiden ominaisuuksista ja eri raha-aggregaattien ennustevoimasta ja luotettavuudesta.

Tammikuussa EMI julkaisi raportin ”Yhteinen rahapolitiikka kolmannessa vaiheessa: Toimintakehikon täsmäntäminen”. Raportin avulla kerrottiin yleisölle Euroopan keskuspankkijärjestelmän (EKPJ) rahapolitiikan toteuttamiseen liittyvistä asioista. Niihin sisältyivät strategiset näkökohdat sekä EMI:ssä valmisteltavana olevien rahapolitiikan välineiden, menettelyjen ja tukitoimintojen keskeiset ominaisuudet. Vuoden mittaan valmistelu eteni merkittävästi, ja syyskuussa EMI julkaisi rahapolitiikan välineitä ja menettelyjä koskevan asiakirjan ”Yhteinen rahapolitiikka kolmannessa vaiheessa: Yleisasiakirja EKPJ:n rahapolitiikan välineistä ja menettelyistä”.

Vaikka lopulliset päätökset EKPJ:n rahapolitiikan välineistä tekee EKP, on todennäköistä, että valinnat noudattavat pitkälti yleisasiakirjassa hahmoteltuja ratkaisuja. Rahapolitiikan välineiden käyttöönotto vaatii pitkän valmistelun, ja Euroopan unionin keskuspankit ovat valmistautuneet vain yleisasiakirjassa esitettyihin suunnitelmiin. EKPJ käyttäneekin yleisasiakirjaa eräänlaisena valikkona, josta se sopiviksi katsomiaan välineitä poimien voi muodostaa haluamansa rahapolitiikan ohjausvälineistön.

Yleisasiakirjassa esiteltiin yksityiskohdallisesti avomarkkinaoperaatiot, maksuvalmiusjärjestelmä ja vähimmäisvarantojärjestelmä sekä niiden käytössä sovellettavat menettelytavat. EKPJ tulee käyttämään avomarkkinaoperaatioita korkojen säätelyyn, rahamarkkinoiden likviditeetin hallintaan ja rahapolitiikan vityksestä viestimiseen. Maksuvalmiusjärjestelmän avulla EKPJ pyrkii hillitsemään lyhyimmän rahamarkkinakoron eli yön yli -koron liikkeitä sekä mahdollisesti viestimään rahapolitiikan linjasta. Jos EKP päättää ottaa käyttöönsä vähimmäisvarantojärjestelmän, tulee sen käyttötarkoituksena olemaan lähinnä rahamarkkinakorkojen tasaiminen ja rakenteellisen keskuspankkialijäämän luominen tai lisääminen sekä mahdollisesti rahan määrän kasvun ohjailu. Tämän lisäksi yleisasiakirjassa täsmennettiin EKPJ:n rahapoliittisiin operaatioihin osallistuvien vastapuolten valintakriteerit ja määriteltiin rahapoliittisten operaatioiden vakuutena olevien arvopaperien kelpoisuusvaatimukset.

Uuden valuuttakurssijärjestelmän (ERM 2) valmistelutyöt saatiin valmiiksi vuoden 1997 aikana. Eurooppa-neuvoston kesäkuussa Amsterdamissa hyväksymän päätöslauselman mukaan uusi valuuttakurssijärjestelmä aloittaa toimintansa kolmannen vaiheen alkaessa 1.1.1999. Järjestelmä on tarkoitettu euroalueen ulkopuolelle jääville EU-maille. Osallistuminen on vapaaehtoista, mutta maiden odotetaan liittyvän järjestelmään kolmannen vaiheen alkaessa tai myöhemmin. Uusi valuuttakurssijärjestelmä perustuu valuttojen keskuskurssiin, jotka määritellään suhteessa euroon. Valuuttakurssien tavanomainen vaihteluväli on 15 % kumpaankin suuntaan keskuskurssista. Jäsenmaiden ministerit, EKP ja valuuttakurssijärjestelmään (ERM 2) osallistuvien maiden keskuspankkien pääjohtajat vahvistavat keskuskurssin ja tavanomaisen vaihteluvälin yhteisesti sopien

menettelyssä, johon komissio osallistuu. Tätä ennen on kuultava kolmannen vaiheen myötä perustettavaa talous- ja rahoituskomiteaa. Jos jäsenvaltio ei osallistu valuuttakursisjärjestelmään, sen ministerillä ja keskuspankin pääjohtajalla on oikeus osallistua menettelyyn, mutta ei oikeutta äänestää. Kaikilla sopimosopimuksilla on oikeus ehdottaa käynnistettäväksi luottamuksellinen menettely keskuskurssin muuttamiseksi.

Vaihteluvälin rajalla toteutettavat interventiot ovat automaattisia, eikä niiden määrää rajoiteta. Interventioiden rahoitukseen on edelleen käytettävissä hyvin lyhyen ajan rahoitusta (Very Short-Term Financing, VSTF). Sekä EKP että ERM 2:een osallistuva kansallinen keskuspankki voivat kuitenkin keskeyttää intervention, jos se on ristiriidassa hintavakauden säilyttämisen kanssa. Keskuspankit voivat sopia myös vaihteluvälien sisällä toteutettavista interventioista.

ERM 2:een osallistuvan maan valuuttakurssipolitiikasta vastaavat viranomaiset ja EKP voivat sopia valuuttakurssiyhteistyön tiivistämisestä, esimerkiksi tavanomaista kapeamman vaihteluvälin noudattamisesta. Noudatettava menettely riippuu sovittavan yhteistyön muodosta, ja se voidaan toteuttaa joko epämuodollisesti tai muodollisesti. Jälkimmäisessä tapauksessa yhteistyöhön liittyvät interventiotuki.

Muussa valuuttapolitiikan valmistelussa pääpaino oli EKP:n valuuttavaranon hallinnointiin liittyvissä kysymyksissä. EKP:n taseeseen siirrettävä valuuttavaranto tullaan sijoittamaan hajautetusti siten, että kansalliset keskuspankit tekevät käytännön työn EKP:n antamien ohjeiden mukaisesti. Sisäisen valmistelu eteni vuonna 1997 jo tarvittavien tietoteknisten valmiuksien rakentamisen vaiheeseen.

Euroopan unionin pankkiyhdistys (Banking Federation of the European Union)

laati kesällä 1997 yhdessä muiden rahoitusalan etujärjestöjen kanssa suosituksen euroalueen yhteisistä markkinakäytännöistä rahaa-, obligaatio- ja valuuttamarkkinoille. EMI tuki esitystä antamalla sitä suosittavan lausunnon.

Rahakomiteassa pitkään valmisteltu vaihteluvälin ja kasvuopimus vahvistettiin lopullisesti kesäkuussa Amsterdamin kokouksessa. Sopimus koostuu Eurooppa-neuvoston päätöslauselmasta sekä kahdesta EU:n neuvoston asetuksesta. Asetukset koskevat yhtäältä julkisyhteisöjen rahoitusaseman valvontaa sekä talouspolitiikan valvonnan ja yhteensovittamisen tehostamista ja toisaalta liiallisia alijäämiä koskevan menettelyn täytäntöönpanon nopeuttamista ja selventämistä.

Eurooppa-neuvosto kehotti kesäkuun kokouksessaan komissiota ja talous- ja valtiovarainministerien muodostamaa Ecofin-neuvostoa selvittämään, miten jäsenmaiden talouspoliittista yhteistyötä talous- ja rahaliiton kolmannessa vaiheessa voidaan tehostaa. Asiaa valmisteltiin rahakomiteassa vuoden jälkipuoliskolla. Joulukuussa Ecofin-neuvosto antoi Eurooppa-neuvostolle selontekonsa valmistelujen edistymisestä. Eurooppa-neuvoston kokouksessa Luxemburgissa 12.–13. joulukuuta sovittiin, että euroalueeseen osallistuvien jäsenvaltioiden ministerit voivat kokoontua epävirallisesti keskustelemaan kysymyksistä, jotka liittyvät heille kuuluviin, yhteisestä rahasta johtuviin erityisiin vastuualueisiin.

Maksujärjestelmät

Syksyllä julkaistiin toinen TARGET-seuran taraportti. Siinä täsmennetään koko EU:n alueen kattavan uuden maksujärjestelmän periaatteita.

Vuoden 1997 aikana EMI jatkoi tiivistä projektityötä TARGET-maksujärjestelmän ke-

Vakaas- ja kasvuopimus vahvistettiin lopullisesti kesäkuussa.

hittämiseksi yhdessä kansallisten keskuspankkien kanssa. TARGET-järjestelmä muodostetaan yhdistämällä toisiinsa EU-maiden kansalliset bruttoperiaatteella toimivat reaaliaikaiset maksujärjestelmät (RTGS-järjestelmät) ja sen kautta suoritetaan yhteiseen rahapolitiikkaan liittyvät maksut talous- ja rahaliiton kolmannessa vaiheessa. Lisäksi pankit voivat käyttää TARGETia myös muiden isojen maksujen, kuten pankkien välisten ja asiakasmaksujen suorittamiseen. Vuonna 1997 sovittiin, että TARGET on kiinni vain kahtena arkipyhänä eli joulu- ja uudenvuodenpäivänä. Muina arkipyhinä kansallinen keskuspankki voi itse päättää järjestelmän aukiolosta omassa maassaan. Maksuja maasta toiseen voidaan välittää aina niiden maitten välillä, joiden pankit ovat avoimina, siitä riippumatta, ovatko pankit muissa maissa toiminnassa.

Avoimia TARGETia koskevia asioita olivat edelleen mm. TARGET-maksujen hinnoittelu ja kysymys yhteisen rahan alueen ulkopuolelle ensi vaiheessa jäävien jäsenmaiden keskuspankeille myönnettävästä päivänsisäisestä luotosta. Jos yhteisen rahan alueen ulkopuolelle jäävän jäsenmaan keskuspankki saisi oikeuden päivänsisäiseen luottoon rahalueeseen kuuluvassa keskuspankissa, paransivat tämän maan yritysten mahdollisuudet välittää maksuja TARGETissa, mikä lisäisi TARGETin kilpailukykyä maksujenvälitysmekanismina.

EU-maiden keskuspankkien sisäiset tarkastajat osallistuivat TARGET-projektin valmisteluun seuraamalla sitä omassa tarkastustaan varten perustetussa työryhmässään.

Arvopaperikaupan selvitystä koskevaa valmistelutyötä jatkettiin. Tavoitteena on varmistaa rahapolitiikassa ja maksuliikenteessä tarvittavien vakuuksien turvallinen ja tehokas käyttö talous- ja rahaliiton kolmannessa vaiheessa. Arvopaperikaupan selvityksen suunnitelmien julkistettiin helmikuussa 1997 EMI:n

asiakirjassa ”EU Securities Settlement Systems – Issues Related to Stage Three of EMU”. Vakuuksien maidenvälistä käyttöä varten on suunniteltu keskuspankkien välinen kirjeenvaihtajakeskuspankkimalli, jonka avulla voidaan käyttää ulkomailla olevia vakuuksia silloin, kun keskuspankkirahoitusta saadaan kotimaan keskuspankista. EU:n arvopaperikeskukset suunnittelevat keskinäisten yhteyksiensä parantamista siten, että vakuuksia voitaisiin käyttää maasta toiseen näiden yhteyksien kautta. Arvopaperikaupan selvitysjärjestelmille ja niiden välisille yhteyksille on valmisteltu vähimmäisvaatimuksia, joiden avulla lisätään keskuspankin luottojen vakuuksien käsittelyn turvallisuutta.

Niin kutsuttu etäosallistuminen eli keskuspankkirahoituksen hakeminen ulkomaisesta keskuspankista suoraan siellä tai kotimaassa olevia vakuuksia vastaan ei ole mahdollista ainakaan heti EMUn kolmannen vaiheen alussa.

EMI on myös selvittänyt ns. elektronisen käteisen eli kortti- ja verkkorahan merkitystä maksuvälineenä samoin kuin sitä, miten keskuspankkien tulee maksujärjestelmien valvojina ja likviditeetin säätelijöinä siihen suhtautua.

Kirjanpitoperiaatteet

EMI:n kirjanpito työryhmä jatkoi vuoden 1997 aikana kirjanpito teknisten kysymysten valmistelua. Esillä olivat erilaiset arvostus- ja hinnoitteluperiaatteet, taseen ulkopuolisten erien kirjanpito sekä siirtymäaikaa ja varauksia koskevien säännösten valmistelu. Työryhmä teki myös esityksen siitä, kuinka tiheään EKPJ:n kirjanpito tiedot raportoidaan EMUn kolmannessa vaiheessa.

Kirjanpidon teknisissä yksityiskohdissa on tavoitteena ollut pyrkiä yhdenmukaistamaan kansallisten keskuspankkien kirjanpito käytännöt. Käytännössä täysin yhden-

mukaisiin kirjanpito menettelyihin ei ennen kolmannen vaiheen alkua päästäne, vaan joitakin vähämerkityksisiä eroja kansallisten keskuspankkien välille tullee jäämään.

Rahoitustulo

Euroopan keskuspankkijärjestelmälle kertyy rahapoliittisten tehtävien hoidon – erityisesti setelinannon – yhteydessä ns. rahoitustuloa, jonka laskenta- ja jakoperiaatteista on säädetty Maastrichtin sopimuksessa. Sopimus antaa mahdollisuuden soveltaa enintään viisi vuotta kestävä siirtymäkauden aikana ns. epäsuoraa laskentamenetelmää, jossa tulopohjaksi määritellään setelit ja EKPJ:n vastaanottamat luottolaitosten talletukset. Vuonna 1996 päätettiin, että tämän mahdollisuuden käyttöön tultaisiin siirtymäaikana turvautumaan, koska kansallisten keskuspankkien taseiden rakenteet poikkeavat niin merkittävästi toisistaan, että siirtyminen heti suoraan menettelyyn olisi ollut liian monimutkaista. Laskentamenetelmän yksityiskohtia vaihtoehtoiseen selvitetiin vuoden 1997 aikana edelleen perusteellisesti, ja asian käytännön valmistelut jatkuvat vuonna 1998.

Valvonta- ja vakauskysymykset

EMIn rahoitusvalvonnan alakomiteassa ja EMIn neuvostossa pohdittiin edelleen, millainen rooli EKP:llä ja EKPJ:llä pitäisi olla rahoitusvalvonnessa ja rahoitusmarkkinoiden vakauskysymyksissä. Varsinainen rahoitusvalvonta säilyy EMUn kolmannessakin vaiheessa kotimaan viranomaisten vastuulla. Keskustelussa EKP:n roolista likviditeettiavun antajana ei yhteistä linjaa toistaiseksi löytynyt.

Rahoitusvalvonnan alakomitean työryhmä (Sub-Group on Developments in Banking) analysoi pankkien kannattavuuteen keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä vaikuttavia tekijöitä (tekninen kehitys, ylikapasiteetti,

arvopaperistuminen, EMU). Alakomitea selvitti myös makrotaloudellisten indikaattorien käyttöä pankkisektorin ja yksittäisten pankkien valvonnessa.

Lainsäädännön valmistelu

EMI saattoi lokakuussa julkisuuteen raportin (ns. Legal Convergence Report), jossa arvioitiin, miten keskuspankkeja koskevat säännökset vastaavat Maastrichtin sopimuksen vaatimuksia. Raportin mukaan Suomen Pankkia koskeva lainsäädäntö ei ollut vielä täysin sopusoinnussa sopimuksen kanssa. Merkittävimmät poikkeamat keskuspankkia koskevan lainsäädäntömme ja Maastrichtin sopimuksen välillä hävisivät kuitenkin, kun laki Suomen Pankista astui voimaan 1.1.1998.

EMIn juristiryhmässä käsitellyt kysymykset muuttuivat kertomusvuoden aikana entistä yksityiskohtaisemmiksi. Selvitteilyn kohteiksi nousivat mm. rahapolitiikan välineisiin ja menettelyihin sekä maksujärjestelmiin liittyvät sopimukset.

Euron käyttöönottoa koskevat säännökset sisältyvät kahteen EU:n neuvoston asetukseen, joista ensimmäinen annettiin 17. kesäkuuta 1997. Tällä asetuksella pyritään luomaan markkinoiden tarvitsemää oikeudellista varmuutta mm. sopimusten jatkuvuudesta sekä helpottamaan euroon siirtymisen teknisiä valmisteluja. Asetuksessa todetaan yleisesti, että euron käyttöönotto ei vaikuta olemassa olevien sopimusten ehtoihin, ja vahvistetaan, että 1.1.1999 lähtien viittaukset viralliseen ecuun korvautuvat viittauksilla euroon siten, että yksi euro vastaa yhtä ecua. Asetus sisältää lisäksi määräykset lopullisesti kiinnitettyjen vaihtokurssien muuntotavasta ja rahamäärien pyöristämisestä.

Toinen, varsinainen euron käyttöönottoa koskeva ja siirtymäkauden säännökset sisältävä asetukset tulee voimaan vuoden 1999 alussa. Sen mukaan talous- ja rahaliiton kol-

**Rahoitusvalvonta
säilyy EMUn
kolmannessakin
vaiheessa kotimaan
viranomaisten
vastuulla.**

mannessa vaiheessa mukana olevien jäsenvaltioiden raha on euro 1.1.1999 lukien. Vuoden 2001 lopussa päättyvän siirtymäkauden ajan sovelletaan vielä kansallista rahalainsäädäntöä ja euro voidaan ilmaista myös kansallisina rahayksikköinä. Euroseteleitä ja -metallirahoja aletaan laskea liikkeeseen joulukuussa pidetyn Eurooppa-neuvoston kokouksen päätöksen mukaisesti 1.1.2002. Kansalliset setelit ja metallirahat säilyvät laillisina maksuvälineinä enintään kuuden kuukauden pituisen siirtymäkauden ajan.

Eurosetelit ja -metallirahat

Edellisen vuoden joulukuussa suunnittelukilpailun voittaneesta ehdotuksesta ryhdyttiin vuoden 1997 aikana valmistelemaan kaikki tekniset ja turvallisuusvaatimukset täyttävää setelisarjaa. Kun euroseteleiden luonnokset julkistettiin heinäkuussa 1997, niissä ei ollut näkyvissä kaikkia euroseteleihin lopulta sisällytettäviä yksityiskohtia ja turvatekijöitä.

Vuoden aikana jatkettiin myös testiseteliprojektia, jonka avulla arvioitiin eri setelipainojen mahdollisuudet valmistaa identtisiä, tekniset vaatimukset täyttäviä euroseteleitä. Samoin selvitettiin eri setelinvalmistajien ja eri setelipapereille painettujen testisetelien luettavuutta setelinlajittelukoneissa.

Euroseteleiden tuotantoa ja liikkeeseenlaskua koskeva valmistelutyö jatkui vuoden aikana. Huomiota kiinnitettiin erityisesti vaihtoehtoihin tuotantojärjestelyihin ja niihin liittyviin kustannuskysymyksiin. Niin ikään arvioitiin eri setelilajien liikkeeseenlaskuja varastointitarvetta sekä liikkeeseenlaskun jälkeen tarvittavan ylimenokauden pituutta.

Rahahuoltoon liittyvät kysymykset nousivat vuoden aikana keskeisesti esille. Mm. euroalueen yhteisen setelinväärennöksiä käsittelevän tietopankin perustamisesta tehtiin päätös. Yhtenäistä linjaa siitä, miten euroalueen maiden keskuspankit hoitavat setelei-

den vaihdon, sen jälkeen kun valuutat on peruuttamattomasti kiinnitetty 1.1.1999, ei sen sijaan toistaiseksi saatu syntymään.

Vuoden aikana EMI järjesti tapaamisen Euroopan pankkijärjestöjen, automaattialan (European Vending Association) ja yksityisten arvokuljettajien edustajien kanssa. Tilaisuudessa keskusteltiin mahdollisuuksista yksinkertaistaa eurorahojen vaihtoa pankkisektorin kannalta, automaattialan tarpeista mm. setelien turvatekijöiden osalta sekä rahanvaihtoon liittyvistä logistisista ongelmista.

Euromääräisten metallirahojen valmistelu eteni rinnan euroseteleiden valmistelun kanssa. Valmistelusta vastaa Ecofin-neuvoston alainen rahapajojen johtajien muodostama työryhmä. Metallirahojen teknistä valmistelua ja tarvearvioita käsiteltiin myös rahakomiteassa.

Tilastointi

Vuonna 1997 alkoi EMUn kolmannen vaiheen tilastovaatimusten ensimmäinen toteutusvaihe, ja samalla jatkettiin vaatimusten käsitteellistä viimeistelyä sekä uusien tilastovaatimusten kehittelyä. Raha- ja pankkitilastoissa alettiin toteuttaa rahalaitosten tasetiedon keruuta, jonka edistymistä seurattiin maittain tiiviisti vuoden mittaan. Rahalaitosten yhdenmukaistettujen tasetilastojen on oltava EKP:n käytettävissä heti sen perustamisen jälkeen. Rahalaitosjoukon määrittelyn tuloksena valmistui väliaikainen rahalaitosluettelo, joka sisälsi vuoden 1996 lopun tilanteen mukaisina kaikkien EU-maiden rahalaitokset. Luettelossa olevien rahalaitosten katsottiin täyttävän rahalaitosten määrittelyn, eli niiden kautta voidaan katsoa rahapolitiikan välittyvän talouteen. Luettelossa olevat rahalaitokset kuuluvat taseraportoinnin piiriin. Lopullinen rahalaitosluettelo julkaistaan keväällä 1998. Rahamarkkinarahastojen sisällyttäminen rahalaitosjoukkoon han-

kaloitti määrittelyä, koska yleiseurooppalais-ta juridista määritelmää rahamarkkinarahas-toista ei ole olemassa.

Vuonna 1997 valmistui myös keskuspankkien käyttöön tarkoitettu ohjekirjanen asetilastojen laadinnasta. Tämän lisäksi raha- ja pankkitilastoinnin kansallisia institutionaalisia puitteita esittelevä kirja saatettiin ajan tasalle.

Korko- ja arvopaperitilastojen yhdenmukaistaminen alkoi vuoden 1997 loppupuolella. Näiden tilastojen yhdenmukaistaminen vaatii niin paljon aikaa, että talous- ja rahaliiton kolmannen vaiheen alussa sovelletaan kansallisia tilastoja EKP:n tarpeisiin.

Maksutasetilastoissa saatiin valmiiksi käsitteistön yksityiskohtainen yhdenmukaistaminen yhteistyössä IMF:n kanssa. Johdannaisinstrumenttien osalta hyväksytyt menettelyt johtivat IMF:n 5. maksutasekäsikirjan suositusten muutoksiin. Lisäksi EMI:ssä päätettiin täydentää 1996 sovituja maksutasetilastovaatimuksia euroalueen yhdenmukaistetulla ulkomaisella nettovelkalaskelmalla (saatatavat ja velat suhteessa muuhun maailmaan). Tämä merkitsee useille jäsenmaille huomattavaa tilastojen kehittämistarvetta, koska varantotiedot puuttuvat monesta maasta. Euroalueen ensimmäinen ulkomaista nettovelkaa ja -saatavaa kuvaava vuositilasto tuotetaan vuoden 1999 lopun tilanteesta.

Vuonna 1997 käynnistettiin projekti, jonka tehtävä on suunnitella euroaluetta koskeva neljännesvuosittainen rahoitustilinpitojärjestelmä. Tämä työ jatkuu ainakin vuoden 1998 loppuun.

EKP:n tilastoasetuksen valmistelua jatkettiin komissiossa. Asetuksen keskeisiä asioita ovat raportointivelvollisten määrittely, mahdolliset raportoinnin laiminlyönnistä aiheutuvat sanktiot sekä erityisesti tilastotietojen luottamuksellisuuden määrittely.

EU:n neuvoa-antava raha-, rahoitus- ja maksutasetilastokomitea keskittyi talous- ja

rahaliiton lähentymiskriteerien tilastopohjan yhtenäistämiseen. EU:n tilastoviraston Eurostatin aloitteesta ryhdyttiin myös valmistelemaan EU-tason maksutasetilastojen tuotantovastuiden jakamista sen ja tulevan EKP:n kesken. Eurostat, jonka vastuulle kuuluvat mm. EU-alueen vaihtotasetilastot, käynnisti vuoden aikana näiden tilastojen raportointia säätelevien sopimusten valmistelut.

Tietotekniikka

Tietotekninen valmistelu on keskeinen osa EMU-valmistelua, koska huomattava osa EKPJ:n yhteisistä järjestelmistä pohjautuu tietotekniikan hyödyntämiseen.

EMUn kolmannen vaiheen edellyttämien tietotekniikkamuutosten määrittely saatiin suurelta osin valmiiksi, ja useita toteutusprojekteja käynnistyi. EU-keskuspankkien uusi yhteinen telekonferenssijärjestelmä otettiin käyttöön. Yhteisen valuutta- ja rahapolitiikan toteuttamisen edellyttämien tietojärjestelmien toteutus saatiin hyvään vauhtiin; testivaiheeseen päästään vuoden 1998 alussa. EKPJ:n tietoverkon rakentamisessa tähdätään verkon käyttöönottoon vuoden 1998 ensimmäisellä kolmanneksella. EKPJ:n tietoturvapoliittikka hyväksyttiin EMI:n neuvostossa, ja se sitoo myös kansallisia keskuspankkeja.

Muu EU-työ

Suomen Pankin asiantuntijat osallistuivat EU:n lainsäädäntötyöhön sekä komission että EU:n neuvoston alaisissa työryhmissä. Neuvostossa olivat käsiteltävinä mm. selvityksen lopullisuutta maksujärjestelmissä ja arvopapereiden selvitysjärjestelmissä koskeva direktiiviehdotus, kiinteistövakuudellisten luottojen käsittely vakavaraisuussäännöstös-sä, hyödyke- ja osakejohdannaisia koskevien säännösten lisääminen vakavaraisuusdirek-

Komissiossa valmisteltiin mm. finanssi-konglomeraattien valvontaan liittyviä periaatelinjauksia.

tiivin liitteisiin sekä luottolaitosten ja sijoituspalveluyritysten markkinariskin pääoma-vaatimusta koskevan direktiivin muutos (ns. CAD II -direktiivi). Poliittista ratkaisua jäivät edelleen odottamaan luottolaitosten toiminnan uudelleenjärjestelyä ja purkamista koskeva direktiivi samoin kuin direktiivi arvopaperikomitean perustamisesta; kumpikin direktiivi oli saatu lähes valmiiksi jo vuonna 1996.

Komissiossa valmisteltiin asiantuntijatasolla mm. finanssikonglomeraattien valvontaan liittyviä periaatelinjauksia, luonnosta elektronisen rahan direktiiviksi, johdannaissovimusten kirjanpito- ja tilinpäätös-säännösten kehittämistä sekä käynnistettiin pysähdyksissä ollut valmistelu sijoitusrahastolainsäädännön uudistamiseksi.

Kotimaisessa EU-asioiden komiteassa oli Suomen Pankin edustajana johtokunnan jäsen Esko Ollila. Talous- ja rahapolitiikkaa, kansainvälisiä rahoituskysymyksiä, veroja, rahoituspalveluja ja pääomanliikkeitä sekä vakuutuspalveluja käsittelevissä valmistelujaostoissa oli myös Suomen Pankin edustajia. Suomen Pankki osallistui niin ikään EU-asioiden komitean heinäkuussa perustetun laajentumisjaoston toimintaan. Jaosto koordinoi EU:n laajentumiseen liittyvien kysymysten kotimaista valmistelua. Pankki osallistui lisäksi eri ministeriöiden EU-koordinaattorien yhteistyöhön sekä hallitusten välisen konferenssin ja komission laatiman Agenda 2000-tiedonannon edellyttämään kotimaiseen valmisteluun.

Muu kansainvälinen yhteistyö

Kansainvälinen järjestelypankki

Kansainvälinen järjestelypankki (BIS) toimii keskuspankkien yhteisenä pankkina ja yhteistyöjärjestönä. Kuukausittain Baselissa pidettävissä kokouksissa keskuspankkien pääjohtajat ja asiantuntijat keskustelevat lähinnä raha- ja talouspolitiikan kysymyksistä. Myös rahoitusmarkkinoiden tila ja muut ajankohdalliset, keskuspankkeja koskevat aiheet kuuluvat kokousten asialistalle.

Johtokunnan puheenjohtaja Sirkka Härmäläinen oli jäsenenä ohjausryhmässä, jonka tarkoituksena on valvoa ja johtaa BIS:n keskuspankeille johtamiskysymyksissä antaman tuen kehittämistä. Ryhmään kuuluu kaikkiaan seitsemän jäsentä eri keskuspankkien johdosta. Vuonna 1997 ryhmässä keskityttiin erityisesti keskuspankkien tehtävien, suorituskyvyn ja kustannustehokkuuksien vertailuun sekä rahoitusmarkkinoiden valvontakysymyksiin.

Järjestelypankki pitää yllä tietorekisteriä, jolla seurataan keskuspankkien siirtymätalouksille myöntämää teknistä apua. BIS hoiti myös Kansainvälisen valuuttarahaston ohjaaman teknisen avun seuranta- ja koordinaatiokokousten käytännön järjestelyjä. Suomen Pankin asiantuntijoita osallistui näihin kokouksiin.

Kansainvälinen valuuttarahasto

Kansainvälisen valuuttarahaston (IMF) ja Suomen välinen vuosittainen rahaston IV sopimusartiklan mukainen konsultaatio pidettiin huhtikuussa. Sen aikana rahaston ekonomistit perehtyivät Suomen talouden tilanteeseen. Konsultaatioraportti käsiteltiin heinäkuussa rahaston johtokunnassa. Uuden käytäntönsä mukaisesti IMF julkaisi johtokuntakäsittelystä lyhyen lehdistötiedotteen. IMF:n johtokunnan mielestä Suomen talouspolitiikka on ollut yleisesti ottaen onnistunutta. Johtokunta painotti kuitenkin, että Suomen tulisi edelleen jatkaa julkisen talouden tasapainottamista ja tehostaa toimia työmarkkinoiden joustavuuden lisäämiseksi, jotta työttömyysongelma lievenisi.

Valuuttarahaston toiminnan painopistealueita vuonna 1997 olivat jäsenmaiden talouksien seuranta, kansainvälisten pääoma- ja valuuttamarkkinoiden mahdollisimman häiriöttömän toimintaympäristön varmentaminen, rahoitusresurssien riittävydestä huolehtiminen sekä köyhien ja velkaantuneiden jäsenmaiden selviytymismahdollisuuksien parantaminen. Erityisesti maailmanlaajuisen rahoitusmarkkinoiden yhdentymisen ja talouden rakenteiden muutosprosessin lisäämä häiriöiden leviämisherkkyys aset-

IMF toimi luottamuksen ja taloudellisen vakauden palauttamiseksi Kaakkois- ja Itä-Aasiassa.

tivat rahaston voimavarat ja toimintatavat koetukselle.

IMF toimi luottamuksen ja taloudellisen vakauden palauttamiseksi Kaakkois- ja Itä-Aasiaan ja pyrki rajoittamaan epävarmuuden leviämistä kansainvälisille valuuttaja pääomamarkkinoille. Rahasto jatkoi ja korotti heinäkuussa Filippiineille aiemmin myöntämäänsä laajennettua rahoitusta, jonka suuruudeksi tuli 0.8 mrd. erityistä nosto-oikeutta (Special Drawing Rights, SDR). Elokuussa IMF myönsi Thaimaalle 2.9 mrd. SDR:n ja marraskuussa Indonesialle 7.3 mrd. SDR:n suuruisen valmiusluoton, molemmat osana laajempaa rahoitusjärjestelyä. Joulukuussa IMF myönsi Etelä-Korealle 15.5 mrd. SDR:n suuruisen valmiusluoton niin ikään osana laajempaa rahoitusjärjestelyä. Suurin osa Etelä-Korean saamasta luotosta annetaan kuitenkin joulukuussa perustetun uuden nk. täydentävän luottojärjestelyn (Supplemental Reserve Facility) puitteissa. Täydentävällä luottojärjestelyllä voidaan lainata poikkeuksellisen suuria rahasummia suhteellisen lyhyellä takaisinmaksuajalla.

Valuuttarahasto pyrkii parantamaan taloustiedon määrää ja laatua, jotta markkinoilla olisi mahdollisimman hyvä tietämys jäsenmaiden talouksien tilasta. Tällä uskotaan vähennettävän yllätyksien aiheuttamia häiriöitä. Tähän päämäärään tähtäsi jo vuonna 1996 käynnistetty jatkuva kehittämistyö tilastojen julkaisukäytännön yhtenäistämiseksi. Tärkeätä tiedonsaantia parantaa myös huhtikuussa tehty päätös julkaista lyhyt lehdistötiedote IV artiklan mukaiseen konsultaatioon liittyvän johtokunnan kokouksen johtopäätöksistä, mikäli keskustelun kohteena oleva jäsenmaa sen sallii. Markkinaherkkää aineistoa valuuttarahasto ei kuitenkaan julkista.

Rahoitusmarkkinoiden yhdentymisen myötä ilmenneet ja kasvaneet riskit lisäsivät

paineita vahvistaa IMF:n rahoitusresursseja. Syyskuussa Hongkongissa pidetyn vuosikokouksen yhteydessä päätettiinkin suositella valuuttarahaston hallintoneuvostolle jäsenkiintiöiden lisäämistä 45 prosentilla nykyisestä hieman yli 146 mrd. SDR:stä. Korotuksen jälkeen IMF:n jäsenosuudet olisivat yhteensä noin 212 mrd. SDR:ää. Tarkoituksena on, että kolme neljäsosaa korotuksesta jaetaan tähänastisten jäsenosuuksien suhteessa. Loput jaetaan tavalla, joka parantaa jäsenmaiden todellisten taloudellisten voimasuhteiden heijastumista jäsenosuuksiin. Yksittäisen erityiskorotuksen saa viisi maata, joiden jäsenosuudet poikkeavat erittäin huomattavasti laskennallisista jäsenosuuksista ja jotka lisäksi kykenevät vahvistamaan valuuttarahaston likviditeettiä keskipitkällä aikavälillä. Suomen jäsenosuus kasvaa tehdyn esityksen mukaan vajaat 47 % eli nykyisestä 861.8 milj. SDR:stä 1263.8 milj. SDR:ään (Suomen markkoina 6.3 mrd. markasta 9.3 mrd. markkaan vuoden 1997 lopun SDR-kursin mukaan). Suomen jäsenosuus prosentteina IMF:n yhteenlasketuista jäsenosuuksista pysyy kuitenkin käytännössä muuttumattomana eli noin 0.6 prosenttina. Lopullinen päätös IMF:n jäsenosuuksien korotuksista tehdään vuonna 1998.

Valuuttarahasto pyrki myös lisäämään mahdollisuuksiaan ottaa lainaa jäsenmailtaan ns. NAB-järjestelyn (New Arrangements to Borrow) avulla. Voimaan tullessaan tämä järjestely täydentää vanhempaa, G 10-maiden kanssa ylläpidettyä ns. GAB-järjestelyä (General Arrangements to Borrow). Uuden järjestelyn luottopotentiali, 34 mrd. SDR:ää, on kaksinkertainen aikaisempaan verrattuna. Se on tarkoitettu torjumaan kansainvälistä rahoitusjärjestelmää uhkaavaa systeemiriskiä. Luotonantajina on nyt 25 IMF:n jäsenmaata tai niiden keskuspankkia. Järjestelyn rahoitusosuudet määräytyvät osallistu-

jamaiden suhteellisten IMF-jäsenkiintiöiden perusteella mutta kuitenkin niin, että vähimmäisosuus on 1 % kokonaissummasta eli 340 miljoonaa SDR:ää (2.5 mrd. markkaa). Muun muassa Suomen osuus on tämän suuruinen. NAB-sopimus astuu voimaan, kun se on hyväksytty osallistujamaiden kansallisissa elimissä ja kun 85 prosentin vähimmäismäärä rahoitussitoumuksista on varmistettu.

Vuosikokous päätti IMF:n erityisten nosto-oikeuksien kertaluonteisesta erityiskohdentamisesta jäsenmaille. Kaikki maat eivät ole voineet osallistua jokaiseen aiempaan kohdennukseen sen takia, etteivät ne silloin ole olleet IMF:n jäseniä. Tarkoituksena on nyt korjata epätasapuoliseksi koettu tila ja saattaa kaikkien jäsenmaiden kumulatiivisesti saama SDR-määrä 29.3 prosenttiin jäsenosuuksista. Erityiskohdentaminen kaksinkertaistaa nykyisestäään SDR:ien määrän vajaan 43 miljardiin. Sääntömuutos astuu voimaan, kun kolme viidennestä niistä jäsenistä, joiden yhteenlaskettu ääniosuus on 85 %, on hyväksynyt muutoksen.

Valuuttarahastossa olivat käynnissä myös valmistelut sopimusartiklojen uudistamiseksi siten, että pääomanliikkeiden vapaus tulisi yhdeksi järjestön tavoitteista. Käytännössä rahasto on jo pitkään tukenut pääomanliikkeiden vapautusta, ja nyt tämä käytäntö pyritään virallistamaan. Jotta vapauttaminen olisi tehokasta, on tarkoitus myös mahdollisimman laajasti varmistaa pääomanliikkeiden taustalla olevien taloustoimien vapaus. Etenkin ylimenokaudella on kuitenkin tarkoitus sallia poikkeustilanteissa pääomanliikkeiden tilapäinen rajoittaminen. Uudistuksessa otetaan huomioon muiden kansainvälisten järjestöjen toimivallat ja vastuut tällä alueella. Asiasta on keskusteltu myös EU:n piirissä lähinnä toimivallan näkökulmasta.

Keväällä 1997 päästiin käytännön toimenpiteisiin valuuttarahaston ja Maailman-

pankin yhteisessä aloitteessa köyhien ja velkaantuneiden maiden auttamiseksi. Ensimmäiset maat voitiin hyväksyä aloitteen piiriin, kun aloitteeseen liittyvistä yksityiskohteisista säännöistä ja kelpoisuuskriteereistä sekä velkahelpotusten laajuudesta ja taakan kannosta rahoittajien kesken päästiin sopimukseen. Tämän ns. HIPC-aloitteen (Highly Indebted Poor Countries) tavoitteena on, että tehokkaan sopeutusprosessin läpikäynyt yli-velkaantunut maa voi velkahelpotusten avulla keskipitkän ajan kuluessa saada velkatilanteen hallintaansa. IMF osallistuu aloitteeseen rakenteelliseen sopeutukseen tarkoitetun ESAF-rahoitusjärjestelynsä (Enhanced Structural Adjustment Facility) kautta. Koska ESAF-järjestelyn omasta rahoituksesta vuosina 2000–2004 ei päästy täyteen selvytykseen, jäi myös HIPC-rahoituskysymys IMF:n osalta vielä auki.

Valuuttarahasto käsitteli vuoden aikana myös EMUun liittyviä kysymyksiä. IMF järjesti maaliskuussa laajalle osanottajapiirille EMU-seminaarin, jossa pohdittiin EMUn vaikutuksia kansainvälisen rahoitusjärjestelmän ja valuuttarahaston näkökulmasta. Varsinainen valmistelutyö IMF:n piirissä tähtäsi kaikkien sellaisten kysymysten selvittämiseen, joihin EMUn syntyminen vaikuttaa IMF:n toiminnassa.

Suomen Pankin johtokunnan puheenjohtaja Sirkka Hämäläinen oli Suomen edustaja valuuttarahaston hallintoneuvostossa. Hänen varajäsenenään toimi johtokunnan jäsen Esko Ollila.

Pohjoismaiden ja Baltian maiden yhteisenä edustajana rahaston johtokunnassa oli ruotsalainen Eva Srejber. Ruotsin keskuspankki koordinoi vaalipiirin kannanottojen valmistelua.

Tekninen apu

Suomen Pankin asiantuntijoita osallistui vuoden 1997 aikana erilaisiin tekniseen apuun liittyviin, IMF:n johdolla toteutettuihin työtehtäviin lähinnä siirtymätalouksissa. Pankin asiantuntijoita oli samantapaisissa tehtävissä myös EU:n TACIS-ohjelman kautta. Pankki osallistui Venäjän ja Ukrainan keskuspankkien henkilökunnan TACIS-koulutusohjelmaan. Kysymyksessä on EU-maiden keskuspankkien yhteinen hanke, jota IMF koordinoi ja EU rahoittaa. Suomen Pankki koulutti niin ikään EU:n PHARE-ohjelman tukemana eräiden muiden itäeurooppalaisten keskuspankkien henkilökuntaa. Lisäksi Suomen Pankki antoi kahdenvälistä teknistä apua useille siirtymätalouksien keskuspankeille.

Muu kansainvälinen toiminta

Pohjoismainen finanssivaliokunta (NFU), joka on keskuspankkien ja valtiovarainministeriöiden välinen yhteistyöelin, kokoontui kolmesti vuoden aikana. Pääpaino kokouksissa oli Kansainvälisen valuuttarahaston johtokunnassa esiin tulevista asioista. Syys-

kuussa kokoontui finanssivaliokunnan kokouksen yhteydessä ensimmäistä kertaa Pohjoismaiden ja Baltian maiden vaalipiirikomitean kokous, jossa käsiteltiin erityisesti IMF:n tulevan vuosikokouksen yhteydessä esiin tulevia asioita. Tarkoituksena on vastaisuudessa pitää komitean kokous aina ennen vuosikokousta. IMF:n johtokunnassa esitettävien kannanottojen suuntaviivoja valmisteltiin myös kahdessa Pohjoismaiden ja Baltian maiden yhteisessä koordinaatiokokouksessa.

Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestössä (OECD) Suomen Pankin edustajat olivat mukana mm. talouspoliittisen komitean, rahoitusmarkkinakomitean, pääomaliikekomitean sekä näiden alaisten työryhmien työskentelyssä. Pankin asiantuntijat osallistuivat myös siirtymätalouksien tilaa seuraaviin kokouksiin.

OECD:n asiantuntijat tekivät helmikuussa säännönmukaisen maatutkintavierailun Suomeen. Tutkintakokous järjestettiin kesäkuussa ja raportti julkaistiin elokuussa.

Suomen Pankilla oli edustajansa viranomaisvaltuuskunnassa, jonka tehtävänä oli valmistella yhteisiä kannanottoja neuvotteluihin, joita käydään OECD:ssä monenkeskisen investointisopimuksen (MAI) solmimiseksi.

Suomen Pankin tärkeimmät tavoitteet valuuttavarannon sijoittamisessa ovat sijoitusten turvallisuus ja niiden likvidiuden varmistaminen. Näissä rajoissa varannolle pyritään saamaan mahdollisimman hyvä tuotto.

Valuuttavaranto on sijoitettuna kansainvälisillä rahoitusmarkkinoilla ulkomaisen valuuttojen määräisiin korkoinstrumentteihin ja kultaan. Lisäksi varantoa on ecusaamisena Euroopan rahapoliittiselta instituutilta sekä Kansainvälisen valuuttarahaston varantosuutena ja erityisinä nosto-oikeuksina.

Keskeisimmät varannon sijoittamisen riskit ovat valuutta- ja korkoriski, luottoriski sekä likvidiysriski. Riskejä hallitaan kokonaisuutena; käytännössä tärkeimpiä riskienhallintamenetelmiä ovat sijoitusten hajauttaminen sekä tarkka hyväksytyjen sijoituskohteiden ja kaupankäynnin vastapuolten valinta. Toimintavaltuuksia rajoitetaan limiiteillä, joita valvotaan jatkuvasti.

Varantoon liittyvistä epävarmuustekijöistä vaikutuksiltaan merkittävin on valuuttariski. Valuuttakurssien muutoksista aiheutuvia varannon arvonheilahteluja pyritään rajoittamaan hajauttamalla varanto eri valuuttoihin. Valuuttajakauman ajantasaisuus arvioidaan säännöllisesti. Tärkeimmät sijoitusvaluutat vuonna 1997 olivat Yhdysvaltain dol-

lari, Saksan markka, Ison-Britannian punta, Ranskan frangi, Japanin jeni ja Tanskan kruunu.

Korkoriskiä hallitaan mm. hajauttamalla sijoituskohteet sekä asettamalla sijoitustoiminnalle konservatiiviset korkoriskirajat. Varannon likvidiys turvataan käyttämällä laajaa likvidien sijoituskohteiden valikkoa. Luottoriskiä rajoitetaan sijoittamalla valtaosa varannosta edellä mainittujen valtioiden liikkeeseen laskemiin arvopapereihin ja näiden arvopapereiden takaisinmyyntisopimuksiin.

Suomen Pankin vaihdettavan valuuttavarannon määrä kasvoi vuoden aikana 15 058 milj. markkaa 51 455 milj. markkaan.

Vaihdettavan varannon pääerät ja niiden muutos vuoden 1997 aikana olivat seuraavat:

	Varanto 31.12.1997	Varanto 31.12.1996	Muutos
	milj. mk		
Kulta	1 742	1 742	-
Erityiset			
nosto-oikeudet	1 772	1 344	428
Varanto-osuus			
IMF:ssä	3 036	1 953	1 083
Ecusaaminen EMiltä	4 078	2 541	1 537
Valuuttasaamiset	40 827	28 817	12 010
Yhteensä	51 455	36 397	15 058

Varannon suurin kasvu ajoittui tammikuuhun, jolloin Suomen Pankki osti valuuttoja avistamarkkinoilta peräti 38 340 milj. markalla. Taustalla olivat lähinnä ulkomaisten sijoittajien odotukset markan vahvistumisesta, mikä aiheutti merkittävän valuuttavirran Suomeen. Vuoden alun nopean kasvun jälkeen varannon määrä supistui vuoden aikana valtion ulkomaisen velan hoitomaksujen seurauksena nettomääräisesti 32 095 milj. markalla. Pääomantuonnin myötä rajusti kasvaneen likviditeetin hallinnoimiseksi Suomen Pankki solmi uusia termiinisopimuksia 18 510 milj. markan arvosta. Vuoden loppuun mennessä termiiniposition annettiin kokonaisuudessaan eräänä.

Tutkimus, tilastot, tiedotus ja julkaisut

Talouden analyysi ja tutkimus

Talouden seurannassa olivat tärkeässä asemassa pankin ekonomistiosastojen yhteistyössä kuukausittain laatimat, talouden kehitystä arvioivat raportit. Seuranta painottui erityisesti inflaationäkymien ja inflaatioon vaikuttavien tekijöiden arviointiin. Osana valmistautumista EMUn kolmanteen vaiheeseen tehostettiin EU-maiden, mutta myös tärkeimpien Euroopan ulkopuolisten maiden taloudellista seuranta. Taloudellisen kehityksen seuranta kytkeytyi tiiviisti Suomen Pankissa laadittuihin ennusteisiin. Ennuste- ja analyysivälineinä käytettiin, pienempien mallien ohella, uudistettua Suomen kansantalouden ekonometristä makromallia (BOF5) sekä kansainvälisen talouden NIGEM-mallia. Seurannassa käytettyjen talousindikaattoreiden perusteella arvioitiin lähitulevaisuuden taloudellista kehitystä. Ennusteiden toteutumista arvioitiin puolestaan jatkuvasti vertaamalla toteutunutta kehitystä ennusteisiin. Suomen Pankin arvioita tulevasta talouskehityksestä, erityisesti inflaatiosta, saatettiin julkisuuteen säännöllisesti mm. neljännesvuosijulkaisussa *Markka & talous*.

Taloudellinen tutkimus Suomen Pankissa suuntautuu rahapolitiikan kannalta tärkeisiin makrotaloudellisiin kysymyksiin ja rahoitus-

markkinoiden toimintaan, johon kuuluvat olennaisena osana myös maksujärjestelmäkysymykset. Tutkimus- ja selvitystoiminnan tuloksia julkaistaan painettuina tutkimusjulkaisuihin ja monistettuina keskustelualoitteina. Useista hankkeista raportoidaan myös artikkeleina pankin aikakausjulkaisuissa. Vuonna 1997 tutkimuksista tiedottamista tehostettiin pankin Internet-kotisivua hyödyntäen.

Makrotaloudellisessa tutkimuksessa tarkasteltiin lähinnä inflaation hallintaan ja talous- ja rahaliiton valmisteluun liittyviä ajankohtaisia aiheita. Yksittäisistä, julkaisuun johtaneista tai johtavista hankkeista mainittavimpia olivat tutkimus, jossa arvioitiin finanssipolitiikan vaikutuksia kotitalouksien kulutus- ja säästämissäätöksiin Euroopan eri maissa, sekä projekti, jossa tutkittiin rahan kysynnän ja raha-aggregaattien merkitystä alhaiseen inflaatioon tähtäävän rahapolitiikan toteutuksessa. Julkisen talouden tasapainon kestävyttä EMU-oloissa tutkittiin mm. eläkkeiden rahoituskysymyksen näkökulmasta. Euroopan rahataloudellisen integraation ongelmia käsittelevässä tutkimuskokonaisuudessa tarkasteltiin ERM-järjestelmän vaikutuksia jäsenmaiden rahapolitiikkaan ja Euroopan roolia rahapolitiikan globaalissa koordinaatiossa. Ennustetyössä käytettävän kokonaistaloudellisen BOF5-mallin edelleen kehittelyä ja testausta jatkettiin.

Rahoitusmarkkinatutkimuksessa keskeisiä aiheita olivat sekä rahoitusmarkkinoiden sopeutuminen EMUun että vakauteen liittyvät kysymykset. Pankkiriskien mittaamenetelmiä käsitellyt tutkimusprojekti valmistui. Pankkilainsäädännön kehittämistarpeita Suomen pankkikriisin kokemusten valossa selvittänyt projekti jatkui toista vuotta. Tämän ohella pankki osallistui myös toiseen juridiseen tutkimusprojektiin; siinä selvitettiin Euroopan pankkisaneerauslainsäädännön ongelmia ja kehittämismahdollisuuksia.

Suomen rahoitusmarkkinoiden historiallista tilastoa kokoava tutkimusprojekti keskittyi Suomen Pankin kuukausiperusteisen taseaineiston keräämiseen ja yhdenmukaistamiseen 1860-luvulta alkaen sekä sotien välisen ajan maksutasetilastoon.

Vuoden aikana tehtiin tutkimustoiminnan kehittämistä koskevia strategisia päätöksiä, jotka perustuvat arvioon, jonka mukaan vaikuttava ja rakentava osallistuminen Euroopan keskuspankkijärjestelmän toimintaan tulee vaatimaan Suomen Pankin taloudellisen analyysin uudelleensuuntaamista ja sen tieteellisen tason kohottamista. Tähän pyritään käynnistämällä tutkimusosastolla kaksi pitkävaikutteista tutkimusohjelmaa, joissa Suomen Pankin tieteellisesti ansioituneimmat ekonomistit ja vierailevat tutkijat tekevät kansainväliselle tasolle yltävää tutkimusta yhteältä rahapolitiikan mallintamisen ja toisaalta rahoitustoimialan rakennemuutosten alueilta.

Siirtymätalouksien tutkimuksesta on vastannut pankin idäntalouksien yksikkö, joka muuttui vuoden 1998 alusta siirtymätalouksien tutkimuslaitokseksi. Nimenmuutos kuvaa pankin päätöstä kehittää yksikön harjoittamaa, erityisesti Venäjän ja Baltian maiden talouksiin kohdistuvaa tutkimusta entistä analyyttisempaan suuntaan. Tämän ohella laitos jatkaa kohdemaidensa talouksien seuraamista ja tähän liittyvää tietopalvelua. Vuon-

na 1997 yksikön harjoittaman seurannan, selvitysten ja tutkimusten painopiste oli erityisesti Venäjän talousuudistuksen ja vakautuspolitiikan, niiden yhteiskunnallisten vaikutusten sekä Baltian maiden talouspolitiikan analysoinnissa. Lisäksi paneuduttiin EU:n idänsuhteiden kehitykseen. Idäntalouksien tutkimus toi yksikköön useita ulkomaisia vierailevia tutkijoita.

Tietohallinto

Tilastotuotanto ja tietopalvelu

Vuoden 1997 alusta tuli voimaan mittava kansallisen pankkiraportoinnin uudistus, joka oli valmisteltu Rahoitustarkastuksen, Suomen Pankin ja Tilastokeskuksen eli ns. Virati-ryhmän yhteistyönä. Uudistuksen jälkeen kaikki keskeiset näille viranomaisille toimitettavat tilastoraportit olivat yhdenmukaisia määritelmiltään ja tietotekniseltä toteutukseltaan.

Tilastojen uudistaminen talous- ja rahaliiton kolmatta vaihetta varten eteni vaiheittain EMIn asettamia aikatauluja seuraten. Pääpaino oli pankkitilastoraportoinnin valmistelussa. EKP:n edellyttämien pankkitilastojen tuotantovastuu siirrettiin Tilastokeskukselta Suomen Pankille, koska Suomen Pankin tulee vastata EKP:lle toimitettavien tietojen sisällöstä, laadusta ja tietojenannon oikea-aikaisuudesta. Pankkitilastojen EKP-vaatimukset koskevat rahalaitoksia, joiksi Suomessa on alustavasti määritelty talletuspankit ja talletuspankkitoimintaa harjoittavat ulkomaisten luottolaitosten sivukonttorit. Tietoja kerätään kuukausittain ja neljännesvuosittain monin eri luokitteluin. Kuukausitietojen EKP-määritysten mukainen raportointi alkaa vuoden 1998 alusta.

Suomen maksutasetilasto julkaistiin kuukausittain, ja sen julkaisuviipeeksi vaikiintui noin seitsemän viikkoa Tullihallituk-

sen ulkomaankauppatietojen saatavuuden perusteella. Vuodesta 1998 alkaen EMille/EKP:lle toimitettavien maksutasetietojen laadinnan valmistelu aloitettiin. Niin ikään aloitettiin neuvottelut Tilastokeskuksen kanssa Suomen Pankin ja Tilastokeskuksen välisen työnajon mahdollisesta muuttamisesta palvelujen ulkomaankaupan rakennetilastojen tuotannossa. Tämä oli seurausta EU:n tilastoviraston Eurostatin tavoittelemasta palvelujen ulkomaankauppatietojen yksityiskohtaisuuden lisääksestä.

Suomen Pankin kirjaston tehtäviin kuuluu hankkia tietopalveluita pankin käyttöön. Kirjasto käytti tietopalvelujen tuottamiseen enenevästi myös sähköisten tietoverkkojen välityksellä hankittua informaatiota. Suomen Pankin ulkopuolisille asiakkaille kirjasto lainaa pankin omia ja EMIn julkaisuja.

Edellisenä vuonna avatun Internet-kotisivun sisältöä laajennettiin asteittain mm. lisäämällä tilastojen valikoimaa. Kotisivun käyttö nelinkertaistui ja oli loppuvuodesta noin 150 000 tiedonhakua kuukaudessa. Sisällöstä saadut palautteet olivat myönteisiä.

Tietotekniikka

EMUn kolmanteen vaiheeseen valmistautuminen oli vuoden keskeisin tehtävä. Tarvitavat järjestelmäprojektit etenivät toteutusvaiheeseen ja niistä TARGET-projekti testausvaiheeseen. Telekonferenssijärjestelmä otettiin käyttöön ja muutakin tietoteknistä EMU-infrastruktuuria valmisteltiin.

Ulkoisia tietoyhteyksiä kehitettiin mm. päättämällä liittyä pankkien väliseen tietoverkkoon (Pankkiverkko 2), jolla korvataan Suomen Pankin tähänastinen pankkiyhteyserkko. Markkinaoperaatioiden ja maksuliiketosaston käyttämästä back office -järjestel-

mästä otettiin käyttöön uusi versio, pankin Unisys-keskuslaitteistot päivitettiin ja Tandem-laitteistojen toimintavarmuutta vahvistettiin oheislaitteinvestoinnein. Useita muitakin toimintaa edistäviä laite- ja järjestelmä-uudistuksia toteutettiin. Pohjoismaiseen sekä pienten ja keskisuurten keskuspankkien tietotekniikkayhteistyön kehittämiseen osallistuttiin aktiivisesti.

Tiedotus ja julkaisut

Pankki pyrki lisäämään keskuspankkipolitiikan avoimuutta ja ymmärrettävyyttä mm. laajentamalla Internet-kotisivun aineistoa. Syksyllä 1996 valmistunutta pankin toimintaa esittelevää multimediaa käytettiin paljon opiskelijavierailujen yhteydessä ja jaettiin runsaasti vierailijaryhmille ja oppilaitoksille. Pankin esitteestä valmistuivat ranskan- ja saksankieliset versiot.

EMU-valmistelujen etenemisestä raportoitiin tiiviisti pankin viestinnässä. Pankin johdon ja asiantuntijoiden tiedotusvälineissä ilmestyneiden haastatteluiden ja kirjoitusten lisäksi Markka & talous -lehdessä ilmestyi useita talous- ja rahaliiton kolmannen vaiheen valmisteluun liittyviä artikkeleita. Lehdessä alettiin julkaista myös ns. EMU-ikkunaa, joka julkaistaan pankin Internet-kotisivulla, myös ruotsiksi ja englanniksi. Kotisivun EMU-osastoa laajennettiin muutoinkin vuoden aikana. Suurelle yleisölle tarkoitettu esite ”Markasta euroon” valmistui kesällä, ja sitä jaettiin yleisölle lähinnä pankkien kautta. Esite on kokonaisuudessaan myös Internet-kotisivulla.

EMIn julkaisujen käännökset työllistivät enenevässä määrin kielipalveluita. EMIn julkaisut kuvaavat varsin seikkaperäisesti valmisteilla olevan Euroopan keskuspankkijärjestelmän toimintoja sen eri lohkoilla. Jul-

kaisujen leviäminen asianomaisille osapuolille ja viranomaisille sekä asiantuntijoiden ja muiden asiasta kiinnostuneiden piiriin pyrittiin varmistamaan tiedottamalla julkaisuisista ja kasvattamalla jakelua.

Pankissa alettiin valmistautua myös entistä laajempaan EMU-viestintään käynnistämällä koulutusohjelma, jolla valmennetaan selkeään ja laaja-alaiseen talous- ja rahaliitosta viestimiseen harjaantunut ryhmä.

Säännöllisistä aikakauslehdistä Markka & talous ilmestyi neljä kertaa ja Bank of Finland Bulletin 11 kertaa. Vuosikirjan nimi muutettiin vuosikertomukseksi ja samalla julkaisun rakennetta ja ulkoasua uudistettiin.

Tutkimussarjassa E ilmestyi kaksi väitöskirjaa.¹ Rahoitusmarkkinat-tilastokatsaus julkaistiin kuukausittain ja maksutasesarjassa julkaistiin tavanmukaiset tilastokatsaukset. Keskustelualoitteita eli pankin eri osastoilla tehtyjä tutkimuksia ja selvityksiä valmistui 20. Keski- ja Itä-Euroopan siirtymätalouksia koskevia tutkimuksia ja selvityksiä sisältävä julkaisu, Idäntalouksien yksikön katsauksia, ilmestyi 7 kertaa. Pitkään suunnitteilla ollut henkilöstömatrikkeli julkaistiin kesällä.

¹ Luettelo pankin julkaisuista vuonna 1997 on liitteenä.

Sisäinen toiminta, organisaatio ja henkilöstö

Organisaatio

Suomen Pankin strategisen suunnittelun lähtökohtana ovat pankin vaihtoehtoisia tulevia toimintaympäristöjä selvittävät skenaariot. Kevään 1997 kuluessa vuotta aiemmin määriteltyjä skenaarioita päivitettiin. Nyt pyrittiin ottamaan huomioon uusin tieto mm. EMU-suunnitelman etenemistä, Suomen pankkisektorin näkymistä ja tietotekniikan vaikutuksista rahoitusmarkkinoilla. Skenaariotyön tuloksia käytettiin hyväksi Suomen Pankin strategisia linjauksia tarkistettaessa.

Suomen Pankin strategiset linjaukset on kuvattu määrittelemällä pankin toiminnan tarkoitus, tavoitetila, yleisstrategia ja toimintatapa. Tavoitetilaksi määriteltiin aiempaa täsmällisemmin, että Suomen Pankki pyrkii olemaan vaikutusvaltainen jäsen Euroopan keskuspankkijärjestelmässä, jossa se antaa panoksensa Euroopan rahaolojen vakauden edistämiseksi. Tästä tavoitetilasta ja toiminnan tarkoituksesta johdettiin pankin yleisstrategia vuodeksi 1998 painottaen erityisesti vuoden poikkeuksellista luonetta.

Strategiatyöskentelyä ja budjettikäytäntöjä uudistettiin niin, että pankin tavoitetila ja strategiat voitiin entistä paremmin muuntaa kaikkia pankkilaisia koskeviksi tavoitteiksi;

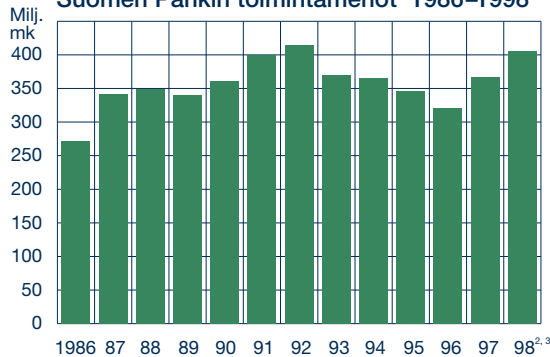
mm. kunkin johtokunnan jäsenen johdolla järjestettiin strategiatilaisuudet.

Johtamisen ja toiminnan kehittämisen kiinnostavimmista ajankohtaisista teemoista järjestettiin johtokunnalle, esimiehille ja asiantuntijoille keskustelutilaisuuksia, joihin kutsuttiin alan huippuasiantuntijoita. Pääjohtajan ja henkilöstön yhteisissä keskustelutilaisuuksissa käsiteltiin mm. ilmapiiritutkimuksen tuloksia, strategisia linjauksia ja niiden viemistä käytäntöön sekä talous- ja rahaliiton kolmannen vaiheen vaikutuksia henkilöstöön.

Keskeisenä osana valmistautumista EMU-ympäristöön oli edelleen varautuminen niihin muutoksiin, joita keskuspankkijärjestelmään liittyminen edellyttää Suomen Pankin strategisissa valinnoissa sekä organisaatio- ja resurssiratkaisuissa. Kun EKPJ tulee toimimaan erittäin pitkälle hajautettuna järjestelmänä, kansallisille keskuspankeille jäävät rahapolitiikan päätöksentekoa lukuun ottamatta miltei kaikki nykyiset valmistelu- ja operatiiviset tehtävät.

Suomen Pankin organisaatiossa tehtiin vain vähäisiä muutoksia. Tarkastusosasto muutettiin tarkastusyksiköksi ja vastuu Suomen Pankin sekkitilijärjestelmän hoidosta siirrettiin laskentaosastolta maksuliikeosastolle. Idäntalouksien yksiköstä päätettiin kehittää siirtymätalouksiin erikoistunut, kan-

Kuvio 36.

Suomen Pankin toimintamenot¹ 1986–1998

¹ Luvut eivät sisällä Rahoitustarkastusta, joka laatii oman toimintakertomuksen.

² Palkkabudjetissa on otettu huomioon vain henkilöstömäärän kasvusta johtuva muutos.

³ Käsitellään Suomen Pankin budjetista erillisenä yksikkönä vuoden 1998 alusta lähtien.

Suomen Pankin toimintamenot ja budjetti, milj. mk¹

	Budjetti 1998 ²	Toteutunut 1997	Toteutunut 1996
Kulut			
Palkat ja palkkiot	160.1	154.6	149.9
Eläkkeet	67.8	63.0	61.4
Sosiaalikulut	20.3	25.1	26.0
Koulutus	10.3	6.9	5.6
Matkat	9.1	6.8	6.2
Atk-kulut	19.8	12.3	13.6
Muut ostopalvelut	31.4	24.7	21.7
Setelien hankintakulut	39.8	32.4	18.6
Kiinteistökulut	27.7	28.3	30.1
Muut kulut	22.8	26.1	21.5
Yhteensä	409.1	380.1	354.5
Investoinnit			
Kone- ja kalusto-investoinnit	31.2	50.1	22.7
Kiinteistöjen investoinnit	32.7	22.6	14.0
Kiinteistöt ja käyttöomaisuusosakkeet	0.0	57.0	38.0
Yhteensä	63.9	129.7	74.7
Kulut yhteensä	473.0	509.8	429.2
Tuotot			
Pankkitoiminnan tuotot	1.0	1.2	1.1
Rahahuollon tuotot	18.9	18.7	11.1
Muut palvelujen myynnit	18.1	24.1	22.6
Kiinteistöjen tuotot	28.6	33.9	36.0
Kiinteistöjen ja käyttöomaisuusosakkeiden myynnit	0.0	63.2	36.3
Muut tuotot	0.6	1.5	1.2
Tuotot yhteensä	67.2	142.5	108.3
Yhteensä	405.9	367.3	320.8
Siirtymätalouksien tutkimuslaitos³	7.2		

sainvälisesti tasokas tutkimuslaitos. Vuoden aikana tarkistettiin myös tutkimustoiminnan aihepiirejä, tavoitetasoa ja organisointia tavoitteena talouspoliittisen analyysin laadun ja vaikuttavuuden lisääminen.

Henkilöstö

Pankin palveluksessa oli vuoden 1997 lopussa 776 henkeä, joista pääkonttorissa työskenteli 670 ja haarakonttoreissa 106. Henkilöstömäärä kasvoi edellisvuotisesta 15 henkeä eli noin 2 %. Henkilöstön määrä kasvoi niis-

sä sektoreissa, joissa EMIn valmistelutyöt lisääntyivät merkittävästi vuoden 1997 aikana. Rekrytoinnit olivat pääosin määräaikaaisia. Koko henkilöstöstä vakinaisten osuus oli 90 % ja määräaikaisten 10 %.

Helmikuussa päättyneestä pankin omasta ekonomistien Young Professionals -koulutusohjelmasta rekrytoitiin 6 henkeä pankin asiantuntijatehtäviin.

Sisäisessä työkierrossa oli vuoden aikana yhteensä 22 henkeä. Virasta vapaana oli 31 henkeä; heistä 12 työskenteli EMIn palveluksessa.

Vuonna 1996 hyväksytty Suomen Pankin henkilöstöstrategia ja siihen liittyvät hen-

kilöstöpoliittiset linjaukset ohjasivat pankin henkilöstötointa vuonna 1997.

Vuodelta 1996 laadittiin ensimmäinen henkilöstötilinpäätös. Se sisälsi suuren joukon henkilöstötoimen tunnuslukuja, joiden avulla pystytään ohjaamaan toiminnan kannalta keskeisiä henkilöstöhallinnon alueita ja asettamaan niille tavoitteita ja seurantamittareita. Pankki osallistui myös henkilöstöhallinnon tunnuslukuja selvittävään benchmarking-tutkimukseen yhdessä yli 60 muun organisaation kanssa. Tutkimus selvensi käsityksiä pankin vahvuuksista ja kehittämisalueista.

Pankki valmisteli yhdessä Suomen Pankin Henkilöstöyhdistyksen kanssa siirtymistä vuoden 1998 alusta uuden Suomen Pankkia koskevan lain edellyttämään virkaehtosopimusjärjestelmään. Lähtökohtaisesti palvelussuhteen ehtoja koskevat sopimukset (PES-sopimukset) uusitaan sellaisinaan virkaehtosopimuksiksi. Uusi laki säättää myös entistä selkeämmin virkamieslain soveltumisesta pankin henkilöstön virkamiesasemaan ja virkaehtosopimuslain soveltumisesta työrauhaan ja työriitoihin.

Suomen Pankki osallistui EMIn virkamiesten vetämään työryhmään, joka valmisteli tulevan EKP:n henkilöstöpoliittisia linjauksia. Omalta osaltaan pankki suhtautuu myönteisesti siihen, että sen henkilöstöön kuuluvat haluavat kehittää itseään rekrytoimalla EMlin ja myöhemmin EKP:hen. Kansalliset keskuspankithan ovat EMIn ja EKP:n keskeisiä rekrytointipaikkoja.

Koulutus

Koulutuksessa kiinnitettiin edelleen erityistä huomiota kansainvälistymisen edellyttämään vuorovaikutus- ja kielitaitoon sekä esimiestaitoihin. Pankin ylimmästä johdosta ja asiantuntijoista 30–35 henkeä osallistui räätälöityyn englanninkieliseen Leadership Training-ohjelmaan. Kielten opiskelua tehostettiin

keskittämällä koulutuspalveluiden hankintaa. Kieliä opiskeli noin 240 pankkilaista. Tietotekniikkakoulutuksessa panostettiin sähköpostin ja ajanhallinnan järjestelmien lisäksi laajaan ns. mikron ajokorttikoulutukseen.

Asiantuntijoiden taloudellisessa koulutuksessa keskityttiin talouspolitiikan kansainvälisten kytkentöjen ja vaikutusten analysoimiseen, rahoituksen välitykseen, riskien hallintaan sekä maksu- ja selvitysjärjestelmien toimintaan liittyvien tietojen ja taitojen syventämiseen. Pankki järjesti vuoden aikana 12 ekonomistikurssia, joista kertyi yhteensä noin 730 oppilaspäivää. Lisäksi pidettiin 30 seminaaria keskuspankitoimintaan liittyvistä aiheista ja tietotekniikan kehityksen vaikutuksista rahoitusmarkkinoilla. Näihin tilaisuuksiin osallistui keskimäärin 40 henkeä kuhunkin.

Tieteellinen jatkokoulutus on perinteisesti ollut olennainen osa Suomen Pankin asiantuntijakoulutusta. Tätä varten osa pankin tutkimustoiminnasta toteutetaan projekteina, jotka yhdistävät pankin toimintaa tukevan tutkimuksellisen intressin ja opinnäytetavoitteet. Talous- ja oikeustieteellisiin opinnäytteisiin tähänneitä tutkimushankkeita oli vuoden aikana pankin tutkimusosastolla käynnissä yhdeksän. Hankkeista jätettiin korkeakouluihin tarkastettavaksi neljä väitöskirja ja lisensiaatintutkimusta.

Järjestyksessä kolmas 1 ½ vuoden pituinen Young Professionals -koulutusohjelma käynnistyi lokakuussa 1997. Ohjelman tavoitteena on antaa siihen osallistuville seitsemälle nuorelle ekonomistille valmiudet työskennellä julkisessa hallinnossa, rahoituslaitoksissa ja kansainvälisissä järjestöissä.

Siirtymätalouksien keskuspankeille annettavaa koulutusapua laajennettiin (ks. tarkemmin s. 72) järjestämällä näiden maiden keskuspankkien edustajille yhteensä 18 kurssia ja koulutustilaisuutta.

Tilinpäätös

Tuloslaskelma, milj. mk

	1.1.–31.12.1997		1.1.–31.12.1996	
KORKOTUOTOT				
Kotimaiset (1)				
Maksuvalmiusluotoista	0.0		6.7	
Arvopapereiden takaisinmyyntisitoumuksista	342.5		249.8	
Nettokorot kotimaisista termiinkaupoista	141.8		–	
KTR-luotoista	2.2		6.6	
Joukkovelkakirjoista	118.8		151.2	
Vakauttamislainoista	–		16.0	
Muista saamisista	11.3	616.6	25.8	456.1
Ulkomaiset (2)				
Kansainväliseltä valuuttarahastolta	126.4		107.5	
Arvopapereista	1 983.3		1 338.9	
Muista valuuttasaamisista	799.0	2 908.8	473.6	1 920.1
Korkotuotot yhteensä		3 525.4		2 376.2
KORKOKULUT				
Kotimaiset (3)				
Sijoitustodistuksista	–1 059.5		–857.3	
Varantotalletuksista	–8.0		–5.9	
Investointitalletuksista	–2.9		–14.9	
Muista veloista	0.0	–1 070.4	–0.6	–878.6
Ulkomaiset				
Kansainväliselle valuuttarahastolle	–42.3		–37.8	
Muista veloista	–54.4	–96.6	–19.2	–57.0
Korkokulut yhteensä		–1 167.0		–935.6
KORKOKATE (4)		2 358.4		1 440.6
KESKUSPANKKITOIMINNAN MUUT TUOTOT (5)				
Toimitusmaksut ja palkkiot	25.4		19.4	
Muut	122.7	148.1	88.4	107.8
KESKUSPANKKITOIMINNAN MUUT KULUT (6)				
Palkat	–154.6		–149.9	
Sosiaalikulut	–84.2		–83.8	
Setelien hankintakulut	–32.4		–18.6	
Poistot	–129.7		–74.7	
Muut	–89.9	–490.8	–85.0	–411.9

	1.1.-31.12.1997		1.1.-31.12.1996	
RAHOITUSTARKASTUKSEN KULUT JA TUOTOT (7)				
Palkat	-29.4		-26.8	
Poistot	-0.4		-1.2	
Muut	-25.7		-22.3	
Rahoitustarkastuksen valvontamaksut	55.4	0.0	50.3	0.0
OMAISUUDENHOITOYHTIÖT JA KORKOKORVAUS (8)		-		1 592.2
TULOS ENNEN KURSSIEROJA JA VARAUKSIA		2 015.7		2 728.7
Ulkomaisten arvopapereiden kurssierot (9)		-131.2		298.4
Valuuttakurssierot (10)		4 977.5		1 668.8
Aktivoitujen kurssierojen poisto		-		-865.2
Eläkevarauksen lisäys (11)		-76.0		-77.2
Varauksen (laki Suomen Pankista 30 §) lisäys (-) / purkaminen (+) (11)		-6 786.0		-3 753.6
TILIKAUDEN TULOS (12)		0.0		0.0

VASTAAVAA	31.12.1997		31.12.1996	
Valuuttavaranto (1)				
Kulta	1 742.1		1 742.2	
Erietyiset nosto-oikeudet	1 771.6		1 344.1	
Varanto-osuus Kansainvälisessä valuuttarahastossa	3 035.5		1 952.7	
Ecusaaminen Euroopan rahapoliittiselta instituutilta	4 078.3		2 541.3	
Valuuttasaamiset	40 827.2	51 454.7	28 817.3	36 397.5
Muut ulkomaiset saamiset (1)				
Markkaosuus Kansainvälisessä valuuttarahastossa	3 281.0		3 793.8	
Osuus Euroopan rahapoliittisessa instituutissa	60.8	3 341.8	59.1	3 852.8
Saamiset rahoituslaitoksilta (2)				
Arvopaperit takaisinmyyntisitoumuksin	–		11 625.6	
Joukkovelkakirjat	114.3		195.8	
Muut	2 836.5	2 950.8	1 675.5	13 496.9
Saamiset julkiselta sektorilta (3)				
Valtion metallirahavastuu	2 015.1	2 015.1	1 906.5	1 906.5
Saamiset yrityksiltä (4)				
Kotimaisten toimitusten rahoitus (KTR)	26.2		69.7	
Muut	1 736.0	1 762.2	2 196.7	2 266.5
Muut saamiset (5)				
Siirtosaamiset	528.1		489.5	
Muut	106.6	634.7	108.5	598.0
Yhteensä		62 159.4		58 518.2

VASTATTAVAA

	31.12.1997		31.12.1996	
Ulkomaiset velat (1)				
Osoitetut erityiset nosto-oikeudet	1 045.8		951.4	
Kansainvälisen valuuttarahaston markkatilit	3 281.1		3 793.8	
Muut ulkomaiset velat	584.3	4 911.2	934.4	5 679.7
Liikkeessä oleva raha (6)				
Setelit	15 922.8		15 076.2	
Metalliraha	1 894.1	17 816.9	1 814.7	16 890.9
Sijoitustodistukset (7)		10 500.0		15 530.0
Velat rahoituslaitoksille (8)				
Varantotalletukset	7 911.5		6 828.7	
Muut	2 770.0	10 681.5	1 500.3	8 329.0
Velat yrityksille (9)				
Investointi- ja alushankintatalletukset	32.3	32.3	574.3	574.3
Muut velat (10)				
Siirtovelat	23.2		192.9	
Muut	32.3	55.5	27.4	220.2
Arvonjärjestelytili (11)		257.5		260.0
Varaukset (12)				
Eläkevaraus	1 600.9		1 516.3	
Muut varaukset	10 539.6	12 140.5	3 753.6	5 269.9
Oma pääoma (13)				
Kantarahasto	5 000.0		5 000.0	
Vararahasto	764.1		764.1	
Tilikauden tulos	0.0	5 764.1	0.0	5 764.1
Yhteensä		62 159.4		58 518.2

Tilinpäätöksen kommentit

Kirjanpito- ja tilinpäätöskäytäntö

Suomen Pankin tase noudattaa sektorijakoa, mikä antaa kuvan keskuspankin ja ulkomaiden sekä kotimaan sektoreiden välisistä rahoitusuhteista. Taseessa noudatetut arvostusperiaatteet on selostettu kommentoitavien tase-erien yhteydessä. Käyttöomaisuus, osakemistukset ja pitkävaikutteiset menot kirjataan kokonaan kuluiksi hankintavuonna Suomen Pankista annetun lain edellyttämällä tavalla, eivätkä ne niin ollen sisälly taseeseen. Tilinpäätöksen liitetiedoissa on luettelo Suomen Pankin omistamista osakkeista, osuuksista ja kiinteistöistä.

Ulkomaan rahan määräiset saamiset ja velat on muutettu markoiksi tilinpäätöspäivänä voimassa olleiden keskikurssien mukaisesti. Kaikki taseen ulkomaan rahan määräisten saamis- ja velkaerien sekä taseen ulkopuolisten erien kurssierot on kirjattu tulosvaikutteisesti.

Pankkivaltuusto vahvistaa Suomen Pankista annetun lain mukaisesti tilinpäätöksen laatimisessa noudatettavat perusteet.

Tuloslaskelman kommentit

1. Kotimaiset korkotuotot

Kotimaiset korkotuotot olivat yhteensä 617 milj. markkaa. Ne sisältävät korkotuottoja arvopapereiden takaisinmyyntisitoumuksista 343 milj. markkaa, kotimaisista termiinikauppoista 142 milj. markkaa ja joukkovelkakirjalainoista 119 milj. markkaa.

2. Ulkomaiset korkotuotot

Ulkomaiset korkotuotot olivat 2 909 milj. markkaa, mikä on 989 milj. markkaa enemmän kuin edellisenä vuonna.

3. Kotimaiset korkokulut

Kotimaiset korkokulut, 1 070 milj. markkaa, koostuvat pääosin Suomen Pankin liikkeeseen laskemien sijoitustodistusten korkokuluista 1 060 milj. markkaa. Kotimaisia korkokuluja oli 191 milj. markkaa enemmän kuin edellisenä vuotena.

4. Korkokate

Korkokate oli 2 358 milj. markkaa.

5. Keskuspankkitoiminnan muut tuotot

Muut tuotot olivat 148 milj. markkaa. Tähän sisältyi toimitusmaksuja ja palkkioita 25 milj. markkaa, osinkotuottoja 25 milj. markkaa, josta Setec Oy:ltä 8 milj. markkaa, vuokratuottoja 25 milj. markkaa ja asuinkiinteistöjen yhtiöittämisestä syntyneitä tuottoja 56 milj. markkaa.

6. Keskuspankkitoiminnan muut kulut

Palkkakulut olivat 155 milj. markkaa. Sosiaalikulut sisälsivät 63 milj. markkaa maksettuja eläkkeitä.

Setelien hankintakulut olivat 32 milj. markkaa.

Käyttöomaisuus ja pitkävaikutteiset menot kirjataan poistoina kuluksi hankintavuonna Suomen Pankista annetun lain mukaisesti. Poistot, 130 milj. markkaa, sisältävät siten tilikauden aikana hankitun käyttöomaisuuden ja muut pitkävaikutteiset menot kokonaisuudessaan. Poistoihin sisältyy rakennusten muutostöistä ja korjauksista johtuvia poistoja 23 milj. markkaa ja koneista ja laitteista johtuvia poistoja 26 milj. markkaa.

Suomen Pankille kuuluvien asuinkiinteistöjen yhtiöittämissä yhteydessä merkittyjen osakkeiden poistot olivat 56 milj. markkaa.

7. Rahoitustarkastuksen

kulut ja tuotot

Suomen Pankin tuloslaskelmassa esitetään pankin yhteydessä toimivan Rahoitustarkastuksen toimintakulut (palkat, poistot, muut) erikseen omina erinään. Rahoitustarkastuksen toimintakulut, 55 milj. markkaa, katetaan valvottavilta jälkikäteen perittävillä valvontamaksuilla.

8. Omaisuudenhoito-yhtiöt ja

korkokorvaus

Erä esiintyy vuoden 1996 tuloslaskelmassa nimellä kulut ja tuotot rahamarkkinoiden vakuuden turvaamisesta. Suomen Pankin taseeseen aktivoitiin vuonna 1992 Suomen Pankille aiheutuneet menetykset Skopin osakkeiden ja pääomatodistusten myynnistä Valtion vakuusrahastolle. Tase-erän loppuosaa poistettiin vuoden 1996 tilinpäätöksessä. Erään sisältyvät lisäksi Sponda Oy:n myynnistä saatu kauppahinta ja valtion Suomen Pankille maksama korkokorvaus.

9. Ulkomaisten arvopapereiden

kurssierot

Ulkomaisten arvopapereiden kurssierot sisältävät arvopapereiden myynnistä syntyneet voitot ja tappiot, salkussa olevien arvopapereiden hankintahinnan ja nimellisarvon välisen preemion tai diskonton jaksotuksen sekä jaksotuksella korjatun hankintahinnan ja sitä alemman markkinahinnan erotuksen. Ulkomaisten arvopapereiden kurssieroista syntyi tilivuonna tappiota 131 milj. markkaa.

10. Valuuttakurssierot

Valuuttakurssieroihin sisältyvät valuuttakurssien muutoksista aiheutuneet saamisen

ja velkojen sekä taseen ulkopuolisten erien arvon muutokset sekä valuutanvaihtotuotot nettomääräisinä. Vuonna 1997 valuuttakurssivoittoja kertyi 4 978 milj. markkaa, mikä pääasiassa johtui varantoon sisältyvien valuuttasaamisten arvon muutoksesta. Tilikaudella 1996 kirjattiin kuluksi aikaisemmin taseeseen arvonjärjestelytilille kirjattuja valuuttakurssi-eroja.

11. Varausten muutos

Eläkevaraukseen siirrettiin vuoden 1997 aikana palkoista peritty työntekijäin työeläkemaksu, 8 milj. markkaa. Lisäksi eläkevaraus-ta kartutettiin laskemalla työntekijäin työeläkemaksulle ja edellisinä vuosina tehdyille eläkevarauksille laskennallista korkoa. Laskentakorkona käytettiin peruskorkoa lisättyinä yhdellä prosenttiyksiköllä. Yhteensä eläkevaraus-ta kartutettiin 85 milj. markkaa.

Suomen Pankista annettu lain 30. pykälän mukaista varausta kartutettiin 6 786 milj. markkaa.

12. Tilikauden tulos

Tilikauden tuloksena esitettiin nolla markkaa.

Taseen kommentit

1. Valuuttavaranto ja muut ulkomaiset erät

Kulta kirjattiin aiempien vuosien tapaan taseeseen arvoon 35 mk/g. Vuoden 1997 viimeisen päivän markkinahinta oli 50 mk/g. Kulta oli vuoden 1997 lopussa 49 774 kg. Euroopan valuuttajärjestelmää koskevan sopimuksen mukaan Suomen Pankki on vaihtanut 20 % kulta- ja dollarivarannostaan euuihin Euroopan rahapoliittisen instituutin kanssa. Tämä osuus kulta- ja dollarivarannosta esiintyy taseen erässä ecusaaminen Euroopan rahapoliittiselta instituutilta.

Valuuttasaamisiin sisältyy erityisiä nosto-oikeuksia Kansainvälisessä valuuttarahastossa. Niiden vastaeränä velkapuolella ovat osoitetut erityiset nosto-oikeudet (SDR). Molemmat erät ovat korollisia, ja korkona on SDR:n korko.

SDR-määräinen varanto-osuus sekä markkaosuus Kansainvälisessä valuuttarahastossa muodostavat yhdessä Suomen jäsenosuuden valuuttarahastossa. Markkaosuuden vastaerä sisältyy ulkomaisissa veloissa erään Kansainvälisen valuuttarahaston markkatilit. Markkaosuus ja sitä vastaavat markkatilit on sidottu erityisten nosto-oikeuksien kurssiin Kansainvälisen valuuttarahaston soveltaman käytännön mukaisesti. Muihin ulkomaisiin saamisiin sisältyy myös ecumääräinen jäsenosuus Euroopan rahapoliittisessa instituutissa.

Valuuttasaamiset koostuvat pääosin valtioiden liikkeeseen laskemista tai takaamista ulkomaisista arvopapereista sekä ulkomaisista pankkitalletuksista. Erään sisältyvät myös ulkomaiset avistatilit sekä pankin hallussa olevat ulkomaiset maksuvälineet.

Arvopaperit kirjataan ostohetkellä hankintahintaan ja sen jälkeen hankintahinnan ja nimellisarvon erotus kirjataan tulosvaikutteisesti juoksuajan kuluessa. Tilinpäätöksessä arvopaperin jaksotuksella korjattua hankintahintaa verrataan vuoden lopun markkinahintaan. Tasearvona käytetään markkinahintaa, jos se on korjattua hankintahintaa alhaisempi.

Valuuttavelat sisältävät kansainvälisten järjestöjen ja ulkomaisten pankkien markka-saamiset Suomen Pankilta sekä mm. Euroopan unionin ecumääräisen saamisen.

2. Saamiset rahoituslaitoksilta

Arvopapereiden takaisinmyyntisitoumuksia eli repokauppoja käytetään rahamarkkinaoperaatioissa. Repokaupat arvostetaan taseessa nimellismääräisinä. Repokaupoissa

materiaaliksi hyväksytään Suomen Pankin sijoitustodistukset, valtion velkasitoumukset, omaisuudenhoitoyhtiö Arsenalin velkasitoumukset, valtion viitelainat sekä rahamarkkinavastapuolina toimivien pankkien liikkeesen laskemat sijoitustodistukset.

Rahoituslaitosten joukkovelkakirjalainat ovat luonteeltaan pääasiassa sijoitusomaisuutta. Ne on arvostettu nimellisarvoon.

Muut saamiset ja velat rahoituslaitoksilta sisältävät tilapäisiä luottoja ja niitä vastaavia talletuksia, joihin Suomen Pankilla on kuittausoikeus.

3. Saamiset julkiselta sektorilta

Valtion metallirahavastuu osoittaa metallirahan lunastusvelvollisuudesta johtuvan velan määrän Suomen Pankille.

4. Saamiset yrityksiltä

Kotimaisia toimitusluottoja on myönnetty sekä yksittäisvelkakirjalainoina että joukkovelkakirjalainoina. Joukkovelkakirjalainat on arvostettu nimellisarvoon.

Muut-erä sisältää lähinnä sijoitusomaisuudeksi luokiteltavia arvopapereita, jotka on arvostettu nimellisarvoon.

5. Muut saamiset

Siirtosaamiset sisältävät pääasiassa korkosaamisia. Muihin saamisiin sisältyy myös 91 milj. markkaa henkilökunnan asuntolainoja. Vuoden 1997 lopussa vanhojen asuntolainojen korko oli 4 % ja 16.2.1993 jälkeen myönnettyjen lainojen korko 5 %.

6. Liikkeessä oleva raha

Liikkeessä oleva raha on yleisön ja rahalaitosten hallussa oleva setelistö ja metalliraha.

7. Sijoitustodistukset

Suomen Pankin sijoitustodistuksia käytetään rahamarkkinaoperaatioissa, ja ne on arvos-

tettu nimellisarvoon. Nimellisarvon ja emisiohinnan erotus on kirjattu siirtosaamisiin ja jaksotetaan korkomenoihin juoksuajan kuluessa.

8. Velat rahoituslaitoksille

Pankit, joilla on sekkitili Suomen Pankissa, voivat täyttää varantovelvoitteen siten, että niiden sekkitilin päivittäisten saldojen kuukausikeskiarvo on vähintään vähimmäisvarantovelvoitteen suuruinen. Pankit, joilla ei ole Suomen Pankissa sekkitiliä tai jotka käyttävät toista pankkia keskuspankkinaan, tallettavat vähimmäisvarantonsa erillisille vähimmäisvarantotileille Suomen Pankkiin.

9. Velat yrityksille

Investointi- ja alushankintatalletukset ovat investointi- ja alushankintavarauksen tehneiden yritysten lakisääteisiä talletuksia Suomen Pankissa.

10. Muut velat

Siirtovelat ovat pääasiassa korkojen jakotuksesta aiheutuneita eriä.

Muut velat sisältävät 9 milj. markkaa liikkeessä olevan vanhan rahayksikön määrisiä seteleitä.

11. Arvonjärjestelytili

Arvonjärjestelytili 31.12.1997 sisältää ecuswapin taustalla olevan kullan kirjanpitoarvon ja sopimuskurssin välisen erotuksen.

12. Varaukset

Suomen Pankin eläkevastuun kokonaismäärä on 1 979 milj. markkaa, ja tästä on varauksilla katettu 81 % eli 1 601 milj. markkaa.

Muissa varauksissa on Suomen Pankista annetun lain 30. pykälän mukainen varaus, 10 540 milj. markkaa.

13. Oma pääoma

Suomen Pankin kantarahasto ja vararahasto säilytettiin muuttumattomina.

Tilintarkastuskertomus

Eduskunnan valitsemina tilintarkastajina olemme suorittaneet Suomen Pankin tilinpäätöksen ja kirjanpidon sekä hallinnon tarkastuksen tilivuodelta 1997 hyvän tilintarkastustavan edellyttämässä laajuudessa.

Pankin tarkastusyksikkö on tilivuoden aikana tarkastanut pankin kirjanpitoa ja toimintaa. Olemme perehtyneet sisäisestä tarkastuksesta laadittuihin kertomuksiin.

Olemme lukeneet pankin toimintakertomuksen ja saaneet johtokunnalta pankin toimintaa koskevia selostuksia.

Tilinpäätös on laadittu eduskunnan pankkivaltuuston vahvistamien tilinpäätösperusteiden ja voimassa olevien säännösten mukaisesti.

Edellä olevan perusteella ja koska tarkastuksemme ei ole antanut aihetta huomautuksiin, esitämme tuloslaskelman ja taseen vahvistamista ja vastuuvapauden myöntämistä johtokunnalle tarkastamaltamme tilivuodelta.

Helsingissä maaliskuun 5. päivänä 1998

SUOMEN PANKIN TILINTARKASTAJAT

Johannes Leppänen

Iivo Polvi JHTT HTM

Aulis Ranta-Muotio

Matti Saarinen

Martti Tiuri

./ Kalervo Virtanen KHT

Liitteet

Raha- ja valuuttapolitiikkaa ja rahoitusmarkkinoita koskevia toimenpiteitä

Syyskuu

Huutokauppakorkoa nostettiin

Suomen Pankki nosti 15.9.1997 huutokauppakoron 3.00 prosentista 3.25 prosenttiin. Samalla pankkien Suomen Pankissa pitämille ylimääräisille talletuksille maksettava korko nostettiin 1.00 prosentista 1.25 prosenttiin.

Marraskuu

Rahamarkkinahuutokauppoja uudistettiin

Suomen Pankki lyhensi 3.11.1997 alkaen rahamarkkinahuutokaupoissa soveltamansa maturiteetin kuukaudesta kahteen viikkoon. Samanaikaisesti näihin huutokauppoihin liittyvien maksujen normaalina arvopäivänä ryhdyttiin käyttämään kaupantekopäivää seuraavaa pankkipäivää. Aiemmin maksu suoritettiin kaksi pankkipäivää kaupantekopäivän jälkeen.

Maksuvalmiusluoton maturiteettia lyhennettiin

Suomen Pankki lyhensi 3.11.1997 alkaen maksuvalmiusluottojen maturiteetin viikosta yhteen päivään. Samalla Suomen Pankki poisti vakuudellisen maksuvalmiusluoton käytön enimmäismäärää koskevat rajoitukset.

Rahoitusmarkkinoiden kehittämistä koskevia lausuntoja

Lausunto

- Rahoitustarkastukselle arvopaperimarkkinalain soveltamisesta annettavan ohjeen sisällöstä 30.1.
- valtiovarainministeriölle ulkomaisiin optioyhteisöihin sovellettavasta vakuusvelvollisuudesta SOM Oy, Arvopaperi- ja johdannaispörssi, selvitysyhtiössä 31.1.
- valtiovarainministeriölle sähköisen käteisen sääntelytyöryhmän muistiosta 6.2.
- valtiovarainministeriölle rahoitustarkastustyöryhmän muistiosta 10.2.
- valtiovarainministeriölle luottolaitoksia ja sijoituspalveluyrityksiä koskevan lainsäädännön muutoksesta 5.3.
- valtiovarainministeriölle kiinteistösijoitustoimintaa säätelevästä lakiesityksestä 10.3.
- valtiovarainministeriölle sijoittajansuojatyöryhmän muistiosta 17.3.
- valtiovarainministeriölle Suomen Arvopaperikeskus Oy:n rahaston perustamisesta 25.3.
- sosiaali- ja terveystieteiden ministeriölle takaisinlainauksen uudistamisesta 27.3.
- oikeusministeriölle eräitä arvopaperi- ja valuuttakaupan ehtoja koskevasta lakiehdotuksesta 9.4.
- Rahoitustarkastukselle luottolaitosten valuuttapositionilimiittien nostamista koskevasta määräyslunnonoksesta 17.4.
- valtiovarainministeriölle luottolaitostoiminnasta ja sijoituspalveluyrityksistä annettujen lakien muuttamisesta 23.5.
- eduskunnan talousvaliokunnalle hallituksen esityksestä laiksi Suomen Pankista 27.5.
- sisäasiainministeriölle rahanpesun selvittämistä koskevasta lakiluonnoksesta 29.5.
- valtiovarainministeriölle indeksiehdon käyttöä rajoittavan lain muuttamisesta 30.5.
- Rahoitustarkastukselle kauppaportointimääräysten muuttamisesta 18.7.

- oikeusministeriölle valmiuslainsäädännön tarkistamistyöryhmän mietinnöstä 13.8.
- kauppaja- ja teollisuusministeriölle aluskorkotukiluottojen siirtämisestä korontasausjärjestelmän piiriin 10.9.
- kauppaja- ja teollisuusministeriölle valtion erityisrahoituksen uudistamisesta 12.9.
- oikeusministeriölle komission luonnoksesta direktiiviksi rahoituspalvelujen etämyynnistä 12.9.
- valtiovarainministeriölle Suomen Arvopaperikeskus Oy:n säännöistä 22.9.
- valtiovarainministeriölle päätöksistä kiinteistörahastolakia täydentävistä määräyksistä 1.10.
- valtiovarainministeriölle Omaisuudenhoito Oy:n ja Arsenal-SSP Oy:n hakemuksesta 20.10.
- valtiovarainministeriölle luottolaitoksen ja sijoituspalveluyrityksen tilinpäätöstä koskevasta valtioneuvoston päätösluonnoksesta 30.10.
- Rahoitustarkastukselle sijoitusrahaston raportointimääräyksen uudistamisesta 14.11.
- valtiovarainministeriölle euroiksi muuntamisesta bottom up -menettelyllä 2.12.
- valtiovarainministeriölle HEX Oy, Helsingin Arvopaperi- ja johdannaispörssi, selvitysyhtiöstä 12.12.

Muita lausuntoja

Lausunto

- valtiovarainministeriölle Paavo Nurmen ja urheilun juhlarahasta 6.2.
- tietosuojavaltuutetun toimistolle henkilötunnuksen vaatimisesta ulkomaisten taloustoimien yhteydessä 18.2.
- valtiovarainministeriölle valtioneuvoston tarkastajain vuoden 1996 kertomuksesta 27.2.
- valtiovarainministeriölle päätöksestä lyödä 20 pennin raha 13.6.
- valtiovarainministeriölle Suomen itsenäisyyden 80-vuotisjuhlarahoista 3.9.
- oikeusministeriölle ylempien virkamiesten virkasyytefoorumisäännösten muuttamisesta 13.8.
- oikeusministeriölle henkilötietotoimikunnan mietinnöstä 27.8.
- oikeusministeriölle Perustuslaki 2000 -komitean mietinnöstä 2.10.
- opetusministeriölle opintolainojen enimmäiskoron ja hoitokorvauksen vahvistamisesta 21.11.

Pyörityksistä johtuen yhteenlaskut eivät välttämättä täsmää.

- 0 havainto on vähemmän kuin puolet käytetystä yksiköstä
- . loogisesti mahdoton
- .. tietoa ei ole saatu
- nolla
- sarjan sisältö muuttunut

Taulukko 1.

Suomen Pankin tase kuukausittain 1997, milj. mk

VASTAAVAA	I	II	III
Valuuttavaranto	62 009	62 002	59 700
Kulta	1 742	1 742	1 742
Eriyiset nosto-oikeudet	1 370	1 544	1 514
Varanto-osuus Kansainvälisessä valuuttarahastossa	1 937	1 983	1 930
Ecusaaminen Euroopan rahapoliittiselta instituutilta	2 528	2 544	2 532
Valuuttasaamiset	54 432	54 189	51 982
Muut ulkomaiset saamiset	3 911	3 911	3 946
Markkaosuus Kansainvälisessä valuuttarahastossa	3 852	3 852	3 887
Osuus Euroopan rahapoliittisessa instituutissa	59	59	59
Saamiset rahoituslaitoksilta	16 113	13 928	19 978
Arvopaperit takaisinmyyntisitoumuksin	14 277	12 104	18 158
Joukkovelkakirjat	180	176	174
Muut	1 656	1 648	1 645
Saamiset julkiselta sektorilta	1 907	1 907	1 907
Valtion metallirahavastuu	1 907	1 907	1 907
Saamiset yrityksiltä	2 265	2 259	2 256
Kotimaisten toimitusten rahoitus (KTR)	68	63	59
Muut	2 197	2 197	2 197
Muut saamiset	1 103	1 392	1 157
Siirtosaamiset	1 000	1 289	1 034
Muut	103	102	123
Yhteensä	87 308	85 399	88 944

IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
58 775	58 468	59 111	64 475	63 470	62 055	64 085	51 238	51 455
1 742	1 742	1 742	1 742	1 742	1 742	1 742	1 742	1 742
1 186	1 121	1 100	1 557	1 711	1 588	1 489	1 234	1 772
1 986	1 998	1 963	2 023	2 031	2 081	2 068	2 271	3 036
4 011	4 000	3 984	3 965	3 978	3 958	4 031	4 071	4 078
49 851	49 607	50 322	55 189	54 008	52 686	54 754	41 920	40 827
3 947	3 946	4 243	4 243	4 242	4 131	4 131	3 951	3 342
3 887	3 886	4 183	4 183	4 182	4 071	4 070	3 890	3 281
60	60	60	60	60	60	60	61	61
18 864	14 351	12 316	13 327	10 977	11 940	17 791	7 103	2 951
17 070	12 568	9 558	10 575	8 225	9 214	15 103	4 411	–
169	169	154	152	152	126	116	116	114
1 625	1 614	2 604	2 600	2 600	2 600	2 572	2 576	2 837
1 904	1 908	1 921	1 921	1 926	1 939	1 947	1 955	2 015
1 904	1 908	1 921	1 921	1 926	1 939	1 947	1 955	2 015
2 047	1 909	1 909	1 908	1 903	1 899	1 893	1 762	1 762
50	42	42	42	37	33	26	26	26
1 997	1 866	1 866	1 866	1 866	1 866	1 866	1 736	1 736
1 108	915	1 110	1 000	1 006	798	837	645	635
1 000	806	996	895	902	696	736	524	528
108	110	114	105	104	102	102	121	107
86 645	81 497	80 610	86 874	83 525	82 762	90 683	66 655	62 159

Taulukko 1. (jatkoa)

VASTATTAVAA			
	I	II	III
Ulkomaiset velat	5 203	5 281	5 214
Osoitetut erityiset nosto-oikeudet	973	996	986
Kansainvälisen valuuttarahaston markkatiilit	3 853	3 852	3 887
Muut ulkomaiset velat	378	433	340
Liikkeessä oleva raha	15 659	15 590	16 131
Setelit	13 892	13 826	14 351
Metalliraha	1 767	1 764	1 780
Sijoitustodistukset	47 370	47 520	41 950
Velat rahoituslaitoksille	6 583	2 904	12 149
Varantotalletukset	5 082	1 404	10 649
Muut	1 500	1 500	1 500
Velat yrityksille	400	341	278
Investointi- ja alushankintatalletukset	400	341	278
Muut velat	164	138	167
Siirtovelat	125	110	90
Muut	39	28	77
Arvonjärjestelytili	895	2 591	2 021
Varaukset	5 270	5 270	5 270
Eläkevaraus	1 516	1 516	1 516
Muut varaukset	3 754	3 754	3 754
Oma pääoma	5 764	5 764	5 764
Kantarahasto	5 000	5 000	5 000
Vararahasto	764	764	764
Tilikauden tulos	–	–	–
Yhteensä	87 308	85 399	88 944

IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
5 174	5 213	5 640	5 776	5 864	5 881	6 072	6 208	4 911
1 014	1 020	1 023	1 055	1 058	1 028	1 021	1 031	1 046
3 887	3 886	4 184	4 183	4 182	4 071	4 071	3 891	3 281
273	306	433	537	624	782	980	1 286	584
16 064	16 068	16 315	16 359	16 287	16 046	16 144	16 381	17 817
14 288	14 281	14 512	14 536	14 464	14 229	14 332	14 558	15 923
1 776	1 787	1 803	1 823	1 823	1 817	1 812	1 822	1 894
41 700	34 760	29 110	40 170	28 440	36 760	34 900	12 200	10 500
8 217	9 591	12 897	6 151	15 022	6 958	16 483	14 120	10 681
6 717	8 091	10 397	3 651	12 522	4 458	13 983	11 612	7 911
1 500	1 500	2 500	2 500	2 500	2 500	2 500	2 508	2 770
213	197	171	154	118	99	74	52	32
213	197	171	154	118	99	74	52	32
108	91	92	81	69	79	138	68	55
81	62	56	52	38	44	108	32	23
27	28	36	29	30	36	29	36	32
4 135	4 543	5 350	7 150	6 692	5 905	5 838	6 592	258
5 270	5 270	5 270	5 270	5 270	5 270	5 270	5 270	12 140
1 516	1 516	1 516	1 516	1 516	1 516	1 516	1 516	1 601
3 754	3 754	3 754	3 754	3 754	3 754	3 754	3 754	10 540
5 764	5 764	5 764	5 764	5 764	5 764	5 764	5 764	5 764
5 000	5 000	5 000	5 000	5 000	5 000	5 000	5 000	5 000
764	764	764	764	764	764	764	764	764
–	–	–	–	–	–	–	–	0
86 645	81 497	80 610	86 874	83 525	82 762	90 683	66 655	62 159

Taulukko 2.

Suomen Pankin valuuttavaranto ja valuuttatermiiniasema¹, milj. mk

	Kulta	Eriyiset nosto- oikeudet	Varanto- osuus Kansainväli- sessä valuutta- rahastossa	Ecusaaminen Euroopan raha- poliittiselta instituutilta	Valuutta- saamiset	Valuutta- varanto	Terminiosto- sopimukset, netto	Valuutta- varanto ja termiini- asema
1993	2 180	664	1 747	–	28 882	33 472	–2 885	30 587
1994	2 180	1 537	1 354	–	47 672	52 743	6 079	58 822
1995	1 742	1 569	1 685	3 363	40 506	48 865	–	48 865
1996	1 742	1 344	1 953	2 541	28 817	36 397	–	36 397
1997	1 742	1 772	3 036	4 078	40 827	51 455	–	51 455
1997								
Tammikuu	1 742	1 370	1 937	2 528	54 432	62 009	12 624	74 633
Helmikuu	1 742	1 544	1 983	2 544	54 189	62 002	13 052	75 054
Maaliskuu	1 742	1 514	1 930	2 532	51 982	59 700	10 439	70 139
Huhtikuu	1 742	1 186	1 986	4 011	49 851	58 775	6 198	64 973
Toukokuu	1 742	1 121	1 998	4 000	49 607	58 468	6 119	64 587
Kesäkuu	1 742	1 100	1 963	3 984	50 322	59 111	6 174	65 285
Heinäkuu	1 742	1 557	2 023	3 965	55 189	64 475	4 860	69 335
Elokuu	1 742	1 711	2 031	3 978	54 008	63 470	4 794	68 264
Syyskuu	1 742	1 588	2 081	3 958	52 686	62 055	4 718	66 773
Lokakuu	1 742	1 489	2 068	4 031	54 754	64 085	1 558	65 643
Marraskuu	1 742	1 234	2 271	4 071	41 920	51 238	–	51 238
Joulukuu	1 742	1 772	3 036	4 078	40 827	51 455	–	51 455

¹ Avistakeskikurssiin.

Taulukko 3.

Eukorin markkakurssi ja ulkomaan-
kauppaindeksi¹

	Eukorin markka- kurssi	Ulkomaankauppa- painoinen valuutta- indeksi, 1982 = 100
1993	6.69420	132.4
1994	6.19108	123.2
1995	5.70936	111.6
1996	5.83028	115.3
1997	5.88125	118.4
1997		
Tammikuu	5.80159	115.8
Helmikuu	5.80357	116.4
Maaliskuu	5.82954	116.8
Huhtikuu	5.87626	117.8
Toukokuu	5.90366	118.6
Kesäkuu	5.88180	118.7
Heinäkuu	5.86447	119.0
Elokuu	5.90587	120.4
Syyskuu	5.89038	119.5
Lokakuu	5.89974	119.4
Marraskuu	5.94676	119.4
Joulukuu	5.97130	119.5

¹ Päiväkeskiarvoja.

Taulukko 4.

Suomen Pankin peruskorko

Alkaen	%
1.11.1979	8.50
1.2.1980	9.25
1.6.1982	8.50
1.7.1983	9.50
1.2.1985	9.00
1.1.1986	8.50
1.3.1986	8.00
19.5.1986	7.00
16.5.1988	8.00
1.1.1989	7.50
1.11.1989	8.50
1.5.1992	9.50
1.1.1993	8.50
15.2.1993	7.50
17.5.1993	7.00
15.7.1993	6.50
16.8.1993	6.00
1.12.1993	5.50
1.2.1994	5.25
1.11.1995	5.00
15.12.1995	4.75
1.2.1996	4.50
16.9.1996	4.00

Taulukko 5.

Suomen Pankin vähimmäisvarantojärjestelmä¹

	Talletusvelvollisuus, %			Vähimmäis- varanto- talletukset, milj. mk	Ylimääräiset talletukset, milj. mk	Kokonais- talletukset, milj. mk
	Vaadittaessa maksettavista talletuksista	Muista talletuksista	Muista eristä			
1993 ²	2.0	1.5	1.0	6 398	.	.
1994	2.0	1.5	1.0	6 526	.	.
1995 I–IX	2.0	1.5	1.0	6 557	.	.
1995 X–XII	2.0	1.5	1.0	6 530	616	7 146
1996	2.0	1.5	1.0	6 652	440	7 092
1997	2.0	1.5	1.0	6 717	747	7 464
1997						
Tammikuu	2.0	1.5	1.0	6 560	423	6 983
Helmikuu	2.0	1.5	1.0	6 590	992	7 582
Maaliskuu	2.0	1.5	1.0	6 582	1 478	8 060
Huhtikuu	2.0	1.5	1.0	6 589	566	7 156
Toukokuu	2.0	1.5	1.0	6 623	598	7 221
Kesäkuu	2.0	1.5	1.0	6 602	1 165	7 767
Heinäkuu	2.0	1.5	1.0	6 777	378	7 155
Elokuu	2.0	1.5	1.0	6 803	626	7 429
Syyskuu	2.0	1.5	1.0	6 769	521	7 290
Lokakuu	2.0	1.5	1.0	6 799	1 020	7 818
Marraskuu	2.0	1.5	1.0	6 911	892	7 803
Joulukuu	2.0	1.5	1.0	6 999	310	7 309

¹ Vähimmäisvarantovelvoite lasketaan keskiarvon pohjalta 2.10.1995 alkaen.
² 1.7. alkaen.

Taulukko 6.

Suomen Pankin maksuvalmiusjärjestelmä¹

	Suomen Pankin huutokauppa- korko		Maksuvalmiusluoton korkomarginaali, prosenttiyksikköä	Maksuvalmius- luoton maturi- teetti, päivää	Päivätalletuksen korkomarginaali, prosenttiyksikköä	Ylimääräisten talletusten korko	Maksu- valmiusluotot, milj. mk
1993	7.87	1993	2.00	7	-2.00	.	440
1994	5.11	1994	2.00	7	-2.00	.	14
1995	5.63	1995 I–IX	2.00	7	-2.00	.	123
		1995 X–XII	2.00	7	.	2.25	37
1996	3.57	1996	2.00	7	.	1.00	121
1997	3.07	1997	2.00	1	.	1.25	1
1997		1997					
Tammikuu	3.00	Tammikuu	2.00	7	.	1.00	–
Helmikuu	3.00	Helmikuu	2.00	7	.	1.00	–
Maaliskuu	3.00	Maaliskuu	2.00	7	.	1.00	–
Huhtikuu	3.00	Huhtikuu	2.00	7	.	1.00	18
Toukokuu	3.00	Toukokuu	2.00	7	.	1.00	–
Kesäkuu	3.00	Kesäkuu	2.00	7	.	1.00	–
Heinäkuu	3.00	Heinäkuu	2.00	7	.	1.00	–
Elokuu	3.00	Elokuu	2.00	7	.	1.00	–
Syyskuu	3.14	Syyskuu	2.00	7	.	1.25	–
Lokakuu	3.25	Lokakuu	2.00	7	.	1.25	–
Marraskuu	3.25	Marraskuu	2.00	1	.	1.25	–
Joulukuu	3.25	Joulukuu	2.00	1	.	1.25	–

¹ Huutokauppakorko ja maksuvalmiusluotot ovat päivähavaintojen kalenteripäivittäin laskettuja keskiarvoja. Korkomarginaaleja (huutokauppakoron suhteen), maturiteettiä ja ylimääräisten talletusten korkoa koskeva havainto on kunkin ajanjakson viimeinen havainto.

Taulukko 7.

Kotimaisia korkoja¹, %

	Helibor						Pitkäaikainen markkinakorko		Valtion obligaatoiden korkoja	
	1 kk	2 kk	3 kk	6 kk	9 kk	12 kk	3 v	5 v	5 v	10 v
1993	7.85	7.77	7.73	7.59	7.51	7.47	8.5	8.9	8.19	8.79
1994	5.11	5.20	5.35	5.78	6.10	6.33	8.5	9.3	8.40	9.07
1995	5.63	5.69	5.76	5.97	6.17	6.34	8.2	8.9	7.93	8.79
1996	3.58	3.60	3.63	3.74	3.86	3.99	5.8	6.8	6.03	7.08
1997	3.10	3.17	3.23	3.41	3.55	3.69	5.0	5.7	4.86	5.95
1997										
Tammikuu	3.02	3.04	3.07	3.16	3.25	3.34	4.8	5.7	4.75	6.14
Helmikuu	3.01	3.04	3.07	3.17	3.25	3.34	4.7	5.5	4.56	5.91
Maaliskuu	3.01	3.04	3.07	3.18	3.30	3.42	4.8	5.6	4.79	6.12
Huhtikuu	3.02	3.04	3.08	3.21	3.34	3.48	5.0	5.8	5.00	6.36
Toukokuu	3.01	3.04	3.08	3.19	3.29	3.40	4.9	5.7	4.83	6.16
Kesäkuu	3.00	3.03	3.07	3.19	3.31	3.42	4.9	5.7	4.78	6.09
Heinäkuu	3.00	3.04	3.08	3.22	3.36	3.50	4.9	5.6	4.66	5.86
Elokuu	3.01	3.07	3.13	3.31	3.49	3.68	5.0	5.7	4.87	5.90
Syyskuu	3.15	3.23	3.31	3.52	3.70	3.89	5.2	5.8	4.95	5.83
Lokakuu	3.29	3.45	3.57	3.91	4.10	4.26	5.3	5.9	5.11	5.75
Marraskuu	3.35	3.54	3.65	4.00	4.16	4.32	5.4	5.9	5.10	5.79
Joulukuu	3.31	3.47	3.60	3.87	4.04	4.18	5.2	5.8	4.85	5.58

¹ Päiväkeskiarvoja.

Taulukko 8.

Suomen Pankin rahamarkkinainterventiot¹, milj. mk

	Rahamarkkina-instrumenttien ostot	Rahamarkkina-instrumenttien myynnit	Eräntyneet, netto	Rahamarkkina-interventiot, netto
1993	86 521	-146 899	50 486	-9 892
1994	35 540	-351 820	295 165	-21 115
1995	50 435	-434 810	393 930	9 555
1996	94 080	-250 980	190 562	33 662
1997	128 220	-422 500	294 770	490
1997				
Tammikuu	17 100	-47 370	2 780	-27 490
Helmikuu	15 500	-47 520	28 660	-3 360
Maaliskuu	1 450	-41 950	47 030	6 530
Huhtikuu	24 200	-41 700	13 630	-3 870
Toukokuu	5 700	-34 760	34 700	5 640
Kesäkuu	9 600	-32 760	22 160	-1 000
Heinäkuu	10 420	-36 520	22 950	-3 150
Elokuu	8 350	-30 260	26 320	4 410
Syyskuu	12 300	-34 630	23 120	790
Lokakuu	12 200	-36 900	28 830	4 130
Marraskuu	11 400	-15 700	18 480	14 180
Joulukuu	-	-22 430	26 110	3 680

+ lisää rahamarkkinoiden likviditeettiä

- kiristää rahamarkkinoiden likviditeettiä

¹ Kaupantekopäivän mukaan.

Taulukko 9.

Suomen Pankin avistainterventiot¹ valuuttamarkkinoilla, milj. mk

	Valuutan ostot (+)	Valuutan myynnit (-)	Avista-interventiot, netto
1993	25 120	-45 080	-19 960
1994	20 930	-12 900	8 030
1995	4 910	-5 470	-560
1996	7 360	-7 320	40
1997	47 620	-1 470	46 150
1997			
Tammikuu	38 340	-	38 340
Helmikuu	-	-	-
Maaliskuu	1 460	-720	740
Huhtikuu	-	-690	-690
Toukokuu	-	-60	-60
Kesäkuu	2 880	-	2 880
Heinäkuu	4 940	-	4 940
Elokuu	-	-	-
Syyskuu	-	-	-
Lokakuu	-	-	-
Marraskuu	-	-	-
Joulukuu	-	-	-

+ lisää rahamarkkinoiden likviditeettiä
- kiristää rahamarkkinoiden likviditeettiä
¹ Kaupantekopäivän mukaan.

Taulukko 10.

Suomen Pankin termiini-interventiot^{1,2} valuuttamarkkinoilla, milj. mk

	Valuutan termiinimyyynnit (+)	Erääntyneet valuutan termiinimyyynnit	Valuutan termiiniostot (-)	Erääntyneet valuutan termiiniostot	Termiini-interventiot, netto
1993	18 590	-28 110	-11 660	15 190	-5 990
1994	2 990	-1 320	-11 800	1 320	-8 810
1995	-	-	-15 040	20 040	5 360
1996	-	-	-	-	-
1997	-	-	-18 510	18 100	-410
1997					
Tammikuu	-	-	-12 260	-	-12 260
Helmikuu	-	-	-	-	-
Maaliskuu	-	-	-1 530	4 070	2 540
Huhtikuu	-	-	-	3 070	3 070
Toukokuu	-	-	-	-	-
Kesäkuu	-	-	-	-	-
Heinäkuu	-	-	-4 720	6 300	1 580
Elokuu	-	-	-	-	-
Syyskuu	-	-	-	-	-
Lokakuu	-	-	-	3 100	3 100
Marraskuu	-	-	-	1 560	1 560
Joulukuu	-	-	-	-	-

+ lisää rahamarkkinoiden likviditeettiä
- kiristää rahamarkkinoiden likviditeettiä
¹ Kaupantekopäivän mukaan.
² Sisältävät myös outright-kaupat; näillä kaupoilla ei ole suoraa vaikutusta likviditeettiin.

Taulukko 11.

Valuuttojen avistakeskikurssit vuosittain, mk

Valuutta	1992			1993			1994		
	Korkein	Keskim.	Alin	Korkein	Keskim.	Alin	Korkein	Keskim.	Alin
1 USA:n dollari	5.275	4.483	3.840	6.061	5.719	5.294	5.7999	5.2184	4.5345
1 Kanadan dollari	4.171	3.706	3.210	4.865	4.434	4.163	4.412	3.824	3.351
1 Englannin punta	9.023	7.875	7.572	8.963	8.582	8.039	8.596	7.982	7.363
1 Irlannin punta	8.733	7.636	7.201	9.101	8.371	7.996	8.284	7.799	7.238
1 Ruotsin kruunu	0.8845	0.7714	0.7369	0.8106	0.7350	0.6826	0.7076	0.6758	0.6339
1 Norjan kruunu	0.8170	0.7222	0.6888	0.8585	0.8059	0.7648	0.7744	0.7393	0.6900
1 Tanskan kruunu	0.8580	0.7444	0.6968	0.9527	0.8822	0.8296	0.8590	0.8207	0.7705
1 Islannin kruunu	0.0873	0.0778	0.0725	0.0924	0.0846	0.0788	0.0797	0.0745	0.0682
1 Saksan markka	3.3097	2.8769	2.7122	3.6450	3.4584	3.2704	3.3625	3.2169	3.0115
1 Alankomaiden guldeni	2.9440	2.5552	2.4079	3.2395	3.0787	2.9102	3.0028	2.8684	2.6862
1 Belgian frangi	0.1608	0.1397	0.1310	0.1767	0.1655	0.1580	0.1635	0.1561	0.1463
1 Sveitsin frangi	3.6828	3.2000	2.9228	4.1700	3.8706	3.6253	4.0067	3.8179	3.5755
1 Ranskan frangi	0.9682	0.8486	0.7947	1.0756	1.0096	0.9581	0.9853	0.9406	0.8749
1 Italian liira	0.00423	0.00364	0.00332	0.00394	0.00364	0.00337	0.00345	0.00324	0.00290
1 Itävallan šillinki	0.4704	0.4088	0.3854	0.5182	0.4916	0.4653	0.4779	0.4573	0.4275
1 Portugalin escudo	0.0370	0.0332	0.0309	0.0402	0.0356	0.0326	0.0328	0.0314	0.0294
1 Espanjan peseta	0.0498	0.0438	0.0424	0.0512	0.0451	0.0405	0.0408	0.0390	0.0357
1 Kreikan drakhma	0.0260	0.0235	0.0220	0.0270	0.0250	0.0230	0.0230	0.0215	0.0195
1 Viron kruunu	.	.	.	0.4556	0.4323	0.4088	0.4203	0.4021	0.3764
1 Japanin jeni	0.04234	0.03546	0.03098	0.05827	0.05168	0.04263	0.05436	0.05106	0.04672
1 Australian dollari	3.632	3.289	2.757	4.306	3.885	3.569	4.102	3.814	3.330
1 Etelä-Korean won
1 erityinen nosto-oikeus (SDR)	7.25239	6.31546	5.70934	8.33894	7.98671	7.31083	7.93658	7.46629	6.77181
1 eucori	6.55826	5.80527	5.52941	7.09113	6.69567	6.39406	6.48523	6.19123	5.76407
1 ecu, kaupallinen	6.553	5.798	5.526	7.101	6.685	6.380	6.475	6.175	5.729

Valuutta	1995			1996			1997		
	Korkein	Keskim.	Alin	Korkein	Keskim.	Alin	Korkein	Keskim.	Alin
1 USA:n dollari	4.8071	4.3658	4.1839	4.8487	4.5905	4.3311	5.6120	5.1944	4.6290
1 Kanadan dollari	3.424	3.181	3.029	3.559	3.367	3.181	4.064	3.753	3.368
1 Englannin punta	7.556	6.891	6.515	7.869	7.164	6.711	9.093	8.506	7.795
1 Irlannin punta	7.476	6.999	6.728	7.788	7.345	6.932	8.105	7.871	7.647
1 Ruotsin kruunu	0.6576	0.6123	0.5713	0.7154	0.6847	0.6483	0.7016	0.6799	0.6533
1 Norjan kruunu	0.7148	0.6889	0.6714	0.7377	0.7111	0.6833	0.7611	0.7339	0.7069
1 Tanskan kruunu	0.7942	0.7790	0.7608	0.8218	0.7921	0.7762	0.7950	0.7859	0.7679
1 Islannin kruunu	0.0708	0.0674	0.0648	0.0723	0.0689	0.0664	0.0771	0.0732	0.0692
1 Saksan markka	3.1595	3.0471	2.9465	3.1685	3.0530	2.9820	3.0295	2.9939	2.9250
1 Alankomaiden guldeni	2.8201	2.7202	2.6334	2.8313	2.7247	2.6569	2.6955	2.6603	2.6038
1 Belgian frangi	0.1533	0.1481	0.1435	0.1542	0.1484	0.1447	0.1468	0.1451	0.1419
1 Sveitsin frangi	3.8405	3.6941	3.5426	3.9216	3.7211	3.4382	3.7575	3.5785	3.3543
1 Ranskan frangi	0.9044	0.8748	0.8562	0.9383	0.8978	0.8777	0.9053	0.8894	0.8673
1 Italian liira	0.00296	0.00268	0.00247	0.00311	0.00298	0.00276	0.00309	0.00305	0.00296
1 Itävallan šillinki	0.4490	0.4331	0.4189	0.4506	0.4340	0.4238	0.4307	0.4255	0.4158
1 Portugalin escudo	0.0303	0.0291	0.0284	0.0310	0.0298	0.0290	0.0301	0.0296	0.0291
1 Espanjan peseta	0.0361	0.0350	0.0336	0.0382	0.0363	0.0353	0.0359	0.0355	0.0348
1 Kreikan drakhma	0.0201	0.0189	0.0180	0.0199	0.0191	0.0180	0.0193	0.0190	0.0187
1 Viron kruunu	0.3949	0.3809	0.3683	0.3961	0.3816	0.3728	0.3787	0.3742	0.3656
1 Japanin jeni	0.05222	0.04663	0.04106	0.04635	0.04225	0.03961	0.04797	0.04303	0.03959
1 Australian dollari	3.683	3.238	3.022	3.843	3.593	3.224	4.128	3.859	3.477
1 Etelä-Korean won
1 erityinen nosto-oikeus (SDR)	6.99188	6.61879	6.27940	7.01119	6.66357	6.41782	7.54512	7.14420	6.66645
1 ecukori	5.94442	5.70826	5.56099	6.05011	5.82852	5.68470	5.99013	5.88129	5.72221
1 ecu, kaupallinen	5.919	5.644	5.457	5.961	5.751	5.543	6.003	5.864	5.703

Taulukko 12.

Valuuttojen avistakeskikurssit kuukausittain 1997, mk

Valuutta	Tammikuu			Helmikuu			Maaliskuu		
	Korkein	Keskim.	Alin	Korkein	Keskim.	Alin	Korkein	Keskim.	Alin
1 USA:n dollari	4.9220	4.7765	4.6290	5.0531	4.9757	4.8970	5.1286	5.0716	4.9947
1 Kanadan dollari	3.669	3.541	3.368	3.724	3.672	3.629	3.753	3.702	3.638
1 Englannin punta	7.989	7.924	7.795	8.197	8.089	7.859	8.268	8.141	8.041
1 Irlannin punta	7.834	7.791	7.729	7.964	7.898	7.799	7.995	7.932	7.866
1 Ruotsin kruunu	0.6847	0.6764	0.6669	0.6794	0.6720	0.6623	0.6701	0.6622	0.6533
1 Norjan kruunu	0.7567	0.7408	0.7228	0.7611	0.7508	0.7460	0.7538	0.7448	0.7332
1 Tanskan kruunu	0.7863	0.7803	0.7679	0.7841	0.7794	0.7714	0.7889	0.7834	0.7782
1 Islannin kruunu	0.0705	0.0700	0.0692	0.0718	0.0707	0.0699	0.0722	0.0713	0.0704
1 Saksan markka	3.0010	2.9754	2.9250	2.9915	2.9729	2.9385	3.0115	2.9886	2.9660
1 Alankomaiden guldeni	2.6736	2.6498	2.6038	2.6608	2.6468	2.6194	2.6746	2.6558	2.6368
1 Belgian frangi	0.1456	0.1443	0.1419	0.1449	0.1441	0.1424	0.1459	0.1448	0.1438
1 Sveitsin frangi	3.4613	3.4297	3.3543	3.4527	3.4264	3.4051	3.5131	3.4601	3.4189
1 Ranskan frangi	0.8883	0.8817	0.8673	0.8860	0.8806	0.8711	0.8923	0.8859	0.8798
1 Italian liira	0.00308	0.00305	0.00301	0.00303	0.00301	0.00299	0.00301	0.00299	0.00296
1 Itävallan šillinki	0.4266	0.4229	0.4158	0.4251	0.4225	0.4176	0.4279	0.4246	0.4215
1 Portugalin escudo	0.0300	0.0298	0.0294	0.0298	0.0296	0.0293	0.0299	0.0297	0.0295
1 Espanjan peseta	0.0358	0.0355	0.0350	0.0354	0.0351	0.0348	0.0354	0.0352	0.0349
1 Kreikan drakhma	0.0191	0.0190	0.0188	0.0191	0.0190	0.0189	0.0191	0.0190	0.0188
1 Viron kruunu	0.3751	0.3719	0.3656	0.3739	0.3716	0.3673	0.3764	0.3736	0.3708
1 Japanin jeni	0.04102	0.04051	0.03991	0.04177	0.04048	0.03959	0.04223	0.04138	0.04032
1 Australian dollari	3.780	3.712	3.651	3.912	3.818	3.713	4.058	3.998	3.924
1 Etelä-Korean won
1 erityinen nosto-oikeus (SDR)	6.85097	6.75569	6.66645	6.97899	6.88718	6.81365	7.05049	6.98562	6.90857
1 eucori	5.84005	5.80159	5.72221	5.83893	5.80357	5.75272	5.85697	5.82954	5.78899
1 ecu, kaupallinen	5.816	5.777	5.703	5.799	5.771	5.734	5.829	5.801	5.764

Valuutta	Huhtikuu			Toukokuu			Kesäkuu		
	Korkein	Keskim.	Alin	Korkein	Keskim.	Alin	Korkein	Keskim.	Alin
1 USA:n dollari	5.2128	5.1307	4.9625	5.2089	5.1337	5.0883	5.2123	5.1732	5.1441
1 Kanadan dollari	3.727	3.681	3.585	3.779	3.722	3.659	3.780	3.737	3.687
1 Englannin punta	8.491	8.360	8.150	8.468	8.382	8.243	8.629	8.503	8.418
1 Irlannin punta	8.057	7.965	7.872	7.832	7.780	7.723	7.878	7.797	7.701
1 Ruotsin kruunu	0.6763	0.6678	0.6561	0.6781	0.6694	0.6596	0.6719	0.6680	0.6610
1 Norjan kruunu	0.7502	0.7360	0.7296	0.7326	0.7271	0.7228	0.7272	0.7177	0.7093
1 Tanskan kruunu	0.7950	0.7876	0.7810	0.7935	0.7922	0.7910	0.7911	0.7869	0.7832
1 Islannin kruunu	0.0731	0.0721	0.0700	0.0735	0.0729	0.0722	0.0739	0.0735	0.0729
1 Saksan markka	3.0295	3.0003	2.9755	3.0215	3.0169	3.0125	3.0135	2.9966	2.9825
1 Alankomaiden guldeni	2.6955	2.6680	2.6463	2.6881	2.6825	2.6787	2.6788	2.6637	2.6495
1 Belgian frangi	0.1468	0.1454	0.1442	0.1464	0.1462	0.1460	0.1459	0.1452	0.1445
1 Sveitsin frangi	3.5607	3.5109	3.4453	3.6315	3.5903	3.5326	3.6390	3.5881	3.5663
1 Ranskan frangi	0.8995	0.8908	0.8831	0.8975	0.8945	0.8918	0.8913	0.8878	0.8841
1 Italian liira	0.00307	0.00303	0.00298	0.00307	0.00305	0.00303	0.00307	0.00305	0.00304
1 Itävallan šillinki	0.4305	0.4263	0.4228	0.4293	0.4286	0.4280	0.4281	0.4258	0.4238
1 Portugalin escudo	0.0301	0.0299	0.0296	0.0301	0.0299	0.0298	0.0298	0.0297	0.0295
1 Espanjan peseta	0.0359	0.0356	0.0351	0.0358	0.0357	0.0356	0.0356	0.0355	0.0353
1 Kreikan drakhma	0.0192	0.0190	0.0187	0.0190	0.0189	0.0188	0.0190	0.0189	0.0188
1 Viron kruunu	0.3787	0.3750	0.3719	0.3777	0.3771	0.3766	0.3767	0.3745	0.3728
1 Japanin jeni	0.04130	0.04086	0.04019	0.04486	0.04335	0.04101	0.04640	0.04527	0.04449
1 Australian dollari	4.069	3.997	3.900	4.066	3.975	3.902	3.966	3.902	3.861
1 Etelä-Korean won
1 erityinen nosto-oikeus (SDR)	7.12191	7.03636	6.87698	7.15517	7.12016	7.05976	7.22374	7.19320	7.17176
1 eucori	5.93955	5.87626	5.80902	5.91914	5.90366	5.89514	5.89901	5.88180	5.86297
1 ecu, kaupallinen	5.920	5.853	5.783	5.897	5.880	5.869	5.874	5.855	5.842

Taulukko 12. (jatkoa)

Valuutta	Heinäkuu			Elokuu			Syyskuu		
	Korkein	Keskim.	Alin	Korkein	Keskim.	Alin	Korkein	Keskim.	Alin
1 USA:n dollari	5.4607	5.3051	5.1871	5.6120	5.5097	5.3862	5.4802	5.3561	5.2426
1 Kanadan dollari	3.959	3.854	3.767	4.064	3.967	3.871	3.960	3.862	3.790
1 Englannin punta	9.061	8.869	8.627	9.093	8.838	8.675	8.777	8.571	8.407
1 Irlannin punta	7.991	7.942	7.869	8.073	8.004	7.941	8.105	7.931	7.680
1 Ruotsin kruunu	0.6892	0.6793	0.6712	0.6966	0.6891	0.6815	0.7016	0.6954	0.6897
1 Norjan kruunu	0.7181	0.7134	0.7069	0.7279	0.7221	0.7170	0.7452	0.7318	0.7223
1 Tanskan kruunu	0.7828	0.7783	0.7732	0.7880	0.7850	0.7812	0.7902	0.7862	0.7830
1 Islannin kruunu	0.0762	0.0747	0.0737	0.0771	0.0759	0.0743	0.0761	0.0747	0.0731
1 Saksan markka	2.9800	2.9641	2.9435	3.0005	2.9903	2.9775	3.0090	2.9932	2.9815
1 Alankomaiden guldeni	2.6480	2.6325	2.6138	2.6648	2.6550	2.6438	2.6716	2.6579	2.6480
1 Belgian frangi	0.1444	0.1436	0.1426	0.1454	0.1448	0.1442	0.1457	0.1450	0.1444
1 Sveitsin frangi	3.6226	3.5832	3.5512	3.6598	3.6380	3.6195	3.6660	3.6364	3.6084
1 Ranskan frangi	0.8846	0.8785	0.8730	0.8914	0.8873	0.8820	0.8951	0.8904	0.8868
1 Italian liira	0.00306	0.00304	0.00302	0.00307	0.00306	0.00304	0.00308	0.00307	0.00305
1 Itävallan šillinki	0.4235	0.4213	0.4183	0.4265	0.4250	0.4231	0.4276	0.4254	0.4237
1 Portugalin escudo	0.0295	0.0293	0.0291	0.0296	0.0295	0.0294	0.0297	0.0295	0.0293
1 Espanjan peseta	0.0353	0.0351	0.0350	0.0355	0.0354	0.0352	0.0357	0.0355	0.0353
1 Kreikan drakhma	0.0191	0.0189	0.0188	0.0192	0.0191	0.0190	0.0192	0.0190	0.0189
1 Viron kruunu	0.3725	0.3705	0.3679	0.3751	0.3738	0.3722	0.3761	0.3741	0.3727
1 Japanin jeni	0.04669	0.04609	0.04532	0.04797	0.04672	0.04519	0.04561	0.04434	0.04336
1 Australian dollari	4.071	3.939	3.868	4.128	4.085	3.962	3.991	3.876	3.782
1 Etelä-Korean won	0.00614	0.00596	0.00585	0.00628	0.00614	0.00597	0.00606	0.00589	0.00573
1 erityinen nosto-oikeus (SDR)	7.41902	7.30859	7.21634	7.54512	7.45951	7.34451	7.40614	7.28131	7.17487
1 eukori	5.89404	5.86447	5.84353	5.92089	5.90587	5.88943	5.93422	5.89038	5.86115
1 ecu, kaupallinen	5.872	5.846	5.827	5.902	5.886	5.872	5.914	5.872	5.844

Valuutta	Lokakuu			Marraskuu			Joulukuu		
	Korkein	Keskim.	Alin	Korkein	Keskim.	Alin	Korkein	Keskim.	Alin
1 USA:n dollari	5.3619	5.2695	5.1731	5.3399	5.2205	5.1383	5.4268	5.3714	5.3228
1 Kanadan dollari	3.880	3.803	3.671	3.749	3.696	3.658	3.798	3.768	3.735
1 Englannin punta	8.735	8.595	8.489	8.945	8.809	8.693	9.045	8.925	8.753
1 Irlannin punta	7.823	7.730	7.647	7.885	7.844	7.795	7.911	7.830	7.759
1 Ruotsin kruunu	0.7016	0.6958	0.6898	0.6934	0.6902	0.6877	0.6928	0.6899	0.6856
1 Norjan kruunu	0.7511	0.7444	0.7356	0.7426	0.7395	0.7351	0.7487	0.7413	0.7363
1 Tanskan kruunu	0.7895	0.7874	0.7859	0.7939	0.7916	0.7889	0.7949	0.7934	0.7917
1 Islannin kruunu	0.0748	0.0737	0.0724	0.0748	0.0735	0.0723	0.0757	0.0749	0.0738
1 Saksan markka	3.0070	2.9981	2.9925	3.0215	3.0130	3.0015	3.0285	3.0220	3.0155
1 Alankomaiden guldeni	2.6692	2.6613	2.6554	2.6815	2.6731	2.6622	2.6876	2.6817	2.6756
1 Belgian frangi	0.1457	0.1454	0.1450	0.1465	0.1461	0.1455	0.1468	0.1465	0.1462
1 Sveitsin frangi	3.6922	3.6278	3.5918	3.7455	3.7093	3.6828	3.7575	3.7327	3.7087
1 Ranskan frangi	0.8973	0.8936	0.8909	0.9034	0.9000	0.8962	0.9053	0.9028	0.9008
1 Italian liira	0.00307	0.00306	0.00305	0.00309	0.00308	0.00306	0.00309	0.00308	0.00308
1 Itävallan šillinki	0.4273	0.4260	0.4251	0.4293	0.4281	0.4265	0.4307	0.4295	0.4285
1 Portugalin escudo	0.0295	0.0294	0.0294	0.0296	0.0295	0.0294	0.0297	0.0296	0.0295
1 Espanjan peseta	0.0356	0.0355	0.0354	0.0357	0.0357	0.0355	0.0358	0.0357	0.0357
1 Kreikan drakhma	0.0191	0.0190	0.0189	0.0193	0.0192	0.0191	0.0193	0.0192	0.0191
1 Viron kruunu	0.3759	0.3748	0.3741	0.3777	0.3766	0.3752	0.3786	0.3777	0.3769
1 Japanin jeni	0.04440	0.04355	0.04302	0.04335	0.04172	0.04101	0.04216	0.04152	0.04076
1 Australian dollari	3.894	3.800	3.607	3.721	3.630	3.584	3.634	3.562	3.477
1 Etelä-Korean won	0.00586	0.00569	0.00536	0.00540	0.00507	0.00456	0.00461	0.00368	0.00275
1 erityinen nosto-oikeus (SDR)	7.30897	7.21962	7.15859	7.27102	7.17348	7.09990	7.32949	7.27353	7.22097
1 ecukori	5.91582	5.89974	5.88189	5.97434	5.94676	5.91922	5.99013	5.97130	5.94718
1 ecu, kaupallinen	5.918	5.891	5.866	5.988	5.961	5.923	6.003	5.980	5.951

Taulukko 13.

Setelien ja metallirahojen toimitukset, milj. mk

	1993	1994	1995	1996	1997
Setelien toimitus					
Setec Oy:stä					
1000 mk	2 100.0	–	–	–	–
500 ”	2 150.0	–	–	–	–
100 ”	5 000.0	6 000.0	5 000.0	2 180.0	1 625.0
50 ”	1 000.0	–	–	765.0	–
20 ”	400.0	800.0	400.0	5.0	736.0
Yhteensä	10 650.0	6 800.0	5 400.0	2 950.0	2 361.0
milj. kpl	96.4	100.0	70.0	37.4	53.1
Setelinpoisto, milj. kpl	116.1	93.8	57.7	42.1	79.9
Metallirahojen toimitus					
Rahapaja Oy:stä					
Käyttörahat					
10 mk	300.0	199.8	45.1	9.3	33.0
5 ”	234.7	95.0	45.1	5.9	29.0
1 ”	92.6	152.0	40.0	15.0	24.1
50 p	9.9	1.5	0.5	8.5	4.0
10 ”	12.0	6.0	8.5	10.5	7.0
Juhlarahat					
2000 mk	–	–	13.8	–	–
1000 ”	–	–	–	–	20.0
100 ”	–	9.1	8.6	3.3	5.2
25 ”	–	–	–	–	2.5
10 ”	–	–	0.0	0.0	–
Yhteensä	649.2	463.4	161.6	52.5	124.8
Metallirahojen poisto, milj. kpl					
Käyttörahat	221.6	289.4	91.5	27.3	22.8
Juhlarahat	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0

Taulukko 14.

Liikkeessä olevat setelit ja metallirahat, vuoden lopussa, milj. mk

	1993	1994	1995	1996	1997
Setelit					
1000 mk	4 053.0	3 829.2	4 440.1	5 153.3	5 579.9
500 "	2 593.0	2 286.6	2 505.0	2 562.0	2 596.9
100 "	5 489.7	5 195.7	5 540.6	6 007.8	6 430.2
50 "	721.3	647.1	692.5	654.2	615.7
20 "	283.8	364.2	396.2	413.4	423.1
10 "	272.6	58.7	50.1	45.4	42.9
5 "	20.5
1 "	8.2
Yhteensä	13 442.1	12 381.5	13 624.5	14 836.1	15 688.7
1.1.1994 laillisina maksuvälineinä lakkautetut	(9.4) ¹	303.0	252.8	249.5	243.5
Metallirahat					
Käyttörahat					
10 mk	208.2	325.7	365.2	392.4	415.3
5 "	433.9	416.2	428.6	435.5	440.1
1 "	387.0	371.3	390.4	413.6	428.7
50 p	113.6	79.9	85.9	91.5	97.1
20 "	30.7
10 "	96.3	85.6	96.3	105.5	112.7
5 "	19.2
1 "	7.5
Yhteensä	1 296.4	1 278.7	1 366.4	1 438.5	1 493.9
Juhlarahat					
2000 mk	–	–	13.8	13.8	13.8
1000 "	35.0	35.0	35.0	35.0	55.0
100 "	90.4	98.1	104.0	106.0	110.2
50 "	71.8	71.3	70.7	70.4	69.7
25 "	19.8	19.7	19.7	19.6	22.0
10 "	38.2	38.2	38.1	38.1	38.0
Yhteensä	255.2	262.3	281.3	282.9	308.7
Yhteensä metallirahat	1 551.6	1 541.0	1 647.7	1 721.4	1 802.6
1.1.1994 laillisina maksuvälineinä lakkautetut	(15.7) ²	114.2	111.1	109.0	107.2

¹ Ennen vuotta 1963 liikkeeseen lasketut setelit.² Ennen vuotta 1963 liikkeeseen lasketut metallirahat.

Taulukko 15.

Setelien lajittelu Suomen Pankissa, milj. kpl

	1993	1994	1995	1996	1997
1000 mk	5.6	6.0	4.9	4.6	4.7
500 "	11.1	10.9	10.5	9.4	9.5
100 "	296.3	317.5	396.0	454.8	488.8
50 "	64.8	47.9	68.6	67.1	54.8
20 "	0.6	15.8	73.0	48.3	58.7
10 "	116.5	48.8	1.0	–	–
Yhteensä	494.9	446.9	554.0	584.2	616.5

Taulukko 16.

Suomen Pankin sekkitilijärjestelmän tapahtumat

	Tilin- haltijat, lukumäärä	Tapahtumat					
		Pankkien väliset, lukumäärä, 1000 kpl	Arvo, mrd. mk	Suomen Pankin ja pankkien väliset, lukumäärä, 1000 kpl	Arvo, mrd. mk	Lukumäärä, yhteensä, 1000 kpl	Arvo, yhteensä, mrd. mk
1993	19	66.4	5 941.7	48.8	712.1	115.2	6 653.8
1994	19	62.8	5 880.6	42.5	476.2	105.3	6 356.8
1995	18	69.4	8 087.0	40.6	420.4	110.0	8 507.4
1996	17	62.9	7 380.9	36.0	588.7	98.9	7 969.6
1997	17	64.8	8 189.0	36.1	824.2	100.9	9 013.2
1997							
Tammikuu	16	5.3	788.9	3.5	119.3	8.8	908.1
Helmikuu	16	4.5	584.4	3.0	48.4	7.5	632.7
Maaliskuu	17	4.7	645.6	2.8	81.4	7.5	727.0
Huhtikuu	17	5.1	703.3	3.3	71.8	8.4	775.0
Toukokuu	18	4.6	605.1	2.8	47.3	7.3	652.4
Kesäkuu	19	5.2	597.7	2.9	65.4	8.1	663.1
Heinäkuu	19	5.7	662.4	3.4	69.8	9.2	732.2
Elokuu	19	5.5	690.5	2.8	45.7	8.3	736.2
Syyskuu	19	6.1	761.4	3.0	68.4	9.2	829.9
Lokakuu	19	6.6	794.6	3.2	73.0	9.8	867.6
Marraskuu	19	5.6	678.8	2.8	80.6	8.4	759.4
Joulukuu	19	5.9	676.5	2.6	53.2	8.5	729.7

Taulukko 17.

Pankkien päivänsisäiset sekkitililimiitit

Ajanjakson lopussa	Limittit yhteensä, milj. mk	Limittien maksimi- käyttöaste ¹ , %	Limittien keskimääräinen käyttöaste ² , %
1993	13 325	..	8.8
1994	13 961	..	9.6
1995	12 357	..	11.4
1996	11 547	..	10.1
1997	16 604	88.6	9.5
1997			
Tammikuu	11 542	75.0	13.7
Helmikuu	11 537	57.7	5.7
Maaliskuu	11 505	54.5	11.0
Huhtikuu	12 275	48.6	10.8
Toukokuu	14 415	88.6	8.0
Kesäkuu	14 473	74.4	7.0
Heinäkuu	16 917	52.7	8.4
Elokuu	16 207	35.2	8.2
Syyskuu	15 884	49.9	11.2
Lokakuu	16 378	38.9	8.6
Marraskuu	16 024	40.6	11.4
Joulukuu	16 604	34.4	10.4

¹ Maksimikäyttöaste on pankkien suurimman yhteenlasketun sekkitilivelkasaldon suhde yhteenlaskettuihin limiitteihin ajanjakson aikana, %.
Maksimikäyttöaste on laskettu vuoden 1997 alusta.

² Keskimääräinen käyttöaste on pankkien keskimääräisen sekkitilivelkasaldon suhde yhteenlaskettuihin limiitteihin ajanjakson aikana, %.

Taulukko 18.

Kotimainen clearingliike

	Veloitukset		Hyvitykset		Tapahtumat yhteensä	
	Lukumäärä, milj. kpl	Arvo, mrd. mk	Lukumäärä, milj. kpl	Arvo, mrd. mk	Lukumäärä, milj. kpl	Arvo, mrd. mk
1993	206.5	1 021.6	150.3	650.6	356.8	1 672.2
1994	222.6	1 063.4	151.4	802.0	374.0	1 865.4
1995	199.6	1 160.6	156.2	812.0	355.8	1 972.6
1996	128.0	897.4	139.2	1 446.1	267.2	2 343.5
1997	131.2	735.2	146.2	1 448.2	277.4	2 183.4
1997						
Tammikuu	10.0	82.8	12.1	145.7	22.2	228.5
Helmikuu	9.4	61.1	11.6	145.4	21.0	206.5
Maaliskuu	9.3	61.4	11.4	135.4	20.6	196.7
Huhtikuu	11.6	76.8	12.7	158.3	24.3	235.1
Toukokuu	11.0	68.9	11.9	145.9	22.8	214.8
Kesäkuu	11.8	52.8	11.9	110.4	23.7	163.2
Heinäkuu	12.1	50.6	11.9	96.2	24.0	146.9
Elokuu	10.4	87.9	10.8	90.6	21.2	178.6
Syyskuu	11.1	49.0	12.5	100.4	23.6	149.4
Lokakuu	11.0	51.9	14.3	108.0	25.2	159.9
Marraskuu	10.0	42.6	11.8	98.3	21.8	140.9
Joulukuu	13.5	49.4	13.4	113.7	26.9	163.0

Suomen Pankin julkaisuja 1997

Markka & talous	Ilmestyy neljännesvuosittain.
Bank of Finland Bulletin	11 numeroa (kesä-heinäkuussa kaksoisnumero).
Vuosikertomus	Erikseen suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi.
Tutkimukset	
Sarja E, väitöskirjat ja analyttiset tutkimukset	E:7 VESA VIHRIÄLÄ Banks and the Finnish Credit Cycle, 1986–1995, väitöskirja. E:8 ANNE BRUNILA Fiscal Policy and Private Consumption-Saving Decisions: European Evidence, väitöskirja.
Keskustelualoitteet	Sarjassa julkaistiin 20 pankin eri osastoilla tehtyä tutkimusta ja selvitystä.
Idäntalouksien katsaukset	Sarjassa julkaistiin 7 idäntalouksien yksikössä laadittua katsausta.
Tietojen anto maksutasetta varten	Ohjeita talletuspankeille (erikseen suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi). Ohjeita yrityksille (erikseen suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi). Maksunaihe-, valuutta- ja maakoodit (erikseen suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi).
Tilastojulkaisut	Rahoitusmarkkinat, ilmestyy kuukausittain (suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi). Suomen maksutase, ilmestyy kuukausittain (suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi). Suomen maksutase, vuositilastot (suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi). Arvopaperisijoitukset Suomen maksutaseessa, ilmestyy neljännesvuosittain (suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi). Suorien sijoitusten pääomavirrat Suomen maksutaseessa, ilmestyy kerran vuodessa (suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi). Suorat sijoitukset Suomen maksutaseessa, ilmestyy kerran vuodessa (suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi). Suomen joukkovelkakirjalainat, ilmestyy kerran vuodessa (suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi).
Tilaukset	Suomen Pankin vuosikertomus ja tutkimuksia on saatavissa kirjakaupoista. Viralliseen käyttöön ja tutkimustarkoituksiin voidaan pyynnöstä toimittaa julkaisuja suoraan Suomen Pankista osoitteesta Suomen Pankki, asiakirjapalvelut/osoiterekisteri, PL 160, 00101 Helsinki, puh. (09)1831, sähköposti: X.400: s=publications;p=bofnet;a=mailnet;c=fi Internet: publications@bof.fi Samasta osoitteesta voi tilata myös Bulletinin, Markka & talous -lehden, keskustelualoitteita, idäntalouksien katsauksia ja tilastojulkaisuja (viimeksi mainitut pääasiassa maksullisia) sekä luettelon Suomen Pankin julkaisuista.

Suomen Pankin johto ja organisaatio vuoden 1997 lopussa

Eduskunnan pankkivaltuusto

Suppea pankkivaltuusto

Ilkka Kanerva, puheenjohtaja	Kimmo Sasi	Virpa Puisto
Johannes Koskinen, varapuheenjohtaja	Tuulikki Hämäläinen	Martti Korhonen
Olavi Ala-Nissilä	Mauri Pekkarinen	Anneli Jäätteenmäki

Pankkivaltuuston sihteeri
Anton Mäkelä

Johtokunta

Sirkka Hämäläinen, johtokunnan puheenjohtaja
Pankin toiminnan yleinen johto ja valvonta
Kehitysyksikkö
Kansainvälinen sihteeristö
Tiedotus
Tarkastusyksikkö
Johdon sihteeristö
Rahoitustarkastus, johtokunnan puheenjohtaja

Harri Holkeri, johtokunnan jäsen
Maksuvälineosasto
Aluetoimistot ja haarakonttorit
Hallinto-osasto
Laskentaosasto
Turvallisuusyksikkö
Idäntalouksien yksikkö
Tutkimusosasto

Esko Ollila, johtokunnan jäsen
Maksuliikeosasto
Rahoitusmarkkinaosasto
Setec Oy

Matti Vanhala, johtokunnan jäsen
Kansantalouden osasto
Markkinaoperaatioiden osasto
Rahapolitiikan osasto

Matti Louekoski, johtokunnan jäsen
Henkilöstöosasto
Julkaisu- ja kielipalvelut
Tietopalveluosasto
Tietojenkäsittelyosasto
Lakiasiat

Johtokunnan sihteeri
Heikki T. Hämäläinen

Pentti Koivikko, johtaja
Raportointi pankinjohtaja Holkerille
Hallinto-osastoa koskevat asiat
Maksuvälineosastoa sekä aluetoimistoja ja haarakonttoreita koskevat asiat
Raportointi pankinjohtaja Louekoskelle
Henkilöstöosastoa koskevat asiat
Palvelussuhteen ehdot, henkilöstöhallinnon peruspalvelut,
asuntolainat ja YT-asiat
Setec Oy, hallituksen puheenjohtaja

Suomen Pankin yhteydessä toimiva Rahoitustarkastus julkaisee oman organisaatiokaavionsa.

Osastot, toimistot, aluetoimistot ja haarakonttorit

Hallinto-osasto Urpo Levo	Hallintopalvelutoimisto Anna Posti	Tekninen toimisto Harri Brandt	Vantaan kiinteistötoimisto Taisto Lehtinen
Henkilöstöosasto Aura Laento Anton Mäkelä*	Henkilöstöasiain toimisto Sirpa Ahrenberg		
Idäntalouksien yksikkö — Pekka Sutela*			
Julkaisu- ja kielipalvelut Antero Arimo	Julkaisu-toimisto Antero Arimo oto.	Kielipalvelut Carita Gabrán	
Kansantalouden osasto Antti Suvanto	Ennustetoimisto Ilmo Pyyhtiä vs.	Projektitoimisto Anne Brunila	Tietohallintotoimisto Ilkka Lyytikäinen
Laskentaosasto Ossi Leppänen	Kirjanpito-toimisto Tuula Colliander		
Maksuliikeosasto Raimo Hyvärinen	Asiamiespankkitoimisto Jyrki Varstala	Järjestelmätoimisto Hannu Wiksten	Rahoituspalvelutoimisto Mauri Lehtinen
Maksuvälineosasto Antti Heinonen	Pääholvi Kenneth Sainio	Rahahuoltojärjestelmä Seppo Eriksson	Rahankäsittelytekniikka Kyösti Norhomaa
Aluetoimistot ja haarakonttorit	Helsinki–Vantaa Kari Lottanen	Kuopio Pekka Konttinen	Oulu Renne Kurth
	Tampere Martti Hagman	Turku Timo Tervakko	
Markkinaoperaatioiden os. Markus Fogelholm	Interventio-toimisto Olli-Pekka Lehmuksaari	Sijoitustoimisto Antti Koura vs.	Suunnittelutoimisto Anneli Isopuro
Rahapolitiikan osasto Pentti Pikkarainen Kari Puumanen*	Seurantatoimisto Laura Vajanne	Suunnittelutoimisto Jarmo Kontulainen	
Rahoitusmarkkinaosasto Heikki Koskenkylä Ralf Pauli*	Maksujärjestelmä-toimisto Harry Leinonen	Rakennetoimisto Markku Malkamäki	
Tietojenkäsittelyosasto Pertti Simola	Käyttöpalvelut Kari Helander	Pankkipalvelut Seija Lomma	Seurantapalvelut Matti Ahrenberg
	Tukitiimi Kari T. Sipilä oto.	Työasema- ja tietoliikennepalvelut Kari T. Sipilä	
Tietopalveluosasto Martti Lehtonen	Kirjasto Merja Alakulppi	Maksutasetoimisto Jarmo Nurminen	Tietohallintotoimisto Jorma Hilpinen
Tutkimusosasto Juha Tarkka David Mayes*			

Erityisyksiköt

Johdon sihteeristö Heikki T. Hämäläinen	Kansainvälinen sihteeristö Kjell Peter Söderlund Peter Nyberg*	Kehitysyksikkö Esa Ojanen	Lakiasiat Arno Lindgren
Tarkastusyksikkö Taina Kivelä	Tiedotus Antti Juusela	Turvallisuus Jyrki Ahvonen	

* johtokunnan neuvonantaja

SETEC OY

Hallitus

Pentti Koivikko, Jorma Aranko,
Mauri Jaakonaho, Matti Lehti

Toimitusjohtaja

Veli Tarvainen

Johtoryhmä

Veli Tarvainen, Tom Ahlers,
Pekka Kariola, Juhani Salovaara,
Magnus Segercrantz, Tapio Yrjönen,
Kristian Silfverberg (henkilöstön edustaja)

SUOMEN PANKKI

Perustettu 1811

- **Käyntiosoite**
Snellmaninaukio, Helsinki
- **Postiosoite**
PL 160, 00101 Helsinki
- **Puhelinnumero**
kansallinen (09) 1831
kansainvälinen +358 9 1831
- **Teleksi**
121224 SPFB FI
- **Telekopio**
174 872
- **Sähkeosoite**
SUOMENPANKKI
- **Sähköposti**
X.400: s=info;p=bofnet;a=mailnet;c=fi
- **Internet**
info@bof.fi
- **Suomen Pankin Internet-kotisivu**
<http://www.bof.fi>

Haarakonttorit

- **Kuopio**
Puutarhakatu 4, PL 123, 70101 Kuopio, puh. (017) 305 111
- **Oulu**
Kajaaninkatu 8, PL 103, 90101 Oulu, puh. (08) 3108 800
- **Tampere**
Hämeenkatu 13, PL 325, 33101 Tampere, puh. (03) 2486 111
- **Turku**
Linnankatu 20, PL 373, 20101 Turku, puh. (02) 2326 066